

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

Danışman: Doç.Dr.A.Ufuk SEZGİN

**ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMAR YAŞANTILARININ GENÇ
YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ BAĞLANMA SÜREÇLERİ,
PSİKOPATOLOJİK SEMPTOMLAR, İLİŞKİ YETERLİLİKLERİ
VE AŞK TUTUMLARI İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Uzm.Didem YÜCEL

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ

İSTANBUL

2014

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

Danışman: Doç.Dr.A.Ufuk SEZGİN

**ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMAR YAŞANTILARININ GENÇ
YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ BAĞLANMA SÜREÇLERİ,
PSİKOPATOLOJİK SEMPTOMLAR, İLİŞKİ YETERLİLİKLERİ
VE AŞK TUTUMLARI İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Uzm.Didem YÜCEL

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ

İSTANBUL

2014

İstanbul, 12 Ağustos 2014

İ.Ü. ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 50.maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın doktora öğrencisi Didem YÜCEL' in

“Çocukluk Çağı İstismar Yaşantılarının Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bağlanma Süreçleri, Psikopatolojik Semptomlar, İlişki Yeterlilikleri ve Aşk Tutumları İle İlişkilerinin İncelenmesi”

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

Yukarıda adı geçen tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Doç. Dr. A. Ufuk SEZGİN
Jüri Başkanı
Danışmanı

Prof. Dr. A. Tamer AKER
Üye

Prof. Dr. Faruk AŞICIOĞLU
Üye

Yard. Doç. Dr. Neylan ZİYALAR
Üye

Yard. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE
Üye

TEŞEKKÜR

Her aşamada büyük bir özveri ve içtenlikle gösterdiği ilginin yanı sıra mesleki bilgi, donanım ve tecrübelerinden araştırmanın her aşamasında faydalanmamı sağlayan, kişisel ve mesleki gelişimimde çok önemli bir yere sahip olan tez danışmanım Doç.Dr.A.Ufuk Sezgin'e,

Tez izleme komitemde bulunan ve araştırmanın her aşamasında yol gösterici öneriler ve yapıcı eleştirilerde bulunan, öngörü ve tavsiyelerini paylaşan, değerli önerileri ile beni güdüleyen değerli hocalarım Prof.Dr.Tamer Aker ve Yrd.Doç.Dr.Belma Gölge'ye,

Araştırma verilerinin istatistiksel analizleri süresince yol gösteren ve desteğini esirgemeyen değerli çalışma arkadaşım Yrd.Doç.Dr. Tuğba Altıntaş'a,

Araştırma sürecinde her konuda destek olan, sonsuz anlayış ve sabırla çalışmalarımı destekleyen, hayatın her alanında olduğu gibi doktora eğitimim süresince de beni asla yalnız bırakmayan, sevgisi ile güç veren sevgili anneme

içtenlikle teşekkür ederim...

ÖZ

Yücel, D., Çocukluk Çağı İstismar Yaşantılarının Genç Yetişkinlik Dönemindeki Bağlanma Süreçleri, Psikopatolojik Semptomlar, İlişki Yeterlilikleri ve Aşk Tutumları İle İlişkilerinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Programı, Doktora Tezi, İstanbul, 2014 Yapılan araştırma, çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerini incelemek, ayrıca bunları etkileyen çeşitli faktörleri saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul il merkezinde bulunan bir vakıf üniversitesinin çeşitli bölümlerinde eğitimlerine devam etmekte olan, 20-30 yaş arası, çocukluk çağı istismar öyküsü bildiren 176, istismar bildiriminde bulunmayan 1058, toplam 1234 kişi oluşturmuştur. Veri toplama sürecinde demografik bilgi formu, “Çocukluk Örselenme Yaşantıları ölçeği”, “Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği”, “Kısa Semptom Envanteri”, “Aşk Tutumları Ölçeği”, “Çok Boyutlu İlişki Ölçeği” ve “İlişki Ölçekleri Anketi” kullanılmıştır. Veriler, basılı formlar ve internet üzerinden olmak üzere iki farklı biçimde toplanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda tüm değişkenler açısından iki grup arasında anlamlı farklılıklar olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır. İstismar bildiriminde bulunmuş olan grupta yer alan bireylerin çocukluk dönemindeki bağlanmalarının yetersiz ilgi ve aşırı korumama grubunda olduğu ve zayıf bağlanma/bağlanamama olduğu; yaş, gelir düzeyi ve ebeveynlerin eğitim düzeyinin bağlanma sürecinde etkili olduğu, çocuklukta bağlanma ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve çocukluk dönemindeki bağlanma sürecinin yetişkinlikte görülen psikopatolojik semptomları etkilediği saptanmıştır. Aşk tutumlarına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının tercih edilen aşk biçimi üzerinde etkili olduğu, oyun gibi ve özgeci aşk biçimlerini tercih etmenin cinsiyete göre farklılık gösterdiği, ebeveynlerin yaşam ve evlilik durumlarının aşk biçimlerini etkilediği, ilişki özellikleri ve ilişki yeterlilikleri ile aşk biçimleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu, yetişkin bağlanma stillerinin tercih edilen aşk biçimi üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. İlişki yeterliliklerine

ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, çocukluk çağındaki istismar öyküsünün yetişkinlik dönemindeki ilişkisel değişkenleri etkilediği; yaş, cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi ve ilişki özelliklerinin ilişkisel değişkenlerde anlamlı fark yarattığı saptanmıştır. Yetişkin bağlanma stillerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, istismar öyküsünün sadece saplantılı bağlanma stili ile ilişkili olduğu, yaşın saplantılı bağlanma ile negatif yönlü, korkulu bağlanma ile pozitif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu, ilişki özelliklerinin ve ilişki yeterliliklerinin bağlanma stilini etkilediği ortaya konmuştur. Psikopatolojik semptomlara ilişkin bulgular değerlendirildiğinde ise, istismar öyküsünün tüm psikopatolojik semptomlar ile pozitif yönde bir ilişkisinin bulunduğu, tüm semptomların kadınlarda ve ilişkisi olmayan katılımcılarda daha sık görüldüğü, yetişkin bağlanma stilleri ve aşk biçimleri ile semptomlar arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: çocuk istismarı, bağlanma, psikopatoloji, aşk tutumları, yakın ilişki

ABSTRACT

Yücel, D., The Effect of Childhood Abuse on Attachment Processes, Psychopathological Symptoms, Psychological Tendencies Associated With Intimate Relationships and Love Attitudes in Adulthood, Istanbul University, Institute of Forensic Sciences, Social Sciences Doctorate Program, Istanbul, 2014

The aim of this study is to investigate the effects of childhood abuse on attachment processes, psychopathological symptoms, psychological tendencies associated with intimate relationships and love attitudes in adulthood. Sample of the study consisted of 1234 university students between 20-30 ages. 176 participants have reported childhood abuse experiences. Sociodemographical data sheet, Childhood Trauma Questionnaire, Parental Bonding Instrument, Brief Symptom Inventory, Love Attitudes Scale, The Multidimensional Relationship Questionnaire and Relationships Scales Questionnaire was used in the data collection process. Data was collected by web forms and printed forms. Current data are statistically analyzed with SPSS. Given data showed that, there are significant differences in all of the variables between two groups ($p < 0.05$). The other finding are: The parenting styles of the participants parents', who has reported childhood abuse, was found to be low care and low overprotection conceptualized as neglectful parenting. Data showed that, age, income level and parents' education level effects the attachment process in childhood; there is a strong correlation between childhood and adult attachment. The findings on love attitudes showed that, childhood abuse influences the love attitudes preferred. The analysis have yielded that preferring, ludus and agape love style differentiates according to gender. There's a strong correlation between adult attachment and love styles. Data about psychological tendencies associated with intimate relationships showed that, age, gender, marital status and income level influences the tendencies about intimate relationships. Data about adult attachment showed that there's a strong correlation between child abuse and adult obsessive attachment. There was found a negative correlation between age and obsessive attachment, while there was a positive correlation between fearful attachment. Data

about the psychological symptoms showed that, there a strong positive correlation between childhood abuse and symptoms.

Key words: child abuse, attachment, psychopathology, love attitudes, intimate relationship

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
TABLolar DİZİNİ	xv
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.1. Bağlanma	5
1.1.1 Bowlby'nin Bağlanma Kuramı	5
1.1.2 Bağlanma Sistemi	7
1.1.3 Bebeklikte Bağlanma	9
1.1.4 İçsel Çalışma Modelleri	13
1.1.5 Bağlanma Stilleri	15
1.1.6 Ergenlikte Bağlanma	18
1.1.7 Yetişkinlik Döneminde Bağlanma	20
1.1.7.1 Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Dört Kategori Modeli	21
1.1.8 Bağlanmanın Değerlendirilmesi	25
1.2 Çocukluk Çağı Travmaları	29

1.2.1 Çocukluk Çağı Travmaları	
1.2.2 Çocuk İstismarı ve İhmali	32
1.2.2.1 Fiziksel İstismar	33
1.2.2.2 Cinsel İstismar	34
1.2.2.3 Duygusal İstismar	36
1.2.2.4 İhmal	37
1.2.3 Bağlanma Travması	38
1.3 Bağlanma ve Psikopatolojiler	39
1.4 Yakın İlişkiler	43
1.4.1 Yakın İlişkilerde Eş Seçimi	44
1.4.2 Yakın İlişkilerin Gelişimi ve Yakın İlişkilerde Bağlanım	45
1.4.3 İlişki Yeterlilikleri	49
1.4.4 İlişki Doyumu	50
1.4.5 Bağlanma Stilleri ve İlişki Yeterlilikleri	52
1.5 Aşka İlişkin Tutumlar	54
1.5.1 Aşka İlişkin Tutumlar ve İlişki Değişkenleri	59
1.5.2 Aşka İlişkin Tutumlar ve Bağlanma	60
BÖLÜM II	
2. YÖNTEM	61
2.1 Araştırmanın Örneklemi	61
2.2 Veri Toplama Araçları	61
2.2.1 Aydınlatılmış Onam Formu	61
2.2.2 Demografik Bilgi Formu	62

2.2.3 Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği	62
2.2.4 Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği	63
2.2.5 Kısa Semptom Envanteri	64
2.2.6 Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form	65
2.2.7 Çok Boyutlu İlişki Ölçeği	66
2.2.8 İlişki Ölçekleri Anketi	66
2.3 Veri Toplama Süreci	67
2.4 Verilerin İstatistiksel Analizi	67
BÖLÜM III	
3. BULGULAR	68
3.1 Araştırmada Yer Alan Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	68
3.2 İstismara İlişkin Bulgular	73
3.2.1 Veri Türü ve İstismar Bildirimine İlişkin Bulgular	75
3.3 Çocukluk Çağı İstismar Yaşantılarına İlişkin Bulgular	76
3.3.1 Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	76
3.3.2 İstismar Türü ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular	77
3.3.3 İstismar Türü ile Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Bulgular	78
3.3.4 İstismar Türü ile Ebeveyn Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	79
3.3.5 İstismar Türü ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	81
3.4 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular	81
3.4.1 Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	86
3.4.2 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular	83

3.4.3 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Bulgular	84
3.4.4 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile Ebeveyn Özelliklerine İlişkin Bulgular	85
3.4.5 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile İlişki Özelliklerine İlişkin Bulgular	87
3.4.6 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillерinin Birbiri ile İlişisine Ait Bulgular	87
3.4.7 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	88
3.4.8 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlara İlişkin Bulgular	89
3.5 Aşk Tutumlarına İlişkin Bulgular	91
3.5.1 Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	91
3.5.2 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular	93
3.5.3 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	94
3.5.4 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile Ebeveyn Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	96
3.5.5 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	97
3.5.6 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	99
3.5.7 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	101
3.5.8 Aşk Biçimlerinin Birbirleri ile İlişisine Ait Bulgular	102

3.6 İlişki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular	104
3.6.1 Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	104
3.6.2 İlişki Yeterlilikleri ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular	106
3.6.3 İlişki Yeterlilikleri ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	107
3.6.4 İlişki Yeterlilikleri ile Ebeveyn Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	108
3.6.5 İlişki Yeterlilikleri ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	109
3.6.6 İlişkisel Değişkenlerin Birbirleri ile İlişkisine Ait Bulgular	113
3.7 Yetişkin Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular	115
3.7.1 Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	115
3.7.2 Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular	116
3.7.3 Yetişkin Bağlanma Stilleri ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	116
3.7.4 Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	117
3.7.5 Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	118
3.7.6 Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	118
3.8 Psikopatolojik Semptomlara İlişkin Bulgular	121
3.8.1 Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	121
3.8.2 Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular	124
3.8.3 Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	128

3.8.4 Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile İlişki Özellikleri	
Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	130
3.8.5 Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile Yetişkin Bağlanma	
Stilleri Arasındaki İlişkisine Ait Bulgular	132
3.8.6 Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile İlişki Yeterlilikleri	
Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	134
3.8.7 Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile Tercih Edilen Aşk	
Biçimleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	136
3.8.8 Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile Arasındaki	
İlişkilere Ait Bulgular	138
BÖLÜM IV	
4. TARTIŞMA	140
4.1 İstismar Bulgularının Değerlendirilmesi	140
4.2 Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	143
4.2.1 Çocukluk Çağı İstismar Yaşantıları ile İlgili Bulguların Değerlendirilmesi	143
4.2.2 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	148
4.2.3 Aşk Tutumlarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	151
4.2.4 İlişki Yeterliliklerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	157
4.2.5 Yetişkin Bağlanma Stillerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	159
4.2.6 Psikopatolojik Semptomlara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	163
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	168
KAYNAKLAR	173

ÖZGEÇMİŞ	187
----------	-----

EKLER

Ek 1: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği	188
Ek 2: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Formu	189
Ek 3: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği	190
Ek 4: İlişki Ölçekleri Anketi	191
Ek 5: Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği	192
Ek 6: Kısa Semptom Envanteri	193
Ek 7: Demografik Bilgi Formu	194

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

\bar{x}	: ortalama
S	: standart sapma
r	: korelasyon katsayısı
χ^2	: Ki-Kare
ÇOYO	: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği
AİTÖ	: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği
ÇBİÖ	: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği
İÖA	: İlişki Ölçekleri Anketi
EBOA	: Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği – Anne Formu
EBOB	: Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği – Baba Formu
YBG	: Yetişkin Bağlanma Görüşmesi
KSE	: Kısa Semptom Envanteri
S	: Somatizasyon
OKB	: Obsesif Kompulsif Bozukluk
KD	: Kişilerarası Duyarlılık
D	: Depresyon
AB	: Anksiyete Bozukluğu
H	: Hostilite
FA	: Fobik Anksiyete
PD	: Paranoid Düşünce
P	: Psikotizm
RCI	: Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi
BTI	: Belirti Toplamı İndeksi
SRI	: Semptom Rahatsızlık İndeksi

ŞEKİLLER DİZİNİ

1.1. Yetişkin Bağlanma Stillerine İlişkin Dört Kategori Modeli'ndeki Temel Boyutlar Ve Kategorileri	24
1.2. YBG Sınıflandırmaları Ve Çocuğun Yabancı Durumdaki Davranışları İle Benzer Modeller	27
1.3. Bağlanmanın Biçimlenmesi Sürecine İlişkin Bir Model	47

TABLolar DİZİNİ

3.1. Araştırmada Yer Alan Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	69
3.2. Örnekleme Oluşturan Bireylerin Ebeveynlerinin Sosyodemografik Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	71
3.3. Örnekleme Oluşturan Bireylerin İlişki Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	72
3.4. İstismara İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	74
3.5. Veri Türü ve İstismar Bildirimine İlişkin Bulgular	75
3.6. ÇOYO Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması	76
3.7. ÇOYO Alt Ölçeklerinin Korelasyon Analizi	77
3.8. İstismar Sürecine İlişkin Değişkenler İle İstismar Türlerinin Korelasyon Analizi sonuçları	78
3.9. İstismar Türü ile Gelir Düzeyi Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Bulguları	79
3.10. İstismar Türü ile Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Sonuçları ve Betimsel İstatistikler	80
3.11. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerinin Gruplara Göre Karşılaştırması	82
3.12. İstismar Türleri ile Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları	83
3.13. Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Stilleri ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişki	85

3.14. Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Stillerinin Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması	86
3.15 Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Stillerinin Birbiri İle İlişkisine Ait Korelasyon Sonuçları	88
3.16 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerinin İle Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	89
3.17 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerinin İle Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	90
3.18 Aşk Biçimlerinin Gruplara Göre Karşılaştırılması	92
3.19 İstismar Türleri ile Aşk Biçimleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları	93
3.20 Aşk Biçimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması ve t Testi Sonuçları	95
3.21 Aşk Biçimleri ile İlişki Durumu ve İlişki Türüne İlişkin Betimsel İstatistikler ile t Testi Sonuçları	98
3.22 Aşk Biçimleri İle İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	100
3.23 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	102
3.24 Aşk Biçimleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	103
3.25 ÇBİÖ Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması	105
3.26 ÇBİÖ Alt Ölçekleri ile İstismar Türleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	107

3.27 ÇBİÖ Alt Ölçekleri ile İlişki Durumu ve İlişki Türü Arasındaki İlişkiye Ait Betimsel İstatistikler ile t Testi Sonuçları	110
3.28 ÇBİÖ Alt Ölçekleri ile İlişki Süresi ve İlişki Sayısı Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	112
3.29 İlişkisel Değişkenlerin Birbirleri İle İlişisine Ait Korelasyon Sonuçları	114
3.30 İÖA Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması	115
3.31 Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	118
3.32 Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlişkisel Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	120
3.33 KSE Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması	123
3.34 KSE Alt Ölçekleri ile İstismar Türleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	125
3.35 KSE Alt Ölçekleri ile İstismar Süresi Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	127
3.36 KSE Alt Ölçeklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması ve Betimsel İstatistik Bulguları	129
3.37 KSE Alt Ölçeklerinin İlişki Durumuna Göre Karşılaştırması ve Betimsel İstatistik Bulguları	131
3.38 Yetişkin Bağlanma Stilleri İle Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	133
3.39 KSE Alt Ölçekleri İle İlişkisel Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları	135

3.40 KSE Alt Ölçekleri İle Aşk Biçimleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon**Sonuçları****137****3.41 KSE Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları****139**

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir toplumun kalkınabilmesi ve ilerleyebilmesi, o toplum içinde yetişen çocukların bedensel, sosyal ve ruhsal yönden sağlıklı gelişmesi ile mümkün olmaktadır. Çocukların sağlıklı birer birey olarak yetişmesinde katkı sağlayan en önemli sosyal kurum ailedir. Ebeveynler çocuk yetiştirme sürecinde farkında olmadan ya da bilerek çocukların kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyecek kimi zaman şiddet kimi zaman da ihmal şeklinde davranışlar sergileyebilmektedir. Bu nedenle istismar ve ihmalin tanınması, önlenmesi ve müdahalelerde bulunulması gerekmektedir.

Çocuklara karşı uygulanan travmalar, farklı sınıflarda, etnik gruplarda, sosyoekonomik düzeylerde ve değişik kültürlerde var olan bir olgudur. Çocukluk dönemi travmalarından çocuk istismarı ve ihmali, bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, fiziksel, duygusal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini engelleyen, beden ve ruh sağlığına zarar veren, kaza sonucu olmayan durumlar ile karşı karşıya bırakılması sonucu çocuğun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan olayların tümüdür.

Çocuğa yönelik kötü muamele ya da çocuk istismarı, insanlık tarihi kadar eski, bir o kadar da bilinen ancak ortaya çıkarılan sayı kadar çıkarılamayanları da olan, tıbbi ve sosyal bir sorundur. Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de çocuk istismarı konusu gerek tıbbi, gerekse toplumsal açıdan giderek önem kazanmaya başlamıştır. Konunun yeterince bildirilmemesi, tanı konulmasındaki güçlükler, inkar edilmesi ve gizli kalması sorunun önemini daha da artırmaktadır.

Çocuk istismarı, yinelenebilirliği, çocuğa genellikle en yakını olan kişiler tarafından yapılıyor olması ve çocuk üzerinde yaşamının ilerleyen yıllarını dahi etkileyecek uzun süreli etkilerinin olması, tanımlanması ve tedavisi en güç travma türüdür.

İstismar sadece olayın yaşandığı zaman diliminde değil, bireyin hayatı üzerinde uzun yıllar etkisi süren bir olgudur. İstismara maruz kalan çocuklarda, çocukluk döneminde yaşanan istismara bağlı olarak birçok fiziksel, psikolojik ve sosyal problem ortaya çıkmakta ve etkileri uzun yıllar devam etmektedir. Örselenme

yaşantılarının sıklığı ve şiddeti, psikopatolojilerin çeşitliliğini ve sıklığını artırmaktadır.

Çocukluk yaşantılarında istismar ve ihmal öyküsü bulunan yetişkinler ruhsal sorunlar açısından daha yüksek risk altındadır. Ayrıca bu bireylerin sosyal ve romantik ilişkileri de travma özgün geliştirdikleri davranış kalıpları ve oluşan bilişsel şemalar yolu ile yetişkin yaşama taşınmaktadır.

Bu bilgiler ışığında yürütölmüş olan bu araştırma, çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi ve bu değişkenleri etkileyen sosyodemografik özellikler, ebeveyn özellikleri ve ilişkisel değişkenlerin saptanması amacı ile yürütölmüştür.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı çocukluk çağı istismar yaşantılarının, genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerini incelemek ve bunları etkileyen değişkenleri ortaya koymaktır.

Hipotezler

1. Çocukluk çağındaki istismar yaşantısı öyküsü, ebeveyne bağlanma stilini etkiler.
2. Çocukluk çağındaki istismar yaşantısı öyküsü, genç yetişkinlik dönemindeki aşk tutumlarını etkiler.
3. Çocukluk çağındaki istismar yaşantısı öyküsü, genç yetişkinlik dönemindeki psikopatolojik semptomları etkiler.
4. Çocukluk çağındaki istismar yaşantısı öyküsü genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerini etkiler.
5. Çocukluk çağındaki istismar yaşantısı öyküsü genç yetişkinlik dönemindeki ilişki yeterliliklerini etkiler.
6. Çocukluk çağı istismar yaşantılarının türü ile,
 - a. İlk 16 yaşta ebeveynlere bağlanma biçimi,
 - b. Yetişkinlik dönemindeki bağlanma biçimi,
 - c. Yetişkinlik dönemindeki ilişki yeterlilikleri,
 - d. Yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri,
 - e. Yetişkinlik dönemindeki psikopatolojiler arasında bir ilişki vardır.
7. İlk 16 yaşta ebeveynlere bağlanma biçimleri ile yetişkinlik dönemindeki bağlanma biçimi arasında bir ilişki vardır.
8. Yetişkinlik dönemindeki bağlanma biçimleri ile,
 - a. Yetişkinlik dönemindeki ilişki yeterlilikleri,
 - b. Yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri,
 - c. Yetişkinlik dönemindeki psikopatolojiler arasında bir ilişki vardır.

9. Yetişkinlik dönemindeki ilişki yeterlilikleri ile,
 - a. Yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri,
 - b. Yetişkinlik dönemindeki psikopatolojiler arasında bir ilişki vardır.
10. Yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri ile yetişkinlik dönemindeki psikopatolojiler arasında bir ilişki vardır.
11. Yetişkinlik döneminde görülen psikopatolojiler ile yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri arasında bir ilişki vardır.
12. Araştırmadaki veri toplama türü, istismar bildirimini etkiler.

Sınırlılıklar:

Araştırma, İstanbul İl Merkezinde bulunan bir vakıf üniversitesinin farklı bölümlerinde okumakta olan, 20-30 yaş arası, çocukluk dönemi istismar yaşantısı bildiriminde bulunan 176, çocukluk çağında istismar yaşantısı bildiriminde bulunmayan 1058, toplam 1234 kişi ile sınırlıdır.

Araştırma, örnekleme oluşturma aşamasında kullanılacak olan “Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği”nden alınan cevaplar ile, veri toplama aşamasında kullanılacak olan “Demografik Bilgi Formu”, “Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği”, “Kısa Semptom Envanteri”, “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form” , “Çok Boyutlu İlişki Ölçeği” , “İlişki Ölçekleri Anketi ”nden alınacak cevaplar ile sınırlıdır.

1.1.BAĞLANMA

Bağlanma, yaşamın erken dönemlerinde belirlenen ve süreklilik gösterdiği düşünülen, kişinin diğer insanlarla ilişki kurma örüntüsünü şekillendiren bir görüngüdür (Bowlby, 1973).

Bağlanma, çocuk ve çocuğa bakım veren kişi arasında gelişen, çocuğun bakım veren kişi ile ilişki kurması, onu araması ve ona yönelik yakınlık arayışı davranışlarında bulunmasıyla kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, devamlılığı olan ve yaşam boyu süren duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Erözkan, 2011).

Bağlanma davranışı birçok kuramcı tarafından birbirini tamamlayacak şekilde tanımlanmaktadır. Bowlby, bağlanmayı insanların kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağ olarak tanımlarken; Gander ve Gardiner (1995) yenidoğanlar ile ebeveynler arasında gitgide artan, eşgüdümlü, karşılıklı ve destekleyici bir etkileşimin kurulması olarak ele almaktadır (Göçener, 2010).

Bağlanmayı biyolojik açıdan ele almış olan Erwin (1993) ise, çocuğun uyum sağlayıcı yönünün gelişmesini korumak, geliştirmek ve türün devamlılığını sağlamak amacı ile tasarlanmış bir mekanizma olarak tanımlamaktadır.

Bowlby'e (1973)'e göre ise, dünya ile daha iyi başa çıktığı düşünülen bir kişi ile yakınlığı koruma ve ayrılığa direnme, bağlanmanın tanımlayıcı özelliğidir, temel işlevi ise tehlikelerden korumadır.

1.1.1.Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı İngiliz bir psikanalist ve psikiyatrist olan John Bowlby tarafından, erkek çocuklar arasında anneden erken ayrılma yaşantıları ile daha sonraki suçluluk arasında olumlu ve güçlü bir ilişkinin varlığına işaret eden makalesini yayınlamasının ardından 1950'de Dünya Sağlık Örgütü'nün kendisinden evsiz çocukların ruh sağlığı üzerine çalışmasının istenmesi üzerine, çocuk bakımı ve psikiyatrisi alanında çalışmaya başlaması ile geliştirilmeye başlanmıştır. Nesne

ilişkileri okulunun öğrencisi olan Bowlby, kuramı çok dogmatik bulmuş ve psikopatolojinin gelişiminde çevresel etkenlerin göz ardı edildiğini savunmuştur. Çocuk ve ergen suçluların yaşamlarını incelerken, bebeklik ve erken çocukluk dönemlerinde annelerinden uzun süre ayrı kaldıklarını fark etmiş ve ardından yaptığı çalışmalar sonucunda çocukların annelerini sadece açlık güdüsünü doyurdukları için sevdikleri açıklamalarına karşı çıkararak bağlanma kuramını geliştirmiştir.

Bowlby, ilk yazılarında (1951) ruh sağlığı için bebek ve küçük çocukların anneleri ile sıcak, samimi ve devamlı bir ilişki yaşamaları gerektiğini bildirmektedir. Bowlby'e göre bağlanma davranışı içgüdüsel bir eğilim olup, temel hedefi içgüdüsel ihtiyaçların karşılanmasıdır.

Bowlby'nin bağlanma kuramı etiyoloji, nesne ilişkileri ve psikodinamik yaklaşımlar üzerine kurulmuş bir kişilik gelişimi kuramıdır ve temel olarak bağlanmayı bebeklik ve çocukluk dönemlerine odaklanarak ele almaktadır. Bowlby bu kuramda nesne ilişkileri kuramı ile Darwin'ci görüşleri bir araya getirmiştir. Yakınlık arama ve yakın ilişkiler kurma yönünde evrensel bir eğilim olduğunu ve bunun bebeklikten itibaren başladığını ortaya koymuştur. Bağlanmayı bebeğin annesine duyduğu, daha çok doğuştan olan, biyolojik belirteçlerle yönlendirilen, sosyal ilişkilerin başlangıcını oluşturan, emme, gülme, ağlama, izleme, arama, bekleme ve benzeri davranışlarla kendini gösteren ve gelecek ilişkiler için şablon niteliği taşıyan bir ilişki olarak tanımlamıştır (Kesebir ve ark., 2011).

Bowlby'e göre, bireyin kurduğu ilk ilişki, yenidoğana bakım veren anne ya da annenin yerini alabilecek, temel bakım veren bir diğer bakıcı ile gerçekleşmektedir. Bu ilişkinin, bebeğin kendini güvende hissetmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi, duygusal yakınlık görme beklentisinin karşılanması gibi olumlu bir süreçte ilerlemesi durumunda, bebek bakıcısı ile kurduğu ilişki sonucunda kendini sevmeye ve onaylanmaya layık görerek önemli olduğunu hissedecek ve aynı zamanda karşısındakileri ve dünyayı da güvenilir ve olumlu bir yer olarak algılayacaktır (Zerenoğlu, 2011).

1.1.2.Bağlanma Sistemi

Bağlanma davranışı Bowlby'e göre insanlar ve diğer üst düzey canlılarda tehlike içerikli uyaranlar karşısında güvenli bir sığınak olarak algılanan kişiye fiziksel yaklaşmayı sağlamak yönünde gelişen içgüdüsel bir eğilimdir ve doğduğu andan itibaren kendi kendine hayatta kalamayan bebekler bir başkasının bakımına ve tehlikelere karşı onun korunmasına ihtiyaç duyar (Erdoğan, 2010). Bowlby (1979) bağlanmayı çevresel koşullara ve yaşantıların etkisine bağlı olarak farklı gelişim çizgilerinde ilerleme olasılığı taşıyan bir biyodavranış sistemi olarak ele almaktadır.

Bağlanma kuramının temel bir varsayımı, doğumlarında aşırı olgunlaşmamışlıkları nedeni ile insan bebeklerinin yalnızca bir yetişkin onlara bakmaya ve korumaya istekli olursa yaşayabilecekleri gerçeğidir (Dönmez, 1994). Doğal ayıklama baskılarının bir sonucu olarak, bebekler bir koruyucu ya da bakıcıya yakınlığı koruma işlevi gören davranışlar geliştirirler. Duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksinimi yeni doğanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemini ifade eder (Morsünbül ve Çok, 2011). Bağlanma sistemi, bebeğin ona bakan kişiye yakın olmasını ve çocuğun dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunmasını sağlar. Bakıcı ile kurulacak yakınlığın korunması, bağlanma sistemi içindeki en temel hedeftir ve bu sayede bebeğe güven içinde gelişebileceği bir alan sağlanır. Yakınlık, bebeğin çevresini keşfetmede kullanabileceği ve tehlike anında korunabileceği bir sığınak işlevi görür.

Bebekler yetişkinle yakınlığı kurma ve bunu korumayı sağlayacak davranışlar geliştirme eğilimindedirler ve Bowlby'e göre bebekler bunu sağlayabilecek davranış repertuarı ile doğarlar. Bu davranışların gelişiminde sosyal çevrenin ve yetişkinin tepkileri etkilidir. Yetişkin bakımı, tamamlayıcı bir davranışsal sistem tarafından düzenlenir. Davranışsal sistem aynı amaçla ortaya çıkan bir takım davranışlardan oluşur. Bebekler gülümserler ve ebeveynler bunu ödüllendirici bulurlar. Bebekler ağlarlar ve ebeveynler onları rahatlatmaya güdülenirler. Ebeveynler uzaklaştığında bebekler görsel ya da fiziksel olarak onları izlerler. Bu iki sistem bebeğin hayatta kalmasını destekleyen ya da sağlayan türden bir ilişkinin yaratılmasında işbirliği yaparlar. Davranışsal bir sistem, morfolojik olarak farklı olabilmesine karşın, aynı

işleve hizmet eden bir davranışlar takımından oluşur. Bağlanma sistemi bazı bakımlardan beden ısısını, kan basıncını ve benzerlerini düzenleyen fizyolojik sistemlere benzer. Fiziksel yakınlığı (proximity) korumaya gerçek ya da algılanmış herhangi bir engel, kaygı ile sonuçlanır; kaygı ya da sırasında yakınlığı yeniden kurma amaçlı bağlanma davranışlarını başlatır.

Bebeklik ve çocukluk sırasında bağlanma başat olan sistemdir ve tam olarak etkinleşmesi diğer sistemlerin de etkinleşmesi için bir işaret niteliği taşır. Çocuk “hissedilen güvenliği” yaşadığı sürece bağlanma sistemi durağandır ve diğer davranışsal sistemler etkinleşmeye hazır hale gelirler. Ancak bağlanma figürünün ulaşılabilirliği zaman zaman yoklanır ve bu devam eder. Bir başka deyişle, gereksinim duyulduğunda karşılık verebilecek tanıdık bir koruyucu var olduğu sürece, oyunlara katılmak ya da keşfe çıkmak için kendisini yeterince güvende hissetmek, insan yavrusu için uyuma hizmet etmektedir. Bağlanma sistemi, bebeğin ona bakan kişiye yakın olmasını ve çocuğun dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunmasını sağlar. Bakıcı ile kurulacak yakınlığın korunması bağlanma sistemi içindeki en temel hedeftir ve bu sayede bebeğe güven içinde gelişebileceği bir alan sağlanır. Yakınlık, bebeğin çevresini keşfetmede kullanabileceği ve tehlike anında korunabileceği bir sığınak işlevi görür (Morsünbül ve Çok, 2011).

Bağlanma sistemi, insanı hayatı boyunca hayatta kalmasını sağlaması ve diğerleri ile kurulan ilişkide onlara karşı güven duyabilmeyi öğrenmesi bakımından en önemli davranışsal sistemlerden biridir. Kişi, bakım verenle tekrarlayan bir şekilde kurduğu ilişkiyi bellekte kodlamakta, şemalar oluşturmakta ve her yeni gelen bilgiyi bu şema içinde uygun yere yerleştirmektedir (Erdoğan, 2010). Bakım veren kişi ile kurulan ilişki örüntüsü, tekrarlayan bir şekilde kişinin dış dünyada diğerleri ile ilişkilerinde işlevini sürdürmeye devam etmektedir. Böylece, anne-bebek arasındaki etkileşim, daha sonra kişi ve çevre arasındaki etkileşimin biçimini belirlemekte, buna bağlı olarak da kişinin yaşam boyu kullanacağı şemaları oluşmaktadır.

Bağlanmanın işlevleri bebeğin davranışında açıkça görülmektedir. Bağlanma kişisine yakınlık bebek herhangi bir nedenle sıkıntıda olduğunda ya da korktuğunda özellikle aranmak eğilimindedir. Bakıcı böyle zamanlarda bebeğin rahatlamak ve kendisini

yeniden güvende hissetmek için geriye dönebildiği bir “güvence üssü” görevi görmektedir. Bununla birlikte, bakıcı bebeğin keşif gibi bağlanma dışı davranışlara girebilmek için zaman zaman ayrılıp geri döndüğü bir “güvenli sığınak” işlevi görmektedir. Balcı'nın aktardığına göre, Bowlby, “yakınlığı koruma” (yakınlık kurma çabasını ve ayrılık protestosunu da içerecek biçimde), “güvenlikli üs” ve “güvence üssü”nü bağlanmanın üç tanımlayıcı özelliği ve bağlanma ilişkisinin üç temel işlevi olarak tanımlamıştır (Balcı, 2011).

1.1.3.Bebeklikte Bağlanma

Bebeklik dönemi olarak adlandırılan yaşamın ilk iki yılında henüz becerilerinin yeterli derecede gelişmemiş olmasına bağlı olarak bebeğin, kendisine bakım veren kişiye bağımlı olduğu görülmektedir. Bu bağımlılık sürecinde bakım verenle kurduğu birebir ilişki ise özellikle zihinsel ve duygusal gelişim açısından büyük öneme sahiptir.

İnsan yavrusu biyolojik olarak gözlenen özel durumu nedeni ile, yaşamını sürdürebilmek için, diğer türlerin yavrularına oranla çok daha uzun süre ebeveynlerinin doğrudan yardımına muhtaçtır. Bağlanma, yaşamın ilk günlerinde başlayan, duygusal yönü ağır basan ve olması beklenen bir durumdur. Soysal ve arkadaşlarının (2000) aktardığına göre Morgan (1991) bebeklikteki bağlanma kavramının, belirli bir kişiye olumlu tepkilerin verilmesi, zamanın büyük bir kısmının o kişiyle birlikte geçirilmek istenmesi, herhangi bir korku yaratan durum veya obje karşısında hemen o kişinin aranması, bağlanılan kişinin varlığının duyumsanmasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin tümünü kapsadığını ifade etmiştir.

Yaşamın ilk 6 ayında şekillenen bağlanma örüntüsü üzerindeki en etkili süreç, çeşitli nedenler ile anne, baba ve çocuğun birbirinden ayrılmasıdır ve bu ayrılığın doğumun hemen ardından hastanede uzun süreli tedavi görme şeklinde gerçekleştiğinde, bağlanma örüntüsünü olumsuz yönde etkilemektedir (Soysal ve ark., 2000). Çeşitli nedenler ile doğumdan hemen sonra annelerinden ayrılarak özel bakıma alınan

bebelerde gelişimin yavaşladığı ya da durduğu, bu bebeklerin yemek yemedikleri, sosyal geri çekilme yaşadıkları ve yüzlerinde sürekli üzüntülü bir ifade taşıdıkları belirtilmektedir (Goodfriend, 1994).

Bowlby (1988) yenidoğan bebekler ile çocukların kendilerine bakım veren kişiler ile ilişki kurma ihtiyacı içerisinde olduklarını vurgulamaktadır. Anne ile bebek arasındaki ilişki yakınlık arayışı ile belirginleşmektedir. Schaffer ve Emerson (1964), başlangıç yaşı, bağlanma şiddeti ve birincil bağlanma objesinin bağlanmanın üç temel parametresini oluşturduğunu ifade etmektedir.

Bebelik döneminde bağlanma aşamalar halinde gözlenmektedir. Doğumdan hemen sonra insan yavrusunun doğası gereğince başlayan bağlanma; meme arama, başı döndürme, emme, yutma, parmak emme, yakalama, anneye yönelme, beslenmeye hazırlanma şeklinde kendini göstermektedir. Doğumdan 8-12 haftaya kadar olan bağlanma öncesi dönemde bebek annenin uyarılarıyla hareketlenmektedir. Çevresindeki kişilere yönelme davranışı göstermektedir ancak henüz kişileri ayırt edebilme yetisi yoktur ya da çok kısıtlıdır (Kesebir ve ark., 2011). Bağlanmanın ilk işaretleri 8-12 haftadan 6 aya kadar uzanan ikinci dönemde ortaya çıkmaktadır. Yaklaşık olarak 2.ayda bebek bakıcısına yönelmeye başlamaktadır. Bu dönemden itibaren bakıcısına gülümsemekte, uzun süreli göz kontağı kurmakta ve diğer insanlara kıyasla ona daha fazla ses çıkarmaktadır (Sosyal ve ark., 2005)

Bağlanma her iki tarafın da birbirlerinin gereksinimlerini karşılmasına bağlı olarak gelişen bir süreç olduğu için iki taraflı bir ilişkidir. Yeni doğan bebeğin, yaşamını sürdürmeye yönelik olarak beslenmek, temizlenmek, korunmak gibi bazı temel gereksinimleri vardır ve bu gereksinimlerin karşılanması için bir bakıcıya muhtaçtır. Çocuğa bakım veren kişi ise bunu yalnızca bir görev olarak algılamakla kalmaz ve bu eylemlerden mutluluk ve tatmin de sağlarlar. Dolayısıyla aralarındaki bu etkileşim aralarındaki bağı da giderek güçlendirir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Yaşamın 7.ayından itibaren bebekler çevrelerindeki ilişki örüntülerini anlamlandırmaya başlamakta olup, bu dönemde gerçek ve belirgin bir objeye yönelme şeklinde gözlenmektedir. Bu aya kadar anne bebek için çok da önemli değilken, 7.aydan itibaren bağlanma ilişkisi ile birlikte bebek çok geniş bir yelpazeye

sahip olan sosyal ilişkilerini sınırlandırmaktadır. Bebek artık ilgisini tüm gereksinimlerini karşılayan kişiye yöneltmekte ve bu dönemden itibaren yabancı kişiler ile karşılaştıklarında korku, kaygı ya da kaçma davranışlarında bulunmaktadırlar.

Bağlanmanın tam olarak şekillenmesi üçüncü dönem 6-24 ayları kapsamaktadır. Bebek doğumun ardından bağlanma davranışlarını ulaşabildiği herhangi bir kişiye yönlendirebilmekte ancak 6. aydan itibaren “normal gelişim gösteren” tüm bebekler bu davranışları kendi seçimlerine bağlı olarak, yakınlık kurmak istedikleri ve kendisinden ayrı kalmaya itiraz etmedikleri tek bir kişiye yönlendirmektedirler (Hazan ve Shaver, 1987). Bu kişi “birincil bağlanma objesi” olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma davranışı yakınlık arayışı ile kendini göstermekte olup küçük çocuklarda bağlanılan kişilerden ayrılma ile belirginleşmektedir. Bowlby’ye göre, dünya ile daha iyi başa çıktığı düşünülen bir kişi ile yakınlığı koruma (yakınlardan ayrı kalma ve ayrılıklara direnme) bağlanmanın tanımlayıcı özelliğidir.

Birincil bağlanma objesi ve bebek arasında diğer insanlardan farklı bir ilişki vardır. Bakım veren kişi bebeğin rahatlaması ve kendisini yeniden güvende hissetmesi için dönebileceği bir güvenli üs görevi görmektedir. Eğer bebek bağlandığı kişiye yakın ise, kendisini güvenli bir ortamda algılamakta ve araştırmaya yönelik davranışlarda bulunabilmekte ve çevreyi araştırdıktan sonra sığınabileceği tek güvenilir dayanağın birincil bağlanma objesi, genellikle de anne olduğunu bilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

Doğumla birlikte kurulan bağlanma ilişkisinin niteliği, bebek ile anne arasında kurulacak olan iletişimin kalitesini de belirlemektedir. Bağlanma ilişkisinde anne anahtar konumundadır ve bağlanma ancak anneden yansıyan sıcaklık ile gerçekleşmektedir. Bebeğin sosyal ve duygusal gelişiminde bakıcının duyarlılığı mevcut bağın kuvvetlenmesini sağlamaktadır. Benzer şekilde, bebeğin kendisini ifade edebilmesi ve ortaya koyabilmesinde de ebeveyn-çocuk ilişkisindeki duyarlılık çok önemlidir. Anne-çocuk ilişkisinde gerek anne gerekse de bebek birbirlerinin duygularına cevap verdikleri oranda aralarındaki duygusal iletişimin kalitesi

artmaktadır. Bu durum, birincil bakıcının, bebeğin gereksinimlerini ne ölçüde ve ne şekilde karşıladığının etkililiğini ortaya koymaktadır.

Anne-bebek ilişkisindeki ilk süreç, açlık ve susuzluk gibi fizyolojik gereksinimlerin karşılanmasıdır. Bunun ardından annenin bebeği ile geçirdiği zaman dilimi ve bu zaman dilimini nasıl kullandığı önem kazanmaktadır. Cohn ve Tronick (1987) annenin bebeğine ilettiği olumlu duygu ifadelerinin bebeklerde olumlu duygular uyandırdığını ve bu duruma uygun tepkiler verdiklerini belirtmiş olup, ilk aylarda kurulan bu ilişki tarzının gelecekteki ilişki örüntülerinin ilk işareti niteliğinde olduğunu ortaya koymuşlardır.

Baba-bebek ilişkisinin araştırıldığı çalışmalarda daha çok, babanın “bakıcı” rolü üzerinde durulmaktadır. Babalığın bir içgüdü olup olmadığını anlamak amacı ile hayvanlarla çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Kuşların ve memeli hayvanların babaya özgü korumacı tarzda yavrularını himaye ettikleri görülmüştür. Babunlar, makak maymunları, şempanzeler ve diğer primatlarda, erkeğin aile içindeki yeri karmaşık görünse de, asıl görevi eşini ve yavrularını yırtıcı hayvanlardan korumaktır (Ainsworth, 1989). Birincil bağlanma figürü çoğunlukla annedir. Buna karşın, pek çok bebekte temel bağlanma anne ile olduğu kadar babayla da olmaktadır. Anne tarafından desteklenen babaların, bebekleri ile aralarında güvenli bir bağlılık geliştirebilme olasılıkları yüksektir. Baba-bebek bağlanmasında bağlanma şekli ve ilişkinin ayrıntıları anneye bağlı olarak değişmektedir. Eğer anne-babadan her ikisi de uyarıcı kaynağı ise, bebeğin hem annesine hem de babasına güvenli bağlanma geliştirebilmesi olasıdır. Bunun gerçekleşmesinde bebeğin algıları da etkilidir. Baba, anneye göre daha farklıdır. Ses tonu, giyimi, verdiği tepkileri, kokusu ve dokunuşu farklıdır. Bu sayede, bebek, anne ve babasının iki farklı kişi olduğunu öğrenmektedir. Anne ya da babasından ayrıldığı durumlarda da bebek, farklı bir sevgi kaynağının yanında olduğunu bildiğinden rahattır (Zerenoğlu, 2011).

Bağlanma kuramının üç temel ilkesi vardır: (1) insan yavrusu bağlanmayı kolaylaştıracak bir davranış repertuarı ile doğar, (2) yakınlığın sürdürülmesi, diğerinin de yakınlaşma gereksinimini karşılar, (3) yaşanan deneyimler sonucu çocuk

kendine ve dış dünyaya bir anlam verir. Bunu yeni ilişkilere genelleyerek bütünleştirir ve bir zihin modeli şeklinde içselleştirir (Kesebir ve ark., 2011).

Bowlby'e göre erken çocukluk döneminde bağlanma figürü olan anne ve babaların tekrarlayan davranış örüntüleri, çocukların zihinsel şemalarını şekillendirmekte ve bu şemalar çocuk üzerinde yaşam boyu süren etkiler göstermektedir. Bağlanma kuramına göre, ebeveyn davranışları ve etkileşim biçimi, daha sonraki yıllarda yakın ilişkilerdeki beklenti, inanç ve tutumları yönlendiren "içsel çalışma modelleri"nin içeriğini oluşturmaktadır.

1.1.4.İçsel Çalışma Modelleri

Bağlanma sistemi, toplumsal girdiler ve temel bakıcı tepkiselliği tarafından örgütlenen ve düzenlenen bir sistemdir. Bakıcı ile oluşan ilişkiler temelinde bebekler ne bekleyeceklerini öğrenip davranışlarını buna göre ayarlamaktadırlar. Bu beklentiler içsel çalışan modelleri oluşturmaktadır. Hazan ve Shaver'a (1994) göre bu modeller çevredeki diğer kişilerin ulaşılabilirlik ve tepkiselliğini kestirmede kullanılmaktadır.

Çocuk geliştikçe, bağlanma yaşantılarını, içsel çalışma modellerini ve kendisi ile diğerlerinin zihinsel temsillerini oluşturarak içselleştirmektedir (Bowlby, 1982). İçsel çalışma modelleri zaman içerisinde oluşarak bireyin dünyayı ve kendisini algılayış biçimini düzenleyerek bireyin davranışlarına yön vermektedir. Zihinsel modeller, bağlanma ilişkisinin bir fonksiyonu olarak başlamakta ve bireyin kişiliğinin ya da içsel çalışma modellerinin bir parçası olmaktadır. İlk yaşantılarda kazanılan bu modeller çocukların gelecekte kuracakları ilişkilerde, beklentilerinde ve algılama şekillerinde önemli rol oynamaktadır (Göçener, 2010).

Bowlby (1982), içsel çalışma modelinin çocuğun deneyimlerinin gerçek bir temsili olduğunu ileri sürmekte ve çalışma modellerinin, geçmişteki olayların bir yansıması olmadığını, aksine bir değerlendirme ve bütünleştirme süreci olduğunu, dolayısıyla çalışma modeli kavramının öznel deneyimlere dayanan kişisel bir oluşum olduğunu vurgulamaktadır.

İçsel çalışan modeller tekrarlanan, bağlanma ile ilgili deneyimlerin yan ürünleri olup; benlik, bağlanma figürleri ve bağlanma ilişkileri ile ilgili edinilmiş bilgilerdir. Bu zihinsel temsiller, erken çocukluk döneminde esnek ve çevreye göre değişebilirken, tekrar ve deneyimler sonucunda sabitlenerek değişime direnç gösterirler.

Bowlby (1980) bireyin geçmişine ilişkin olarak kendisini rahatsız eden yaşantılarını hatırlamadığını ve bununla beraber hatırladıklarının ebeveynlerinin aktardığı zararsız bilgiler olduğunu bildirmiştir. Bir başka deyişle, bireyin kendisini rahatsız eden yaşantılarını hatırlaması bireyi içsel çatışma ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu durumda içsel çalışma modellerinin savunmacı bölümü devreye girerek bu anıların hatırlanmasını engellemekte ya da hatırlanacakların zararsız şeyler olmasını sağlamaktadır.

İçsel çalışma modelleri birbiriyle bağlantılı 2 farklı bilişsel şemayı içermektedir (Bowlby, 1969). Bunlardan “kendilik modeli” bireyin kendilik değerine ve başkaları tarafından sevilebilirliğine ilişkin algılarını; “diğeri modeli” ise bireyin yakın çevresindeki insanların bağlanabilirliğine ve güven vericiliğine ilişkin algılarını kapsamaktadır. Kendilik hakkındaki içselleştirilmiş temsiller, süreğen, gerçekçi ve olumlu bir kimlik duygusunun edinilmesinde önemli iken, diğeri hakkındaki temsiller ise süreğen ve haz verici kişilerarası ilişkilerin kurulabilmesinde kritik bir öneme sahiptir (Zerenoglu, 2011). Olumlu çalışan modele sahip bireylerin kendilik değeri daha yüksek ve sosyal güveni daha fazladır; diğeri güvenli ve bağlanılabilir olarak algılamaktadır. Yakınlıktan rahat ve yakın kişilerarası ilişki arama eğilimindedirler. Olumsuz çalışan modele sahip bireylerin kendilik değeri hakkında şüphe ve terk edilme hakkında endişeleri vardır. Sosyal yakınlık ve yakın olma konusunda korku duymaktadırlar (Hazan, 2002).

Bowlby’ye (1980) göre içsel çalışma modelleri birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Yani bakıcıları için güvenilir, ulaşılır ve sevilebilir şeması oluşturan çocuk, kendisi için de güvenilir, sevmeye ve ilgilenilmeye değer olduğu yolunda bir zihinsel model geliştirmektedir. Tam aksine bağlanma figürü çocuğun istek ve ihtiyaçlarına duyarsız olduğunda ya da bunlarla uyuşmayan tepkiler verdiğinde, çocuk bağlanma figürünü

reddedici, kendisini sevilmeye ve değer verilmeye değmez olarak algılamakta ve buna uygun beklentiler geliştirmektedir.

1.1.5.Bağlanma Stilleri

Bowlby, kuramını bebeklerle yapmış olduğu gözlemler sonucunda oluşturmuştur. Kurama göre, bir bebek yaşadığı bir sıkıntı veya stres anında anne ya da bakım veren kişi ile bir araya gelmek, fiziksel olarak yakınlık kurmak ve rahatlamak ister. Yakınlık sağlayan bir bağlanma figürü bebek için güvenlik arayışının ve bunun sağlanmasının bir göstergesidir. Mevcut bir stres durumunda bağlanma figürüne ulaşamayan bebeklerin benzer tepkileri gösterdiği bulunmuştur. Bowlby tarafından gözlemler sonucunda edinilen tüm bu teorik bilgiler Ainsworth ve arkadaşları tarafından laboratuvar ortamında yapılan çeşitli deneysel çalışmalarla sınanmıştır.

Ainsworth ve arkadaşlarının yürüttüğü “Yabancı Durum Testi” olarak bilinen çalışmada 1 yaşın altındaki çocuklar alındıkları bir oyun odasında 20 dakikalık periyotlardan ve 8 farklı oturumdan oluşan bir prosedür ile gözlemlenmiştir. Bu periyotlar sırasında oluşturulan çalışma düzeneğine göre bebeğin annesi ve bir yabancı odaya girip çıkmıştır. Burada temel amaç, bebeğin bağlanma biçimini ortaya çıkaracak şekilde annenin yabancı bir ortamda tekrarlayan bir şekilde ve kimi zaman içeride bir yabancı olduğu durumlarda bebeğinden ayrılmasıdır. Böylelikle bebeklerin, işlem boyunca vermiş olduğu tepkiler gözlemlenerek ne tür bağlanma örüntüleri sergiledikleri araştırılmıştır. Bu deneyde bebeğin bağlanma stiline belirlenmesi amacı ile iki davranışı gözlemlenmektedir: (1) Çocuğun keşif davranışı, (2) annesinin gidiş ve dönüşlerine nasıl tepkiler verdiği. Buna göre, Ainsworth ve arkadaşları (1978) anne ve çocuk arasındaki bağlanmayı, annelerinden ayrılma ve sonra tekrar bir araya gelme sırasında gösterdikleri duygusal tepkilerine göre 3 kategoride sınıflandırmışlardır (Hazan ve Shaver, 1994).

Güvenli Bağlanma (Secure)

Güvenli bağlanan bebekler, bağlanma figürünün işlevi açısından bakıldığında, yakınlığı koruma ve kendini güvende hissederek çevreyi keşfetme açısından kuramın öngördüğü şekilde davranmıştır. Buna göre, ayrılık sonrası huzursuz olan bebek kısa bir stres yaşasa da annesinin odada olmadığı zamanlarda çevre ile ilgilenmeye ve oyuncaklarla oynamaya devam etmiştir. Ancak anne geldiğinde rahatlayarak daha etkin keşfetme davranışları göstermiştir. Bu bebekler anneyi güvenli üs olarak kullanabilmiştir. Güvenli olarak bağlanmış bebeklerin davranışları, yakınlığı koruma, rahatlık arama ve bakıcıyı keşif için güvence üssü olarak kullanma yeteneği açısından Bowlby'nin doğanın orijinal modeli kavramlaştırmasına uymaktadır (Dönmez, 1994). Güvenli bağlanma gösteren çocuklar, annelerinin her zaman yanlarında olup, stres durumlarında yardımcı olacaklarından emin olan çocuklardır. Bu türde bağlanmanın gelişebilmesi için çocuğun kesintisiz, tutarlı tepki veren, duyarlı ve her zaman ulaşılabilir bir bakım verene sahip olması önemlidir (Kesebir ve ark, 2011).

Tehlikeli bir durum karşısında kişinin yaşadığı sıkıntı, bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ile birleştiğinde sonuç, güvensiz bağlanmadır (Çalışır, 2009).

Kaygılı / Kararsız Bağlanma (Anxious / Ambivalent)

Bu tür bağlanan çocuklar anne uzakta ve ulaşamaz olduğunda çok yoğun bir kaygı yaşamışlar ve anneye karşı öfke duymuşlardır. Odadaki yabancı ile iletişim kurmadıkları gibi çevreyi keşfe de çıkmamışlardır. Anne odaya geldiğinde ise kolay kolay sakinleşmedikleri ve tepkilerinin belirgin olmadığı gözlenmiştir. Annenin çocuğun ihtiyaçlarına karşı olan tutumunun tutarsızlığı bu türden bağlanma stiline en temel nedenlerinden biridir. Bu türde bağlanma örüntüsü olan çocuklar, çağırdıklarında annenin yanıt vereceğinden ya da yardımcı olacağından emin olmayan çocuklardır. Bu nedenle ayrılığa direnirler ve anne döndüğünde yatışmazlar. Bu türde bağlanmanın gelişiminde kontrol amaçlı terk etme tehdidinde bulunan bir anne figürü mevcuttur (Kesebir ve ark., 2011).

Kaçınan Bağlanma (Avoidant)

Bu tip bağlanma stiline sahip çocuklar anneleri yanında iken çevreyi rahatlıkla keşfetmiş, oyuncaklar ile oynamışlar; ancak annenin odada olmayışına tepki vermemiş ve huzursuz olmamışlardır. Odadaki yabancı ile ilişki kurmaktan da kaçınarak oyuncaklarla oynamışlardır. Anne odaya döndüğünde anneye temas kurmaktan kaçınmış ve oyuncaklar ile oynamayı sürdürmüşlerdir. Kaçınan bağlanma örüntüsü olan çocuklar, annelerinin yardımcı olacağına ilişkin hiç güveni olmayan çocuklardır. Sürekli olarak çocuklarını geri çeviren ya da reddeden anneleri olan bu çocuklar ayrılığa tepkisiz kalıp anne döndüğünde yakın durmamaktadır (Kesebir ve ark., 2011).

Dezoryante / Dezorganize Bağlanma

Main ve Solomon (1990) yürüttükleri çalışma ile Ainsworth ve arkadaşlarının yaptığı bu üçlü sınıflandırmaya daha sonra “düzenlenmemiş / dezorganize bağlanma” olarak tanımlanan dördüncü bir grubu eklemiştir. Bu grupta yer alan bebekler, yapılan Yabancı Durum Testi’nde üç gruptan herhangi bir tanesine girmeyip, davranışları ile uygun girmeye engel olan bebeklerdir (Hazan ve Shaver, 2000). Bu model, dağılma semptomları ile ilişkilidir; yani duygusal ve bilişsel deneyimin farklı yönlerini bütünleştirmede başarısızlık ve çevreye uyum sağlamada eksiklik belirtileri ile ilişkilidir (Masterson, 2008). Yönü belirsiz olarak nitelendirilebilecek bu tipte kaygı denetiminde tutarsızlık hakimdir. Bu örüntüde, kaygının denetiminde tutarlı bir strateji mevcut değildir. Kaçınan ve kararsız davranışların bir araya gelmesi ile oluşan örüntü, bağlanma ilişkisini yönlendirmektedir. Araştırmalar bu örüntünün, bebeğin birincil bakıcısının depresyonda veya hasta olduğu durumlarda ya da çocuğu istismar edici davranışlar sergilediğinde ortaya çıktığı görüşünü desteklemektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Stres ile baş etmede organize bir davranış göstermeme, Yabancı Durum Testi’nde stereotipik, asimetrik ve zamansız hareketlerin varlığı, donup kalma ya da hareketlerde yavaşlama dağınık bağlanma ölçütü sayılmaktadır. Bu çocukların annelerinin fiziksel taciz ya da ihmalde bulunan, psikiyatrik bozukluk oranları yüksek olan ya da kendi bağlanma nesnelere ile olan sorunlarını çözememiş

anneler olduğu bildirilmektedir. Dağınık bağlanma örüntüsünün altında yatan nedenin genellikle bakım verenden korkma olduğu belirtilmektedir (Kesebir ve ark., 2011).

1.1.6.Ergenlikte Bağlanma

Bağlanmanın fiziksel ve psikolojik koruma işlevini ne kadar iyi yerine getireceği, çift yönlü etkileşimin her iki tarafın ihtiyaçlarına yanıt verme kalitesine bağlıdır. Bağlanma ilişkileri, genç bireylerin bağlanmış oldukları kişi ile yaşamış oldukları etkileşim kalıplarından oluşturmuş oldukları içsel çalışma modelleri tarafından yönetilmektedir. Bu içsel çalışma modelleri onların ortaklaşa geçmişlerinden kaynaklı olarak kişinin kendisinin ve bağlanılan kişinin “işletilebilir modelleri” olarak algılanmaktadır (Kesebir ve ark., 2011). Hem bağlanılan kişinin hem de kişinin kendisinin bağlanma ile ilgili davranış, düşünce ve duygularını düzenleme, yorumlama ve yordama görevi görmektedir.

Eğer gelişimsel ve çevresel değişiklikler ile uyumlu biçimde yeniden ele alınırlarsa, içsel çalışma modelleri, geçmiş ve gelecek bağlanma örüntüleri arasında ve ilişkilerde iyi bir iletişimi mümkün kılarak, yakınlığın düzenlenmesi ve ilişkilerde yaşanan çatışmaların çözümünü kolaylaştırmaktadır. Ayrıca bağlandığı kişinin ihtiyaçlarına cevap vereceğine, destek sağlayacağına ve koruma sağlayacağına güvenen birey, eğitim ve sosyal hayatında keşfetme ve ilişki kurma davranışına gerekli ilgi ve yeterli enerjiyi ayırabilmektedir.

Ergenlik genel olarak çocukta gözlenen duygusal, fiziksel ve bilişsel gelişim ve değişimlere bağlı olarak çocuk ve ailesi üzerinde belirgin bir etkinin gözlendiği bir dönemdir. Bu dönemde çocukluktan çıkan ergen kendisini daha özerk ve bağımsız hissetmekte ve birey olarak varlığını sorgulamaya başlamaktadır. Ergenlik döneminde ebeveynler ile olan bağlantı zayıflamaktadır. Yaş ilerledikçe ergen, ebeveynler ile olan bağlanma ilişkilerinden uzaklaşma eğilimindedir. Genç ile ebeveynleri arasındaki bağlar artık sınımlanacak güvenli bağlar olarak algılanmaktan çok, sınırlayıcı bağlanmalar olarak görülmektedir. Ergenlik dönemi boyunca yeni bir

bağlanma biçimi ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bu yeni bağlanma biçimi, kendi çocukları ya da eşleri ile olacak bağlanmaları olarak gelecekteki bağlanma davranışının göstergesi niteliğindedir.

Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde bilişsel yetilerdeki değişiklik ve soyut düşünme becerisinin kazanımı ile birlikte bazı temel benzerliklere karşın bağlanma ilişkisi farklılaşmaya başlamaktadır (Erdoğan, 2010). Çocuk ve ebeveyn arasında kurulan ilişkinin her dönemde kritik etkilere sahip olmakla birlikte, bu ilişkinin ergenlik ve yetişkinlikte kişilik gelişimi ve sağlıklı ilişkilerin kurulmasında etkili olduğu bilinmektedir.

Ergenlik döneminde bağımsızlığa ulaşmaya çalışılmakta olsa da, aynı zamanda ihtiyaç duyduklarında ebeveynlerinin destek olacağını farkında olunması yönünde bir istek de mevcuttur. Ebeveynlerden bağımsız olmayı aramanın bir yolu da bağlanma figürü olarak arkadaşlara güvenmedir. Güvenmenin ebeveynlerden arkadaşlara aktarılması ergenlik döneminde önemli bir süreçtir. Bir mücadele olmakla birlikte, aynı zamanda onların yetişkin bağlanma biçimlerini tam olarak geliştirmelerini desteklemektedir.

Her bir bağlanma biçimi, farklı kişilik özellikleri ile farklı düzeyde ve türde kişilerarası problemler ile ilişkilidir. Güvenli bağlanma biçimine sahip ergenler, aile ve arkadaşları ile daha fazla uyumlu, kendilerine ve başkalarına daha çok güvenen ve daha az sosyal problem yaşayan bireylerdir. Güvensiz modellere sahip olan ergenler ise, daha az uyuma sahiptir ve kendi duygularını düzenlemede daha az becerikli, stresle başa çıkmaları gerektiğinde daha az dayanıklıdır.

Genç bir bireyin çocukluk dönemi bağlanma yaşantıları, zihinsel modellerinde temsil edildiği gibi sosyal ilişkilerdeki başarısını ve hayatın güçlüklerine uyum sağlama başarısını belirlemektedir.

1.1.7.Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Erişkin hayatındaki bağlanma davranışı, çocuklukta ve ergenlikte gösterilen bağlanma davranışının bir devamı olarak düşünülmektedir. Erişkinlik dönemindeki bağlanmayı çocuklukta bağlanmadan ayıran üç temel özellik söz konusudur: (1) erişkinlerde bağlanma ilişkileri tipik olarak eşler arasındadır, diğerinde bakım alan ve bakım veren arasındadır; (2) erişkinlerdeki bağlanma çocuklukta bağlanma gibi diğer davranışsal sistemlerin etkilenmesinden sorumlu değildir; (3) erişkinlikteki bağlanma sıklıkla cinsel ilişki içermektedir (Kesebir ve ark., 2011).

Yetişkinlik döneminde bazı temel benzerliklere karşın bebeklik dönemi bağlanmasından farklılıklar mevcuttur. Erdoğan'ın aktardığına göre Dönmez (2000) bebekler ve çocukların kendilerini güvende hissetmek için fiziksel yakınlık aradığını ancak yaş ilerledikçe kişinin bağlanma figürü ile yakınlık sağlayabileceğini bilmesinin kendini güvende hissetmesi için yeterli olduğunu ifade etmiştir (Erdoğan,2010). Buna göre yetişkin gerektiğinde fiziksel yakınlık ihtiyacını karşılayabileceğini bilmektedir. İki gelişim dönemi arasındaki en temel farklılık yetişkinden farklı olarak bebeklik döneminde bakım alınmakta ancak verilmemektedir ve güvenlik arayışı içinde bağlanma figürüne sığınılmakta ancak güvenlik sağlayamamaktadır. Bununla birlikte yetişkinlik döneminde bağlanma ilişkileri karşılıklıdır, karşılıklı alışveriş söz konusudur. Bu dönemde her iki taraf da birbiri için gerektiğinde güvenlik ihtiyacını sağlayabilecek birer bağlanma figürüdür.

Bununla ilgili olarak, yakınlık arayışını neyin güdülediğine ilişkin farklılıklar vardır. Kaygı ve sıkıntı bütün yaşlar için temel güdüleyiciler olarak ele alınmaktadır. Ancak yetişkinlerin yakınlık arayışı ayrıca koruma ve rahatlatma ya da cinsel etkinlikte bulunma isteği sonucu olabilir. Bağlanmaların fiziksel yakınlık bağlamında biçimlendikleri, fakat böylesi yakınlığı sağlayan güçlerin gelişimle birlikte değişebileceği düşünülmektedir (Dönmez, 1994).

Bir diğer fark ise, çocukluk döneminde annenin üstlendiği rolü yetişkinlik döneminde bir partner / eşin üstlenmesidir. Bu bir bakıma bebeklik ve yetişkinlikteki bağlanmanın benzer yönüdür. Ayrıca yetişkinlik döneminde eş ulaşılabilir olduğunda ve güvenlik ihtiyacını karşıladığında kişi için güvenli bir sığınak olma özelliği

kazanır. Böylece çocuklukta annenin üstlendiği bu işlev, yetişkinlik döneminde eşe aktarılmış olur.

Rahatlamamanın istendiği ve sağlandığı ya da sıkıntının açığa vurulup hafifletildiği tekrarlı etkileşimler, bir güvence üssü olarak bakıcıya güvenmeye yol açabilmektedir. Bağlanma kişileri olarak ebeveynler önemlerini hiçbir zaman tümüyle yitirmese de bağlanma kişileri hiyerarşisindeki yerleri, yetişkinlikle birlikte doğal olarak değişmektedir.

1.1.7.1.Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Dört Kategori Modeli

Hazan ve Shaver buradan yola çıkarak, Ainsworth ve arkadaşlarının bebeklerle yaptıkları çalışmalar sonucunda ortaya koydukları üç bağlanma stilini ve bağlanma kuramının temel sayıltılarını da kullanarak yetişkinlerin ne tür bağlanma stilleri olduğunu ortaya koymuştur (Hazan ve Shaver, 1987). Bu çalışmalarında özellikle içsel çalışma modellerine dayanarak bebeklikte kurulan zihinsel temsillerin yetişkinlik döneminde ilişkiler üzerinde etkili olduğunu ve kişinin bağlanma stilini belirlemede rol oynadığını ortaya koymuşlardır.

Bowlby'e (1973) göre bağlanma deneyimleri temelinde gelişen zihinsel modeller iki ana boyut içermektedir. Balcı'nın (2011) aktardığına göre bunlar "bağlanma figürünün genel olarak korunma ve destek çağrularına karşılık veren türden biri olarak görülüp görülmediği" ve "kişinin kendisini başkaları, özellikle de bağlanma figürü tarafından yardıma değer birisi olarak görüp görmediği"dir. Bireylerin kendilerine ve başkalarına ilişkin görüşlerinin bağlanma figürleri ile olan yaşantılarının bir işlevi olarak olumlu ya da olumsuz olabileceğini öne sürmüştür. Mantıksal olarak bu değişkenler birbirinden bağımsız, ancak uygulamada iç içe geçmiş bir durumdadır. Bağlanma figürü modeli ve benlik modeli birbirini tamamlayıcı ve karşılıklı olarak birbirini doğrulayıcı biçimde gelişmektedir.

Bu noktadan hareket eden Bartholomew (1990), "benlik modeli" ve "başkaları modeli" olmak üzere iki boyut üzerinde sınıflandırılan bir yetişkin bağlanma modeli önermiştir. "Olumlu benlik modeli" bireyin kendisine ilişkin görüşlerinin olumlu

olduğuna işaret eder. Bu benlik modeli yüksek özsaygı, zdeğer ve sevilebilirlik duyguları ile karakterize edilirken; “olumsuz benlik modeli”ne sahip bireyler kendilerini bu özelliklerin zıttı özellikleri olan bireyler olarak algırlar. “Olumlu başkaları modeli” diğer insanlara ilişkin olumlu görüşlerle karakterize edilir. Olumlu başkaları modeline sahip olan bir birey diğer insanları ulaşılabilir, güvenilebilir, yardım ve desteğe hazır varlıklar olarak görmektedir. “Olumsuz başkaları modeli”ne sahip bir birey ise diğer insanlara ilişkin görüşlerinin olumsuz olması nedeni ile, onlarla yakınlık kurmaktan ve onların desteğini almaktan kaçıarak ilişkilerinde kayıtsız kalmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bu tanımlamalara bağlı olarak ergen ve yakınlık ilişkilerinde bağlanmanın rolünü inceleyen Bartholomew ve Horowitz (1991), Hazan ve Shaver’ın (1987) çl bağlanma modelini ve Bowlby’nin bağlanma sistemini ele almış, benlik ve başkaları modellerinin bağlanma stillerini belirleyen temel boyutlar olduğunu ortaya koyarak bağlanma stillerini olumlu ve olumsuz kutuplarda değerlendirilen zihinsel modellerin keşiştiği noktada tanımlamış ve böylece iki boyutun topolojik düzeyde çaprazlanmasından “güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız” olmak üzere dört temel bağlanma stiline ortaya çıkacağını ileri sürmüşlerdir.

Ülkemizde de, Sümer ve arkadaşları tarafından bu bağlanma biçimlerinin Türk örneklemini üzerindeki geçerlik ve güvenirliğini gösteren bir araştırma yapılmış ve batı örneklemine benzer bir örüntü elde edilmiştir. Bu dört bağlanma biçiminin, bireylerin her bir çalışan model boyutu üzerinde nereye denk geldiklerine bağlı olarak az ya da çok uydukları birer prototip oldukları düşünülmektedir (Zerenoğlu, 2011).

Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma stilinde kişi kendi gözünde değerli olma ve diğer insanların kabullenici tepkide buldukları duygusuyla hareket etmektedir. Bu, olumlu benlik ve olumlu başkaları modellerinin birleşimini içermektedir. Bu anlamda güvenli kişiler olumlu benlik algısını ve kendini sevmeye değer görme duygusunu başkalarının güvenilir ve destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olduğuna dair olumlu beklentilerle birleştirmekte ve bu özellikleri ile başkaları ile kolaylıkla yakınlık kurabilmekte ve özerk kalmayı başarabilmektedirler (Balcı, 2011).

Saplantılı Bağlanma

Bu bağlanma stilinde kişinin değerlendirmesi, kendi gözünde değersiz, diğerlerinin değerlendirmesinde pozitif değerlendirilme ile birlikte. Başka bir deyişle, saplantılı bağlanan yetişkinler, kendiliklerini değersiz bulurken diğerlerini olumlu değerlendirmektedir; bu yüzden diğerlerinin onayı ve kabulünü kazanmaya çalışırlar ve ilişkilerle aşırı meşgul olurlar. Bu birleşim kişiye diğerlerinin değerli görmesi ile kendini kabullenmeyi amaçlamaktadır. Bir başka deyişle olumsuz benlik modeli ile olumlu başkaları modelinin birleşimidir. Saplantılı bağlanan kişiler yakın ilişkilerde kendini doğrulama ve kanıtlama eğilimi göstermektedirler yani, başkalarının onay ve görüşüne bağımlıdırlar. Diğerlerine yakın olmayı isterler, ancak ihtiyaç duyduklarında diğerlerinin hazır bulunması veya elde edilebilirliği konusunda güvenleri eksiktir. Özellikle sürekli olarak takıntılı olma ve ilişkilerde gerçekçi olmayan beklentiler söz konusudur.

Korkulu Bağlanma

Bu bağlanma stilinde kişi hem kendini değersiz görmekte hem de başkalarını güvensiz ve reddedilen olarak değerlendirmektedir. Başka bir deyişle, kendilik değersiz görüldüğü gibi, diğerleri de olumsuz değerlendirilir. Bu bireyler diğerleri ile ilişkilerden kaçınarak kendilerini beklenmedik reddetmelerden korumaktadırlar. Bu bağlanma stili olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla korkulu bağlanma stili, güvenli bağlanma stiline tam olarak karşıtıdır. Bireysel değersizlik duyguları ile başkalarının güvenilmez ve

reddedici olduğuna ilişkin beklentileri yansıtmaktadır. Kişi, kendisinin sevmeye layık olmadığı ve başkalarının reddedici olduğu ile ilgili inançlara sahiptir. Bu nedenle, korkulu bağlanan bireyler yakın ilişkiler kurmaktan kaçınırlar ya da ilişkilerinde oldukça fazla sorun yaşarlar.

Kayıtsız Bağlanma

Bu bağlanma stilinde kişi kendini değerli bulmakta fakat diğer insanları olumsuz olarak değerlendirmektedir. Kayıtsız bağlanan yetişkinler, kendiliklerini değerli ve sevinebilir olarak değerlendirmenin yanı sıra, diğerlerine karşı olumsuz değerlendirmelere sahiptir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler başkaları ile fazla yakınlık kurmayarak kendilerini hayal kırıklıklarına karşı korumakta ve böylece daha bağımsız olup daha az incinmektedir.

Şekil 1.1’de Dört Kategori Modeli’ndeki temel boyutlar ve ve kategorileri yer almaktadır (Clark ve Shaver, 1998).

			BENLİK MODELİ	
			Düşük kaygı Pozitif	Yüksek kaygı Negatif
BAŞKALARI MODELİ	Düşük kaçınma Pozitif	GÜVENLİ	SAPLANTILI	
	Yüksek kaçınma Negatif	KACINAN	KORKULU	

Şekil 1.1 Dört Kategori Modeli’ndeki Temel Boyutlar Ve Kategorileri

Anlamli iliŒki deneyimleri ve diğer önemli yaŒam olayları, bağlanma organizasyonunu deđiŒtirebilmektedir. Bowlby, yetiŒkin yaŒamda bağlanma stillerinin deđiŒime uğrayabileceğini belirtmiŒtir. Bağlanma stillerinin deđiŒimine yol gsteren 2 faktör vardır. Birincisi *önemli yaŒam geçiŒleridir*. Evlilik, evden ayrılma, bebek sahibi olma, boŒanma, sevgiliden ayrılma gibi önemli olaylar, bağlanma stillerinde önemli bir deđiŒiklik yapabilmektedir. İkinci faktörde, bağlanma iliŒkisinde geçmiŒ deneyimlerini yeniden yorumlamak ve anlamak deđiŒime yol açabilmektedir. Zerenoglu'nun (2011) aktardığına göre, Waters ve arkadaŒları (2000), 60 beyaz bebeği yabancı ortamda 12 aylıkken gözlemlemiŒlerdir. Bu bebeklerin 50'si ile 20 yıl sonra Berkeley YetiŒkin Bağlanma Envanteri Kullanılarak tekrar görüŒlmüŒ ve bebeklerin %72'sinin erken yetiŒkinlikte aynı güvenli ya da güvensiz bağlanma sınıflandırmasında yer aldığı görülmüŒtür. Bağlanma teorisi tarafından önceden tahmin edildiği gibi, *bir ebeveynin kaybı, ailesel ayrılık, aile ve çocuğun kronik bir rahatsızlığı, ailesel psikiyatrik bozukluk ve bir aile üyesi tarafından fiziksel ya da cinsel kötüye kullanım* olarak tanımlanan negatif yaŒam olayı bildiren bebeklerin %44'ünde bebeklikten erken yetiŒkinliğe bağlanma sınıflamasının deđiŒtiđi gözlenmiŒtir.

1.1.8.Bağlanmanın Değerlendirilmesi

Bağlanma kuramında ilk çalıŒmalar bebeklikte bakım veren ile kurulan iliŒkinin niteliğine göre bebeğin kendini güvende hissetmesi üzerine yapılmıŒ olsa da zamanla bağlanmanın yaŒam boyu etkili olduğu görüşü öne çıkmıŒtır. Buradan hareketle gerek klinik psikologlar gerekse sosyal psikologlar açısından bağlanma kuramının yetiŒkinlikte kiŒilerarası iliŒkilerde ve kiŒinin kendi iç dinamikleri ile ilgili çalıŒmalarda kullanılması gittikçe yaygınlaŒmıŒtır.

YetiŒkin bağlanma örüntülerinin değerlendirilmesi ile ilgili ilk çalıŒmalar 1980'lerde baŒlamıŒtır. Bu çalıŒmaların temel dayanak noktası Ainsworth ve arkadaŒlarının gözlemlerine dayalı olarak geliŒtirilen ve bireysel farklılıkların da göz önüne alındığı bağlanma biçimleridir. Buradan hareketle yaŒam boyu bağlanma örüntüsünün etkili olduğu görüşüne dayanarak yetiŒkinlikte bağlanma biçimlerinin nasıl olduğunu

ölçmek için iki temel ölçüm yöntemi kullanılmıştır. İlk olarak Main ve arkadaşlarının geliştirdiği “Yetişkin Bağlanma Görüşmesi” (YBG) kullanılmaya başlanmıştır (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Bartholomew ve Horowitz, 1991, Selçuk ve ark., 2005).

YBG yaklaşık bir buçuk saat süren ve kişilerden anne ve baba ile çocuklukta ilişkilerini tanımlamaları ve ebeveynin davranışı hakkında yorum yapmaları istenen görüşmelerdir. Buna göre, kişinin çocuklukta oluşan zihinsel temsillerinin yetişkinlikte kurduğu ilişkilerde oluşturduğu bağlanma stillerine etkisi araştırılmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonrasında, YBG’ye göre, kişinin “güvenli-özerk, kayıtsız-kaçınan ve saplantılı” ve sonradan dördüncü olarak eklenen “dezorganize” olmak üzere dört farklı bağlanma stili ortaya konmaktadır.

Şekil 1.2’de YBG sınıflandırmaları ve çocuğun yabancı durumdaki davranışları ile benzer modeller verilmiştir (Ainsworth, 1978; Hesse, 1999; Main Ve Goldwyn, 1998).

Bağlanma karşısında yetişkinin zihin durumu	Çocuğun yabancı durumda gösterdiği davranışlar
<p style="text-align: center;">Güvenli / Özerk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutarlıdır, yardımlaşmacı konuşur. • Bağlanmaya önem verir; ilişkiye tarafsız yaklaşır. • Deneyimin iyi ya da kötü olmasına bakmaksızın bağlanma ile ilgili deneyimlere dair betimlemeler ve değerlendirmelerde tutarlıdır. 	<p style="text-align: center;">Güvenli</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ayrılma öncesi olaylarda çocuk ilgi ile odayı ve oyuncakları keşfeder. • Ayrılma sırasında ebeveyni özlediğini ifade eden tepkiler verir, genellikle ikinci ayrılımda ağlar. • Ebeveyni yabancıya tercih eder. • Ebeveyni genellikle fiziki temas göstererek heyecanla karşılar. • Bu temasın bir kısmı ikinci yeniden birleşmede de söz konusudur; fakat yatıştır ve oyuna geri döner.
<p style="text-align: center;">Kayıtsız</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutarsızdır. • Bağlanma ile ilgili deneyimleri ve ilişkileri kayıtsızdır. • Anlattığı hikayelerle çelişen veya desteklenmeyen genelleme ve betimlemelerle normalleştirir. • Ayrıca anlatılanlar nicelik kuralını ihlal edecek kadar kısadır. 	<p style="text-align: center;">Kaçınmacı</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ebeveynden ayrılırken ağlayamaz. • Yeniden birleşmede ebeveyni görmezden gelir ve ondan uzak durur. • Yakınlık veya temas aramaz ya da çok az ister, endişeli veya kızgın değildir. • Ebeveyne karşı duygusuzdur. • Süreç esnasında oyuncaklara veya ortama odaklanır.
<p style="text-align: center;">Endişeli</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutarsızdır. • Geçmişteki bağlanma ilişkileri ve deneyimlerinden endişeli olup, konuşurken kızgın, pasif ya da korkak olabilir. • Cümleler genellikle çok uzun, gramer bakımından karışık ya da anlamsız kullanımlarla doludur. • Konuşmalar genellikle nicelik kurallarını ihlal edecek şekilde uzundur. 	<p style="text-align: center;">Dirençli</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ortamı keşfetmeye önem vermez veya ayrılma öncesinde bile endişeli ve tedbirdir. • Süreç boyunca ebeveyni düşünür, kızgın ve pasif görünür. • Sakinleşemez ve ebeveynle bir araya geldiğinde rahatlar ve genellikle ebeveyne odaklanıp ağlar. • Ebeveynle bir araya gelişinden sonra ortamı keşfetmeye geri dönemez.
<p style="text-align: center;">Çözümsüz / Düzensiz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kayıp veya tecavüz gibi konular tartışılırken, bireyin söylediklerinde ya da düşüncelerinde ciddi sürçmeler olur, örneğin, birey ölmüş birinin fiziksel anlamda hala yaşadığına veya bu kişinin bir çocukluk düşüncesi ile ölmüş olduğuna inandığını gösterebilir. • Birey uzun bir sessizliğe veya övgü dolu bir konuşmaya dalaabilir. 	<p style="text-align: center;">Düzensiz</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ebeveynin yanında çocuk düzensiz ve / veya şaşkın davranışlar gösterir, geçici olarak nasıl davranacağını bilemez haldedir; örneğin elleri havada kalacak şekilde kendinden geçmiş bir halde donup kalıp ebeveynin gelişiyle hareket edebilir, yüzükoyun yatıp yere kapanabilir, ağlarken ebeveyne sıkıca sarılıp bakışları donmuş bir halde kalabilir.

Şekil 1.2 YBG Sınıflandırmaları Ve Çocuğun Yabancı Durumdaki Davranışları İle Benzer Modeller

Yetişkin bağlanmasını değerlendirmede Yabancı Durum Testi'ne dayanan ve ikinci ana yöntem olan kendilik bildirimine dayalı ölçekler kullanılmakta ve yetişkinlik döneminde akranlara ya da romantik ilişkide olunan karşı cinse yönelik olarak bağlanma biçimleri ölçülmektedir (Erdoğan, 2010). Bağlanma biçimini ölçmeye yönelik pek çok ölçek mevcut olmakla birlikte, bunların büyük kısmının sadece güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Kişinin kendi hakkındaki geri bildiriminin nesnellüğünün düşük olması, bu tür ölçeklerin en önemli kısıtlılığıdır. Öz-bildirim şeklindeki ölçüm yaklaşımı ilk olarak Hazan ve Shaver'ın Ainsworth ve arkadaşları tarafından ortaya konan üç temel bağlanma stilinin erişkinlikteki romantik ilişkilerde de gözlemlendiğini öne süren çalışmaları ile başlamıştır. Hazan ve Shaver'ın çocukluktaki bu üç bağlanma biçimine karşılık gelen üç paragrafın değerlendirilmesine dayalı olarak geliştirdikleri ölçek, çok sayıda araştırmada farklı biçimlerde kullanılmıştır (Kesebir ve ark., 2011).

Bir diğer araştırmacı Bartholomew, Bowlby'nin öne sürdüğü benlik ve başkaları modellerinin olumlu ya da olumsuz olmasına göre dört temel bağlanma örüntüsü tanımlamıştır. Buradan yola çıkarak yine Bartholomew ve arkadaşları tarafından, bu araştırmada da kullanılmış olan "İlişki Ölçekleri Anketi"; Brennan ve arkadaşları tarafından "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri" geliştirilmiştir.

Literatürde adı sıklıkla geçen diğer bir ölçüm aracı, yine bu araştırmada da kullanılmış olan, "Anne Babaya Bağlanma Ölçeği" (Parental Bonding Instrument)'dir.

1.2.ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

1.2.1.Çocukluk Çağı Travmaları

Savunma düzenekleri ve baş etme yolları ile üstesinden gelinemeyecek denli ağır ve sarsıcı yaşantılar bireylerin ruhsal yapısı üzerinde özgül etkiler bırakmakta olup, literatürde “ruhsal travma” olarak isimlendirilmektedir. Çocukluk çağındaki ruhsal travmalar kazalar ve doğal afetler sonucunda olabileceği gibi, özellikle cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve ihmaller sonucunda da meydana gelebilmektedir. Özellikle istismar ve ihmal yaşantıları çocukluk çağında yineleyici biçimde meydana geldiğinde, yetişkinlik dönemine dek uzanan psikiyatrik bozukluklara yol açabilmektedir.

Fischer ve Riedesser’a (1999) göre travma, özel bir duruma bağlı tehdit edici faktörler ile kişinin baş etme yeteneği arasındaki tutarsızlığın yarattığı; çaresizlik ve başkalarının ve olayların merhametine kalmış olma duygularının eşlik ettiği, buna bağlı olarak kendine ve dünyaya dair algıda kalıcı şok yaratan kritik deneyimdir (Ruppert, 2011). Bu tanım içerisinde önemli bazı noktalar yer almaktadır.

Bunlardan ilki travmanın göreceli bir kavram olduğudur; yani, bir durumun özellikleri (tehdit edicilik) ile kişinin özellikleri (kişisel başa çıkma mekanizmaları) arasındaki bir ilişkidir. Yalnızca tehlikenin doğası bireyin başa çıkma yeteneğinden ağır basarsa “tutarsızlık deneyimi” ortaya çıkarak çarpıcı bir deneyime dönüşür. Bu nedenle bir kişi bir durumu yalnızca stresli ve zor olarak yaşarken, bir başkası için aynı durumun travmatize edici olması söz konusudur. Bu fark yaş, deneyim, cinsiyet, farkındalık veya önceki travmatik yaşantıların herhangi biri tarafından belirlenebilir.

Diğer önemli bir nokta ise, travmanın sonuçlarının birey için hayati önemdeki konuları tehdit ederek, yaşam boyu yansımalara sahip olmasıdır. Sonuçları ölümcül olabilmekte, sağlığa büyük ölçüde zarar verebilmekte ya da sosyal varlığı saldırıya uğratabilmektedir. Bununla birlikte travma temel olarak duygular düzeyinde etkindir. Travmatik durum duygusal karmaşaya yol açarken, bireye zarar verebilecek düzeyde olağanüstü bir duyarlılık da yaratabilmektedir. Fischer ve Riedesser’in tanımındaki çaresizlik ve kendini başkalarının merhametine bırakma duyguları, güçsüzlük,

kontrol kaybı ve teslim olma / vazgeçme gibi bağlantılı başka duyguları kapsayacak kadar genişletilebilir.

Bunların yanı sıra, travma deneyiminin beden, zihin ve ruh üzerinde kalıcı etkileri vardır. Bireyin stres ve endişe deneyimlerinden kendisini çıkarabilmesi ya da stresli / endişe verici durum geçtiğinde eşlik eden semptomlardan kurtulması mümkün iken, travmatik bir deneyimin sonuçları asla tamamen yok olmamaktadır. Bununla birlikte, travmatik deneyimlerin sonuçları ileri yaşlara kadar uzanmaktadır. Kişinin kendisini ve içinde yaşadığı dünyayı algılama şeklini etkilemektedir. Travmatik bir deneyim sonrası, bu olaydan önce kendine güvenen ve güçlü olan bir kişi kalıcı olarak güçsüzleşmiş ve incinebilir hissedebilir. Dünya artık güvenli ve emin bir yer olarak yaşanmaz, aksine hayatı tehdit eder hale gelmektedir.

Belli bir olayın kişide travmatik etkileri olup olmayacağı, olayın doğasına olduğu kadar kişinin olay sırasında kendini koruma ve destekleme düzeyine bağlıdır.

Literatürde pek çok teorik yaklaşım olmasına rağmen, Balcı'nın (2011) aktardığına göre Terr travmayı “olayı başlatan nedenden çok stresör etkene verilen cevap ya da dışsal olayların içsel sonucu veya mental sonucu” olarak tanımlamıştır. Çocukluk travmasını ise “geçmişteki sıradan başa çıkma ve savunma işlemlerini sona erdirip, genç birini geçici bir süre çaresiz bırakan ani dış bir darbenin (Tip I) veya bir dizi darbenin (Tip II) zihinsel sonucu” olarak ele almıştır.

Tip I Travma: Hayat ve organlar için şiddetli tehlike oluşturan, beklenmedik, kısa, ani ve tek bir olaydır. Kazalar, suç teşkil eden şiddet (tecavüz, silahlı saldırı vb.), kısa süreli doğal afetler (sel, çığ, deprem vb.) buna örnek olabilir.

Tip II Travma: Çaresizlik ve güçsüzlük yaratan, sıkıntı verici devamlılık arz eden ve tekrarlayan durumlardır. İşkence, savaşta esir düşme, çocukluk çağındaki fiziksel veya cinsel istismar ile buna eşlik eden korku dolu beklentinin olması gibi uzun süreli veya tekrarlayıcı olaylar buna örnektir.

Terr, travma kavramını, sadece “büyük etki bırakan beklenmedik olaydan etkilenen koşulları değil, devamını da içeren” ve çocuğu çaresiz bırakarak geçmişteki sıradan

başa çıkma mekanizmalarını sona erdiren ve yetişkin müdahalesi ile çözülemeyecek olaylar biçiminde genişletmiştir (Masterson, 2008).

Geçmişteki önemli figürlerle olan ilişkilerden doğan zihinsel modellerin ve zihinsel durumların harekete geçirilmesi olarak tanımlanan aktarım, aynı anda her yerde bulunan insan deneyimidir. Yinelenen savunma deneyimleri beyin döngüsünde zihin durumları olarak yer etmiştir ve kronik olduğunda, bu durumlar bireyin karakter özellikleri haline gelebilmektedir. Böylece bireyin yaşantıları, yaşamın ilk yıllarında oluşan hatıraların (örtük anılar) etkisiyle şekillenmekte ve ileriki yaşamda bir şeyin hatırlandığı hissini uyandırmak yerine, deneyimi üretmek için işlemektedir. Başka bir deyişle, çeşitli travmatik olayların örtük unsurları, bilinçli bir farkındalık olmadan bireyin yaşamını şekillendirmektedir.

Çocukluk çağı travmaları içinde çocuk istismarı, yinelenebilirliği, çocuğa genellikle en yakınları tarafından yapılıyor olması, bu nedenle de tanımlanması ve tedavisi en güç travma biçimidir (Yalçınkaya, 2011).

Çocukluk yaşantılarında ihmal ve istismar öyküsü bulunan yetişkinler ruhsal sorunlar açısından daha yüksek risk altındadır. Ayrıca bu kişiler, bireylerle kurmuş oldukları sosyal ilişkilerde de çekingen, korkak, anti-sosyal davranışlar sergilemektedirler. Burgess ve arkadaşları (1995), çocukları örseleyici yaşantı durumlarında travmaya özgü davranış kalıpları (çabuk tepki verme, kaçınma, çaresizlik, yıkıcı davranışlar) geliştirdiğini ve bunların oluşan bilişsel şemalar yolu ile yetişkin yaşama taşındığını ileri sürmektedir.

1.2.2.Çocuk İstismarı ve İhmali

Çocuğa yönelik her türlü şiddet olarak da tanımlayabileceğimiz çocuk istismarı, her ülkede olduğu gibi ülkemizde de çok sık görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1985 yılında yapmış olduğu tanımlamaya göre, çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan tüm davranışlar *çocuk istismarı* olarak kabul edilmektedir.

Tanım aynı zamanda, çocuğun şiddet veya istismar olarak algılamadığı veya yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği davranışları da kapsamaktadır. Davranışın mutlaka çocuk tarafından algılanması veya yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılması koşul değildir. Çocuk istismarı en geniş anlamı ile, belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından çocuğa o kültürde kabul edilmeyen bir davranışın uygulanmasıdır. Başka bir deyişle, çocuğun büyüme ve gelişimini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış çocuk istismarıdır.

Çocuk istismarı, karmaşık nedenleri ve trajik sonuçları olan, tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psikososyal kapsamda ciddi bir sorundur.

Çocuk İstismarının Türleri

Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlemelerine göre çocuk istismarı 4 farklı biçimde karşımıza çıkmaktadır.

- Fiziksel istismar
- Cinsel istismar
- Duygusal istismar
- İhmal

1.2.2.1.Fiziksel İstismar

En geniş anlamda “çocuğun kaza dışı yaralanması” şeklinde tanımlanabilir. En sık rastlanılan biçimi, çocuğu dövme şeklindedir. Başka bir deyişle, fiziksel hasara neden olan kırıkların, yanıkların, kesiklerin ortaya çıkmasına yol açan istismar olarak da tanımlanabilir. Çocuğun kaza haricinde yaralanması ve örselenmesi söz konusudur. En yaygın rastlanan ve belirlenmesi en kolay olan istismar tipidir. Çocuğa atılan tokattan, çeşitli objelerin kullanımına uzanan cezalandırma yöntemlerini kapsamaktadır.

Fiziksel istismar, Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre, çocuk üzerinde sorumluluğu, gücü olan veya çocuk tarafından güvenilen bir ebeveyn veya kimsenin, makul ölçülerde kontrolü altında olan bir etkileşim veya etkileşimsizlik nedeni ile çocuğun gerçek zarara uğramasına veya potansiyel bir zarar tehdidinde maruz kalmasına neden olmasıdır (Yalçınkaya, 2011). Bu durum tek sefer ya da tekrarlayan biçimlerde olabilir.

Fiziksel istismar, uygulanma şekline göre en genel anlamda iki başlık altında ele alınmaktadır. Bunlardan ilki, istismarın bir alet kullanılmaksızın yapıldığı, tokat / yumruk atma, itip kakma, tekme atma, sarsma ve çimdikleme ve benzeri uygulamalar ile çocukta lezyonların oluştuğu *aletsiz saldırılar*; diğeri ise, istismarın bir alet kullanılarak, kemer, kayış, herhangi bir ev eşyası, hortum, sigara, sıcak su, ütü ve benzeri aletler kullanılarak çocukta çeşitli lezyonların oluşturulduğu *aletli saldırılar*dır (Polat, 2006).

Yapılan araştırmalarda yaralanmaların en fazla göğüs, sırt, baldır, genital bölge, üst kol, yüzde, üst dudak ve damak ile gözlerde gerçekleştiği görülmektedir. Ölümünün çoğunluğu ise ya elle vurma, dövme, sarsma, sallama, fırlatma, düşürme, daha az sıklıkta yanma şeklindedir. En yaygın ölüm nedeni ise, çarpma ve düşmelere bağlı kafa travmalarıdır.

Kaya'nın (2010) aktardığına göre, Aral (1997) yürütmüş olduğu bir çalışmada çocukların %95.7'sinin anne ya da babası tarafından fiziksel istismara maruz bırakıldıklarını belirtmiştir.

1.2.2.2.Cinsel İstismar

Cinsel istismar, nedenleri karmaşık, kısa ve uzun vadede psikolojik yönden ağır olumsuz sonuçların yaşanmasına, bireyin yaşam kalitesini ve yaşam doyumunu olumsuz etkilemeye neden olan ciddi bir sosyal problemdir.

Psikososyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarım için kullanılmasıdır. İstismar türleri içinde saptanması en güç olan ve çoğunlukla gizli kalan türüdür. Genital bölgeleri elleme, teşhircilik, röntgencilik, pornografiden ırza geçmeye kadar çok geniş yelpazedeki tüm davranışları kapsamaktadır.

Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği, çocukların cinsel istismarını “ rıza yaşının altında bir çocuğun, cinsel açıdan yetişkin bir kişinin cinsel doyumuna yol açacak bir edim içinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanım, “söz konusu edimin herhangi bir araç ve cebir kullanılarak yapıp yapılmadığı; genital ya da fiziksel temas içerip içermediği; çocuk tarafından başlatılıp başlatılmadığı ve kısa dönemde ortaya çıkacak derecede zararlı bir sonuç doğurup doğurmadığı ile ilgilenmez” şeklinde tanımlanmaktadır (Yalçınkaya, 2011).

Cinsel istismar olgusunda birçok kişinin kurban veya istismarcı rolünde yer alması mümkündür. Genellikle istismarcılar yetişkin, kurbanlar çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. İstismarcının bir ergen, kurbanın daha küçük bir çocuk olması da mümkündür.

Foller cinsel istismarın 7 farklı biçimde gerçekleşebileceğini ifade etmektedir:

1. Temas içermeyen cinsel istismar türleri:

Cinsel konuşma: İstismarcının, çocuğun cinsel özelliklerine yönelik veya çocuk üzerinde gerçekleştirmeyi istediği cinsel faaliyetleri anlattığı ve başka cinsel öneri ve yorumlarda bulunduğu konuşma türüdür.

Teşhir: İstismarcının çocuğa göğüs, penis, vajina, anüs gibi özel bölgelerini gösterdiği ve/veya çocuğun önünde masturbasyon yaptığı türüdür.

Röntgencilik (voyerizm): İstismarcının açıkça veya gizli olarak çocuğu soyunurken ya da istismarcıyı cinsel olarak tatmin eden aktivitelerde bulunurken gözlemesidir. Bu tür aktivitelerin içinde cinsel yönden uyarıcılıktan oldukça uzak durumlar da girebilmektedir.

2. **Cinsel dokunma:** Vücudun özel bölgelerine yapılan herhangi bir dokunmadır. İstismarcının çocuğu okşaması, çocuğun kendisine dokunmasını sağlaması, istismarcının cinsel organı ile çocuğun vücuduna veya giysilerine sürtünmesi biçiminde meydana gelebilmektedir.

3. **Oral-genital seks:** İstismarcının çocuğun genital organlarını öpmesi, yalaması, ısırması veya çocuğun oral yoldan kendisi ile birleşmesini sağlamasıdır.

4. **İnterfemoral ilişki:** İstismarcının penisini, çocuğun bacakları arasına yerleştirdiği ilişki türüdür. Küçük çocuklarda vajinal girişin çok küçük olmasından dolayı, daha büyük çocuklarda ise gebeliği önleme amaçlı sık rastlanan bir türdür.

5. **Seksüel penetrasyon:** İstismarcının çocuğun bir açıklığına penetrasyonu ile gerçekleşen türdür. Parmakların vajina ya da anüse yerleştirildiği *dijital penetrasyon*, istismarcının çocuğun vajina, anüs veya ağızına bir enstrüman yerleştirdiği *objelerle penetrasyon*, penisin vajinaya penetrasyonunun gerçekleştiği *genital ilişki* veya istismarcının çocuğun anüsüne penetrasyonunun söz konusu olduğu *anal ilişki* şeklinde görülmektedir.

6. **Cinsel sömürü:** Sömürüden sorumlu olan kişilerin çocukla direkt cinsel kontakta girmedikleri ancak çocuğun cinsel olarak kurban seçildiği olguları

içermektedir. *Çocuk pornografisi* ve *çocuk fuhuşu* olmak üzere iki türü söz konusudur.

7. *Başka istismar türlerini de içeren cinsel istismar:* Diğer istismar türlerinin çeşitli varyasyonları ve kombinasyonlarıdır.

Cinsel istismara uğrama, cinsiyetler arasında farklılıklar göstermekte ve kızlarda daha fazla görülmektedir (Kara ve ark., 2004). Dünya Sağlık Örgütü'nün değerlendirmelerine göre, 1980 yılından bu yana yapılan çalışmaların sonuçları bir araya getirildiğinde, çocuklukta yaşanan cinsel istismarın kadınlar arasında yaşanma sıklığı %20, erkekler arasında yaşanma sıklığı ise %5-10 olarak belirlenmiştir. Oral ve arkadaşlarının (2001) tarafından yapılan bir araştırmada, istismar vakalarının %26'sının cinsel istismar mağduru olarak tanımlandığı görülmektedir. Akyüz ve arkadaşlarının (2005) yetişkinlerle yürüttükleri geriye dönük bir çalışmada ise, çocuklukta cinsel istismar oranı %2.5 olarak bildirilmiştir.

Kaya'nın (2010) aktardığına göre, Zoroğlu ve arkadaşları, ergenlik öncesi kız çocuklarının %25'inin, erkek çocuklarının ise %15'inin cinsel istismara maruz kaldığı, bu rakamın ülkemizde %9-18 olduğunu belirtmiştir.

1.2.2.3.Duygusal İstismar

Çocuk ve gençlerin, kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak ya da gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılmaları durumudur. Bu davranışlar; yaş, statü, bilgi, konum gibi özellikleri ile çocuk veya gencin üzerinde etki sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından uygulanmaktadır. Tanımlanması en zor ancak en sık rastlanan istismar türüdür. psikolojik gelişimin duraklamasına neden olacak sözel istismarı veya aşırı emirleri kapsayan, çocuğun kimliğini zedeleyen ve olumsuz davranışları ortaya çıkaran tavırları içermektedir. Duygusal istismar, diğer tüm kötü muamele biçimlerini altında toplayan bir olgudur.

UNICEF duygusal istismarı, “Çocuğa yönelik yapılan veya ihmal edilen toplumsal ve bilimsel ölçütlere göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlar” olarak tanımlamaktadır.

Taner ve Gökler (2004) duygusal istismarı şu ölçütlerle tanımlamanın mümkün olduğunu ifade etmiştir:

- Duygusal istismar, ana-baba ve çocuk arasındaki bir ilişkiyi tanımlar.
- Bu ilişki, çocuğun psikolojik iyilik hali ve gelişiminde bozukluk yaratacak şekilde zarar vericidir.
- Gerçekleşmesi için fiziksel temas şart değildir.

Duygusal istismar, iki özelliği ile diğer istismar türlerinden ayrılmaktadır (Polat, 2007). Bunlardan ilki fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi somut fiziksel bulguların bulunmayışı; diğeri ise tek başına bulunabileceği gibi birçok olguda fiziksel ve cinsel istismarlar ile birlikte bulunmasıdır. Cinsel ya da fiziksel istismara uğramış bir çocukta, aynı zamanda duygusal istismarın da oluşmuş olduğu görülmektedir.

1.2.2.4.İhmal

Çocuğa bakmakla yükümlü bir kişinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesidir. Beslenme, giyinme, tıbbi gereksinimler, duygusal ihtiyaçlar veya optimal yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermeme şeklinde tanımlanmaktadır. Fiziksel ve cinsel istismara göre daha soyut olduğu için tanısı güçtür. Çocuğun temel ihtiyaçlarının ve bakımının, ebeveynleri ya da bakım veren kişi tarafından yerine getirilmemesi olarak da tanımlanabilmektedir. Büyüme geriliği olan, psikososyal uyum güçlüğü çeken, eğitim ihtiyaçları karşılanmayan, koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlandırılmayan bir çocukta ihmal akla gelmektedir.

Bir çocuğun sağlıklı büyüme ve gelişimi için temel olduğu varsayılan davranışların eksikliği veya yokluğu olarak da tanımlanan ihmal, istismar türleri arasında en sık gözden kaçırılan türüdür (Yalçınkaya, 2011).

Kaya'nın (2010) aktardığına göre, Topbaş (2004) ihmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel noktanın, *ihmalin pasif, istismarın aktif bir davranış* olmasını ifade etmiştir. Diğer bir farklılık ise, fiziksel ve cinsel istismarın genellikle olay bazlı yaşansa da, ihmal deneyiminin genellikle kronik oluşudur.

Yürütülmüş olan çalışmalarda ihmale maruz kalmış pek çok çocuğun annelerine güvensiz-kaygılı bağlanma geliştirdikleri ortaya konmuştur. Bu çocuklar, anne ile etkileşimde olduklarında, herhangi zor ya da halinden devamlı şikayetçi olma eğiliminin aksine sürekli olarak pasif davranışlar sergilemektedir. Tıpkı istismara uğramış çocuklar gibi, ihmale maruz kalmış olan çocuklar da stres altında olduklarında annelerinin yakınında olmak, onlarla temasta bulunmak istemekte, ancak istismara uğramış çocukların aksine, annelerinin, sinyallerine cevap vermeyeceğini öğrenmişlerdir. İhmale maruz kalmış çocukların çoğu, annelerini güvenli bağlanma kurmaya izin verecek kadar kendilerini cevaplayıcı bulmazlar (Polat, 2006).

1.2.3.Bağlanma Travması

Güvenilir ve destekleyici duygusal bağlar geliştirmek temel insani bir ihtiyaçtır ve bunların yokluğunda birey kendisini varoluşsal bakımdan tehdit altında ve çaresiz hissetmektedir. Bir çocuk için ebeveynleri ile kurmuş olduğu bağ, yaşamını sürdürmesi için olmazsa olmaz niteliktedir ve bu da çocuğun güvenilir ve sarsılmaz bir bağ kurma ihtiyacını yönelttiği kişilerin, yani ebeveynlerinin bunu karşılamamasının çocuğun ruhunda yarattığı ciddi ve yıkıcı etkileri açıklamaktadır.

Sistemik olarak çocuklarını ihmal eden, reddeden ya da farklı biçimlerde istismar eden ebeveynler genellikle çocuklarını kendi fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının nesnesi haline getirmekte ve onlara kendi sevilme ihtiyaçlarını, üstesinden gelemedikleri korkularını ve nefret duygularını yansıtmaktadırlar. Böylesi bir

durumda çocuğun bağ kurma ihtiyacı travmatize olmakta, bir başka deyişle bağlanma travması meydana gelmektedir.

Tepkisel bağlanma bozukluğu, tanımlanmış ilk bağlanma bozukluğudur. Beş yaşın altındaki çocuklar için geçerliliği olan bu tanının ketlenmemiş tipinde, çocuğun sosyal etkileşiminde bir sorun olmamakla birlikte, seçilmiş bir bağlanma nesnesi bulunmamaktadır. Ketlenmiş tipte ise, etkileşimi başlatma ve sürdürmede ya da herhangi bir etkileşime yanıt vermede güçlük vardır. Bakım verenin uygunsuz ve tutarsız bağlanması ya da bakım verenin sık değişmesi, böyle bir bozuklukla sonlanabilmektedir (Soysal ve ark., 2009).

Daha ileri yaş grubunda görülen **seperasyon**, kaygılı bağlanmanın, klinik anlamlılık eşiğini aşmış bir formu gibidir. Bu bağlanma biçimini geliştirmiş olan, ayrılınca kaygılı ve huzursuz, birleştğinde de kolay yatışmayan ve anneye yapışıp kalan bu çocuklar, okul zamanı zorunlu ayrılık durumunda ayrılık anksiyetesi geliştirmeye yatkındırlar (Kesebir ve ark., 2011).

1.3.BAĞLANMA VE PSİKOPATOLOJİLER

Son yıllarda anne-çocuk ilişkisi konusunda yapılan araştırmaların önemli bir bölümünü bağlanma konusu oluşturmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni, ebeveyn-çocuk ilişkisini araştırmanın her iki nesil için giderek önem kazanmasıdır. Çünkü bağlanma çift yönlü bir süreçtir ve pek çok araştırmacı anne-çocuk ilişkisini sürekliliğinin sonraki yaşantıların temelini oluşturduğunu ileri sürerek, ebeveynler ile iyi bir ilişkinin genç ve yetişkin ruh sağlığında belirleyici rol oynadığını ortaya koymuştur.

Bowlby'nin çalışmalarından başlamak üzere güvensiz bağlanma biçimi daha sonraki yaşam dönemlerinde psikopatolojilerin belirleyicisi olarak düşünülmüşken, güvenli bağlanma sağlıklı ilişkilerle ilişkilendirilmiştir. Doğanın özgün modeli güvenli bağlanmadır. Güvensiz bağlanma biçimleri olan kaygılı/kararsız bağlanma, anksiyete bozuklukları ve depresif bozukluklarla ilişkilendirilirken; kaçınan bağlanma, davranış bozuklukları ve diğer dışa vuruk patolojilerle ilişkilendirilmiştir.

Dağınık / dezoryante bağlanmanın ise genellikle dissosiyatif bozukluklarla birlikteliğinden söz edilmektedir (Kesebir ve ark., 2011).

Bowlby'nin kuramı açık bir şekilde güvensiz bağlanma stiline psikopatoloji ile ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Bu modele göre, bebeğin bakıcısı ile kurduğu bağlanma, çocuğun kendisini ve diğerlerini nasıl temsil ettiğini etkileyen temel gelişimsel faktördür (Kaya, 2010).

Bağlanmanın en temel kişiler arası dinamiği, bağlı iletişim olarak adlandırılan anne-çocuk arasındaki karşılıklıdır. Yaşamın ilerleyen yıllarında borderline, narsisist ve şizoid kişilik bozukluklarında görülen psikopatolojinin, bu karşılıklı / bağlı iletişimdeki eksikliklerden kaynaklanması olasıdır (Masterson, 2008).

Majör depresif bozukluk, doğum sonrası depresyon, panik bozukluk, sosyal kaygı bozukluğu, obsesif-kompulsif bozukluk, travma sonrası stres bozukluğu ve kronik ağrı bozukluğunun güvensiz bağlanma biçimiyle ilişkileri çeşitli araştırmalarda ortaya konmuştur (Kesebi ve ark, 2012; Sabuncuoğlu ve Berkem, 2006; Smith ve ark, 2009). Fonagy ve arkadaşları (1996) ise, güvenli olmayan bağlanma biçimlerinin ergende ve erişkinde kişilik bozuklukları ile birliktelik gösterdiği, kaygılı bağlanmanın içe vuruk, kaçınan bağlanmanın ise içe ve dışa vuruk patolojilerin bir karışımını yansıttığını belirtmiştir.

Bowlby (1998), bağlanma ve majör depresyon arasındaki ilişkiyi, önemli olduğu düşünülen iki olası durum çerçevesinde kavramsallaştırmıştır. Bu durumların ilkinde, temel bakım veren kişinin kaybı gibi travmatik bir yaşantının bebekte yarattığı çaresizlik ve umutsuzluk duygularının majör depresyona neden olabileceği fikri üzerinde durulmuştur. İkinci olası durumda ise, bebeğin bakıcıyla güvenli bir bağlanma ilişkisi kuramaması ya da bakıcısı tarafından reddedilmesi nedeni ile kendiliğın değersiz ve sevilmez; diğerlerinin ise ulaşılamaz olarak algılandığı olumsuz içsel temsillerin oluşması, değersizlik, yetersizlik ve öfke duygularını beraberinde getirmekte ve bu bağlamda majör depresyon ortaya çıkmaktadır (Çalışır, 2009).

Yaşamın ilk yılları içinde ortaya çıkan bazı atipik bağlanma özelliklerinin kendisi, bir bozukluk ya da psikopatoloji belirtisi olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda ilk kategoride çocukluk çağı yaygın gelişimsel bozukluklarından biri olan “Tepkisel Bağlanma Bozukluğu”, belli bir bağlanma nesnesinin bulunmaması, çocuğun bakımında belirgin aksaklıkların ortaya çıkması ya da çocukluk döneminde bağlanma nesnesi ile travmatik ayrılık ya da kayıp yaşanması sonucunda ortaya çıkmaktadır (Balcı, 2011). İkinci kategoride ise güvensiz bağlanmanın psikopatoloji gelişimi için risk oluşturması yer almaktadır. Güvensiz bağlanma, psikopatolojiye birçok farklı yoldan katkıda bulunan, önemli ancak özgül olmayan bir risk faktörüdür.

Çocukluk dönemi istismarı, bağların dramatik kopuşuyla sonuçlanmaktadır. Bu nedenle birçok bağlanma kuramcısı, istismarın yetişkinlik döneminde gelişebilecek psikopatolojiler açısından oluşturacağı riskler ve uzun dönem sonuçlarının bağlanma kuramı zemininde anlaşılabilceğini ortaya koymuşlardır.

Ülkemizde 566 üniversite öğrencisi ile yürütülmüş olan bir araştırmada, fiziksel, cinsel, duygusal istismarlar ile bağlanma stilleri, suçluluk ve utanç arasındaki ilişki incelenmiş ve tüm istismar tipleri ile saplantılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu, diğer bağlanma stilleri ile istismar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya konmuştur (Deniz, 2006).

İlgili literatür incelendiğinde, fiziksel istismar ve ihmalin psikolojik sonuçları konusunda birçok etki tanımlanmaktadır. Duygulanım düzensizlikleri, tehlikeli ve atipik bağlanma yapıları, sosyal geri çekilme ve artmış agresyonun dahil olduğu bozuk akran ilişkileri ve akademik başarısızlık bunlar arasındadır (Balcı, 2011). Fiziksel veya cinsel istismara uğramış çocuklarda depresyon, davranım bozuklukları, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, karşıt gelme-karşıt olma bozukluğu, disosiyasyon, alkol/madde kötüye kullanımı, anksiyete bozuklukları, kişilik bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğuna sıklıkla rastlanabilmektedir. Duygusal istismar ve ihmale maruz kalan çocuklarda, dışavurum ve içe atım sorunları, sosyal ilişkilerde bozukluk, kendine güvende azalma, davranım sorunları, intihar davranışı, anksiyete, depresyon ve disosiyasyon gibi çeşitli psikiyatrik hastalıkların görülme oranı sıktır.

Kesebir ve arkadaşlarının (2011) aktardığına göre, Warren ve arkadaşlarının (1997) yürüttüğü ileriye dönük bir çalışmada, kaygılı bağlanma biçimine sahip küçük çocukların çocukluk çağı ve ergenlik dönemi boyunca anksiyete bozukluğu geliştirme açısından yüksek risk altında oldukları; Collins ve arkadaşlarının (2002) yürüttüğü başka bir ileriye dönük çalışmada, ergenlikte güvenli olmayan bağlanmanın (özellikle kaçınan bağlanmanın) erişkin dönemdeki olumsuz ilişkiler açısından bir risk faktörü olduğu ortaya konmuştur. Bağlanma, sevgi ilişkilerinin ve yakınlık kurabilme özelliklerinin gelişimini belirlemede özellik taşıyan bir süreçtir. Örneğin, kaçınan bağlanmaya sahip çocuklar başkaları tarafından reddedilmeyi beklediklerinden, başkalarını iterek kendilerinden uzaklaştırabilirler ve bu ilişki biçimleri gerçekten de bekledikleri reddedilmeye yol açabilir. Bu anlamda çocuğun, ergenin ya da yetişkinin duygusal yakınlık kurma davranışı, erken bağlanma örüntülerinin izlerini taşımaktadır.

Uzunlamasına yürütülmüş olan çalışmalar, bağlanma stillerinin rölatif olarak stabil kaldığını ve erken dönemde güvenli bağlanma geliştirmiş olmanın gelişim dönemlerinde önemli bir psikolojik koruma sağladığını ortaya koymaktadır. Bağlanma perspektifi ile uyumlu olarak, bağlanma stillerinin çocukluktan yetişkinliğe devamlılığında ebeveynlik stilleri ve davranışların diğer paternleri ilişkilidir. Balcı'nın (2011) aktardığına göre, travmaya yol açan kişi ebeveyn olduğunda, çocukluk çağı istismarı çocuğun bağlanmasını etkileyebileceği gibi, diğer taraftan çocuğun güvenli bağlanma geliştirmiş olması da çocukluk çağı istismarına karşı tampon sağlayabilmektedir.

Güvenli bağlanma hissi, kişinin bakış açısını, becerileri ve kapasitesini genişletebilmesine yardımcı olur. Bowlby, güvenli bağlanma hissinin bozulmasının keşif, karşı cinsle duygusal yakınlık kurabilme ve bakım verme gibi diğer davranış sistemlerinin faaliyetlerini de aksattığını belirtmektedir. Güvensiz kişiler ya da belli bir an ya da dönem güvensizlikten zarar gören kişiler, stres yaratan durumla gerçek ya da zihinsel bir uğraşı içinde takılırlar. Bu nedenle, çevreyi keşfetmek için çok az

kaynak ayırabilirler, diğer insanlarla olmaktan çok az haz alabilirler ve diğer insanların ihtiyaçlarına çok az odaklanabilirler. Dikkatlerini ancak güvenlik sağlayıp, rahatladıkları zaman bakış açılarını genişletmeye ve yeni beceriler kazanmaya kaydırabilirler (Çalışır, 2009).

1.4.YAKIN İLİŞKİLER

İnsanlar yaşamlarının önemli bir bölümünü değişik tür ve düzeylerde ilişki kurdukları diğer bireylerle birlikte geçirirler. Bu ilişkilerden bazıları kısa ya da uzun süreli etkileşimler içeren zorunlu ilişkilerdir. Bazı ilişkiler ise gönüllülük temelinde kurulurlar. Gönüllülük temelinde kurulan ve normal koşullarda uzun süren ilişkiler çoğunlukla yakın ilişkiler başlığı altında incelenmektedir. Yakın ilişki kavramı, iki yetişkin arasında kurulan ve duygusal bir bağlanma, bir ya da daha fazla psikolojik ihtiyacı karşılama ve karşılıklı bağımlılık koşullarından en az birini karşılayan ilişkileri ifade etmektedir (Beştav, 2007). Karşılıklı bağımlılık, ilişki içinde olan bireylerden birinin duygu, düşünce ve davranışlarında meydana gelen bir değişimin diğerini de etkilemesi anlamına gelmektedir.

Yakın ilişkiler yaşamın çok önemli ve vazgeçilemeyen bir yönünü oluşturmaktadır. Birçok birey için ideal yaşam, evlilik, aşk, arkadaşlık gibi diğer insanlarla yakın ilişkiler anlamına gelmektedir. Yakın ilişkilerin her türü önemli olmakla birlikte duygusal ilişki, diğerlerinden oldukça farklı anlamlar içermektedir. Büyükşahin'in (2006) aktardığına göre, Hendrick ve Hendrick (2002) insanlara yaşamlarını mutlu kılan duygusal ilişkilerden daha önemli neyin olabileceğini sormuşlar ve hiçbir şeyin bundan önemli olmadığı yanıtı almışlardır.

Hendrick ve Hendrick (1983) yakınlığı, iki kişinin erişebileceği samimiyet derecesi olarak ifade ederken; Shaver (1982), açıklık, dürüstlük, karşılıklı kendini açma, bakım verme, sıcaklık, koruma, yardım etme, diğerine sadık olma, dikkat ve gücünün tümünü verme, teslimiyet kontrolü, savunmayı azaltma, duygusal olma, ayrılmak zorunda kalınca sıkıntı hissetme şeklinde açıklamışlardır.

Yakın ilişkiler genel olarak öznel iyiliğin en büyük kaynakları arasındadır. Yetişkinlik döneminde ilişkiler ile iş, duygusal bağlılık ile bağımsız etkinlik arasındaki denge, önemli bakımlardan yaşamın erken dönemlerinde sağlıklı işleve işaret eden bağlanma-keşif dengesine benzemektedir (Dönmez, 1994).

Yakın ilişkiler bağlamında ele alınan ilişki türlerinden biri romantik ilişkilerdir. Sevgililer ve evli çiftler arasında kurulduğu kabul edilen romantik ilişkiler, tüm diğer yakın ilişkiler gibi bağlanma, sevgi ve aşk duyguları; psikolojik ihtiyaçların karşılanması ve karşılıklı bağımlılık özelliklerine sahiptir. Ancak bazı romantik ilişkilerde bu temel özelliklerin tümü mevcutken, bazılarında sadece bir ya da ikisi görülmektedir.

1.4.1.Yakın İlişkilerde Eş Seçimi

Kişilerarası çekicilik, birçok ilişkinin yalnızca ilk evresini değil, aynı zamanda yakın ilişkiler alanının başlangıç noktasını da oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle yakın ilişkiler alanı, “kişilerarası çekicilik” ile başlamaktadır. Çekiciliğin belirleyicileri olarak ele alınan etmenler oldukça çeşitlidir; değerler, tutumlar, görüşler ve hatta fiziksel özellikler bakımından benzer bireyler birbirini çekmektedir. Tanışıklık ve çevrenin olumlu tepki olasılığı, bir başka kişiye çekimi arttırmak eğilimini göstermektedir. Bize benzeyen, bizi seven, gülümseyen ya da gülümseten herhangi bir kişi, tanıdık olmayan tepki vermeyen bir kişiden daha güvenilebilir, yaklaşılabilir ve dolayısıyla daha çekici olarak algılanmak eğilimindedir (Dönmez, 1994). Kaygı, bir başka kişinin yakınlarında olma gereksinimini arttırmakta ya da o kişinin güvenlik sağlama gizil gücünü daha çarpıcı kılmaktadır. Bağlanma kuramı bakış açısından kaygı, birilerine yaklaşmak için bir işarettir.

Kişilerarası çekiciliği güdüleyen tek davranışsal sistem bağlanma değildir. Yetişkinler arasındaki sevgi (love), bağlanma, bakım ve cinsel birleşmenin birlikte bir işlevi olarak kavramsallaştırılabilir (Shaver ve ark., 1988). Böylece, çekicilik bir kişinin bağlanma, bakım ya da cinsel gereksinimlerini bir başka kişinin doyurması olasılığını görmesinin bir sonucu olabilmektedir. Bir başkasının çekiciliği, istenen ve

aranan türden ilişkiler ve doyurulması olasılığı bulunan türden gereksinim ya da arzular tarafından belirlenmektedir. Bağlanma kuramı bakış açısından, çekiciliğin değişik biçimler alabilen özellikleri, her biri farklı ve belirgin ipuçları tarafından atışlenen yakın ilişkilerle ilgili davranışsal sistemlere karşılık gelmektedir.

Bakım sistemi, bebeksi yönler, yani sıkıntıya (distress) ve incinebilirliğe tepki vermektedir. Aynı sistem yetişkinlerin durumunda korku ya da güçsüzlüğe ilişkin açılmaları (disclosure) ya da savunmaları ihmal etmenin birlikte getirdiği incinebilirliği içermektedir. Bakım sağlamak isteyen bir kişi, mantıksal olarak böyle bir bakıma gereksinimi olan bir kişiyi çekici bulma eğilimindedir. Cinsel gereksinimlerine doyum arayan bir kişi, cinsel ulaşılabilirlik, ilişkiye hazırlık ve cinsel değer işaretleri veren birisini çekici bulmaktadır (Dönmez, 1994).

1.4.2. Yakın İlişkilerin Gelişimi ve Yakın İlişkilerde Bağlanım

Bazı çekimler gelişerek ilişkilere dönüşürken, bazıları gelişmez ve dönüşmezler. Ayrıca bir kez biçimlendikten sonra ilişkilerde genellikle zamana bağlı olarak değişim eğilimi söz konusudur. Bağlanma kuramı bakış açısından herhangi bir yaşta iki birey arasında bir yakın ilişkinin biçimlenmesi, en yaygın görünümü ile fiziksel yakınlık bağlamı içinde gözlenmektedir. Başka bir deyişle, bir bağlanma ilişkisinin biçimlenebilmesi için, yakınlığı özendirilen sağlam bir gücün varlığına gereksinim duyulmaktadır. Bebeklikte yakınlık bağlanma sistemi ve bebeğin güvenlik gereksinimi tarafından düzenlenip kontrol edilirken; yetişkin romantik ilişkilerinde cinsel birleşme sisteminin (cinsel çekim) bağlanmanın biçimlenmesi doğrultusunda ilk adım olan yakınlık arayışı için, bir başka öncelikli özendirici olduğu ileri sürülmektedir.

Başlanma kuramı, yetişkin romantik ilişkilerinde olumlu ve olumsuz deneyimlerin doğasını açıklamada öncü yaklaşımlardan biridir. Bireylerin kendilerine ve diğerlerine yönelik zihinsel temsilleri ve bağlanma stillerindeki farklılıklar, bu bireylerin ilişki bağlanımlarında da farklılık olabileceğini düşündürmektedir.

Bağlanma kuramı bakış açısından insanların duygusal destek, bakım ve cinsel doyum gereksinimleri gibi, doğal olarak toplumsal ilişkilerle karşılanabilen gereksinimleri de vardır. Kuramsal olarak her gereksinim, özgül toplumsal ipuçlarına tepki vermesi amaçlanan farklı bir davranışsal sistem tarafından düzenlenip kontrol edilir (Dönmez, 1994). Bu nedenle bu ipuçlarını sergileyen kişiler bireyleri çekmektedir. En temel gereksinim olan hissedilen güvenliğin bağlanma sistemi tarafından kontrol edildiği ve bu sistemin yaşam boyunca benzer biçimde işlev gördüğü varsayıldığında, olası bir partnerin en önemli özellikleri arasında tanışıklık ve tepkisellik bulunmalıdır. Bunlar da bebeklik ve çocukluk dönemlerinde bağlanma kişisi seçiminde merkezi öneme sahip oldukları gösterilen özellikleridir.

Bir bağlanma kuramı bakış açısından, herhangi bir yaşta iki birey arasında bir yakın ilişkinin biçimlenmesi, en yaygın görünümü ile, fiziksel yakınlık bağlamı içinde gözlenir. Başka bir deyişle, bir bağlanma ilişkisinin biçimlenebilmesi için, yakınlığı özendirici sağlam bir gücün olması gerekir. Bebeklikte, yakınlık, bağlanma sistemi ve bebeğin güvenlik gereksinimi tarafından düzenlenip kontrol edilir. Yetişkin romantik ilişkilerinde, cinsel birleşme sisteminin (cinsel çekim) bağlanmanın biçimlenmesi doğrultusunda ilk adım olan yakınlık arayışı için, bir başka öncelikli özendirici olduğu ileri sürülmektedir (Dönmez, 1994).

Yakınlık arayışı güdüsü, yetişkinler için bebeklerde olduğundan daha farklı ve karmaşıktır. Bununla birlikte, en sonunda bir bağlanma ilişkisine dönüşebilecek bir ilişkide ilk evre her iki grupta da oldukça benzerdir (Shaver ve ark., 1988). Tıpkı aşık olmuş bir yetişkin gibi, bebeğin kafası da hedef kişinin olumlu tepkiselliği ile meşgul ve onun için uyanıktır. Ayrıca, yetişkinler için olduğu kadar bebekler için de, duygusal durum hedef kişinin davranışına bağlıdır. Hedef kişinin olumlu tepkiselliği genellikle güvenlik ve mutluluk, olumsuz tepkiselliği ise kaygı ve sıkıntı yaratır (Ainsworth ve ark; 1978). Bebek ile bakıcı ve yetişkin aşıklar arasındaki ilişkilerin her ikisinde de zorlu güçler bireyleri birbirlerine çekerler ve bazı durumlarda onları aralarında duygusal bir bağın gelişmesine yetecek kadar uzun bir süre birlikte tutarlar. Her ikisinde de yakın fiziksel temas böylesi bir bağın biçimlenmesini kolaylaştırmaktadır (Dönmez, 1994).

Bağlanmanın güvenli sığınak bileşeninin yakınlık bağlamı içinde gelişmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, Dönmez'in (1994) aktardığına göre çeşitli araştırma sonuçları karşılıklı çekim ve cinsel tutkunun en önemli olduğu zamanların bir ilişkinin ilk zamanları olduğunu, ancak romantik bir eşin rahatlık ve duygusal destek sağlama derecesinin de giderek artan bir önem kazandığını ortaya koymuştur. Bağlanma kuramı bakış açısından, eninde sonunda en önemli faktör eşin sağlam bir güvenli sığınak işlevi görüp görmediğidir. Karşılıklı çekim ve cinsel ilgi çiftleri bir araya getirebilmekte, ancak eşler birbirlerinin rahatlama ve güvenlik gereksinimlerini doyumakta başarısız olurlarsa sonuç doyumsuzluk olmaktadır.

Bağlanma, güvenlik, cinsel doyum ya da bakım isteği ile güdülenebilen yakınlık arayışı ile biçimlenmeye başlamaktadır. Daha sonraki evrelerde, eş giderek güvenli bir sığınak, ardından da bir güvence üssü olabilmektedir. Şekil 1.3'de bağlanmanın biçimlenmesi sürecine ilişkin bir model verilmiştir.

İLİŞKİ EVRESİ	BAĞLANMA DAVRANIŞLARI
Başlangıçtaki çekim	Yakınlığı koruma
Kurulmuş ilişki	Yakınlığı koruma Güvenli sığınak
Amacı koşullara göre düzenlenmiş ortaklık, uzun süreli ya da bağlanılmış ilişki	Yakınlığı koruma Güvenli sığınak Güvence üssü

Şekil 1.3 Bağlanmanın Biçimlenmesi Sürecine İlişkin Bir Model

Yakınlık arayışı güdüsünün yetişkinler için, bebekler için olduğundan biraz daha farklı ve karmaşık olduğu ileri sürülmekle birlikte, en sonunda bir bağlanma ilişkisine dönüşebilecek bir ilişkide ilk evre iki grupta da dikkate değer ölçüde benzerdir (Shaver ve ark., 1988). Aşık olmuş bir yetişkin gibi, bebeğin kafası, hedef kişinin olumlu tepkiselliği ile meşgul ve onun için uyanıktır. Ayrıca, yetişkinler için olduğu kadar, bebekler için de, duygusal durum hedef kişinin davranışına bağlıdır. Hedef kişinin olumlu tepkiselliği genellikle güvenlik ve mutluluk, olumsuz tepkiselliği ise kaygı ve sıkıntı yaratır (Ainsworth ve ark., 1978). Bebek ile bakıcı ve yetişkin aşıklar arasındaki ilişkilerin her ikisinde de zorlu güçler bireyleri birbirlerine çekerler ve bazı durumlarda onları aralarında duygusal bir bağın gelişmesine yetecek kadar uzun bir süre birlikte tutarlar. Bunların her ikisinde de, yakın fiziksel temas böyle bir bağın biçimlenmesini kolaylaştırır.

Bağlanma süreci ile ilgilenen pek çok kuramcı, kişinin erişkin hayatında diğer insanlar ile kuracağı ilişkilerin niteliğini ve insanlardan beklentileri belirleyen, kişinin yaşamının erken dönemlerinde annesi ile kurduğu bağlanma ilişkisi olduğunu kabul etmektedir.

Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkilerin bir bağlanma olarak ele alınabileceğini ve Ainsworth ve arkadaşlarının belirledikleri çocukluk bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerde bağlanma arasında paralellik kurulabileceğini öne sürmüşlerdir. Buna göre, güvenli bağlanan bireyler diğerleri ile kolaylıkla yakınlık kurabilmekte, terk edilme ya da çok yakınlaşma konusunda herhangi bir kaygı yaşamamaktadırlar. Kaygılı / kararsız bağlanan bireyler, başkalarının kendileri ile istenilen ölçüde yakınlık kurmaktan kaçındıklarını, eşlerinin kendilerini gerçekten sevmediklerini ve birlikteliği sürdürmek istemediklerini düşünmektedir. Kaçınan bağlanan bireyler ise başkalarının kendileri ile çok yakın ilişki kurmalarından rahatsızlık duymakta, partnerlerinin kendilerine olmak istediklerinden daha yakın olmaya çalıştıklarını düşünmektedir (Beştav, 2007).

Romantik ilişkiler genellikle uzun süreli ve mutlu bir beraberlik beklentisi ile kurulmaktadır. Ancak her romantik ilişkinin uzun sürmesi ya da uzun süren her

romantik ilişkinin mutlu bir ilişki olması söz konusu değildir. Bir ilişkinin sürüp sürmeyeceği ilişkiye bağlanım ve ilişkiden alınan doyum ile belirlenmektedir.

1.4.3.İlişki Yeterlilikleri

Snell ve arkadaşları (2002), bu araştırmada da kullanılan ve yakın ilişkiler ile ilgili çeşitli psikolojik eğilimleri ölçmek amacı geliştirdikleri Çok Boyutlu İlişki Ölçeği'ni geliştirirken öncelikle yakın ilişkiler ile ilgili çeşitli psikolojik değişkenleri belirlemişlerdir. Yakın ilişkiler üzerinde etkili olabileceğini düşündükleri bu değişkenler;

- *ilişkide kendine güven* :kişinin, diğer bir kişi ile yakın ilişki kurması durumunda kendi becerilerini, kapasitesini olumlu değerlendirme eğilimi,
- *ilişkiye saplantı* : kişinin yaşamının yakın ilişkiler yönüne saplantılı olması ve sürekli bu konu ile ilgili olarak zihninin meşgul olması,
- *içsel ilişki kontrolü* : kişinin yaşamının yakın ilişkiler yönünün daha çok kendi davranışlarından ve kişisel kontrolünden kaynaklandığına inanması,
- *ilişki güdüsü* :kişinin yakın ilişkide olma isteği,
- *ilişki kaygısı* : kişiyi karşı cinsten biri ile duygusal bir yakınlık / etkileşim kurmasının kaygılandırması,
- *ilişki girişkenliği* : kişinin yaşamının yakın ilişkiler yönünde girişken olması,
- *ilişki depresyonu* :kişinin yakın ilişkileri konusunda kendini mutsuz ve cesaretinin kırıldığını ve hayal kırıklığına uğramış hissetmesi,
- *dışsal ilişki kontrolü* :kişinin yakın ilişkilerinin çoğunlukla kendi kontrolünün dışında, şansa bağlı / tesadüfi olaylarla geliştiğine ya da kader /kısmet işi olduğuna inanması,
- *ilişki izlenimi ayarlama* : kişinin yakın ilişkilerinin başkaları tarafından nasıl karşılandığına önem vermesi,
- *ilişki korkusu* :kişinin bir başkasıyla yakın ilişki kurmaktan korkması,
- *ilişki doyumu* :kişinin yakın ilişkisinden doyum alması ya da mutlu olmasıdır (Büyükşahin, 2005).

1.4.4. İlişki Doyumu

İlişki doyumu, bireyin ilişkinin kalitesi konusunda yaptığı öznel değerlendirmelerdir. Değerlendirmelerin pozitif olması, ilişkiden doyum sağlandığı, negatif olması ise sağlanmadığı anlamına gelmektedir. Bir ilişkiden doyum sağlanması, hem bireylerin mutluluğu hem de ilişkinin sürmesi açısından büyük öneme sahiptir.

İlişkiden sağlanan doyum, eşlerin mutluluğu ve ilişkinin devamı açısından önemli bir rol oynamaktadır. Farklı bağlanma stillerine sahip bireylerin ilişki kurma ve sürdürmede az ya da daha fazla işlevsel olan özellikler sergiledikleri görüşünden hareket eden bazı araştırmacılar, bağlanma stilleri ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve güvenli bağlanan bireylerin romantik ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıklarını bulmuştur (Hazan ve Shaver, 1987; Hendrick ve Hendrick, 1998).

Hazan ve Shaver (1987), güvenli bağlanan bireylerin aşk ilişkilerinde daha mutlu olduğunu, eşlerini iyi ve güvenilir kişiler olarak tanımladıklarını ve ilişkiden daha fazla doyum aldıklarını ortaya koyarak, ilişkilerinin daha uzun süreli olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde, Simpson (1990) da üniversite öğrencilerinin ikili ilişkilerinde bağlanma, doyum alma ve diğer ilişki değişkenleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha tutarlı ve destekleyici ilişkiler geliştirdiklerini ve ilişkilerinde yüksek güven, karşılıklı bağımlılık ve doyumun varlığını ortaya koymuştur. Buna karşılık, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin romantik ilişkilerinde duygusal olarak mesafeli olduklarını ve ilişkilerinde düşük düzeyde güven, karşılıklı bağımlılık ve doyum olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte, saplantılı bağlanan bireylerin ilişkilerinde mutsuz olsalar bile, ilişkilerine yönelik algılarının olumlu olması nedeni ile ilişkilerine fazla yatırım yaptıkları için doyum alabildiklerini saptamıştır.

Bağlanma kuramına göre, bir ilişki temel gereksinimleri karşıladığı ölçüde doyurucudur. Herhangi bir yaşta bağlanmanın niteliği, eşin ulaşılabilirliği ve gereksinimlere olumlu karşılık verebileceğine olan güvene bağlıdır (Dönmez, 1994). Başka bir deyişle, ilişki doyumu büyük ölçüde rahatlık, bakım ve cinsel doyum gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Bir eşin gereksinimleri karşılamaya

istekliliğine ve karşılama yeteneğine güven, bir bölümü ile eşin gerçek davranışına bir bölümü ile de her eşin ilişkiye getirdiği beklentiler ya da karşılaştırma düzeylerine bağlıdır. Doyurucu ilişkiler çatışmasız değildir, fakat çiftlerin yapıcı bir biçimde tartışabilmelerine ve etkili problem çözme davranışlarına girmelerine izin veren türden bir güven içerirler (Hazan, 1991). Güvenden yoksun bir yakın ilişkiler geçmişi, kişinin doyum vermeyen bir ilişkiyi sürdürmesine neden olabilecek türden en düşük düzeyde beklentilerle sonuçlanabilmektedir.

Lee (1988) ilişki doyumunda çiftlerin aşk biçimlerinin benzer ya da farklı olmasının önemine değinmiştir. Aşk biçimlerinin farklı olması, eşlerin ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları ele alışlarında, ilişkilerinde yoğunlaştıkları konularda ve birbirlerinin davranışlarına ilişkin yüklemelerinde farklılıklar yaratarak ilişkiden sağlanan doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Buna karşılık, aşk biçimlerindeki benzerlik, eşlerin ilişkide karşılaşılan sorunları benzer şekilde çözüme kavuşturmaya çalışmalarına, ilişkilerinde dikkatlerini aynı noktalar üzerine odaklamalarına ve birbirlerinin davranış nedenlerine benzer açıklamalar getirmelerine yol açarak ilişkiden sağlanan doyumunu arttırmaktadır.

Bağlanma kuramı, “bağlanmanın duygusal yönü”nün, doyurucu olmayan bir ilişkinin varlığını sürdürmesine katkıda bulunabilecek bir etmen olduğunu ortaya koymaktadır. Bağlanma en yaygın biçimi ile ulaşılabilir yakınlık bağlamı içinde biçimlenmektedir. Dönmez (1994), yalnız başına yakınlığın ilişkiyi sürdürebileceğini öne sürmüştür.

Bağlanma kuramı bakış açısından ilişki doyumunu, büyük ölçüde rahatlık, bakım ve cinsel doyum gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Bir eşin gereksinimleri karşılamaya istekliliğine ve karşılama yeteneğine güven, bir bölümü ile eşin gerçek davranışına, bir bölümü ile de her eşin ilişkiye getirdiği beklentilere ya da karşılaştırma düzeylerine bağlıdır.

1.4.5.Bağlanma Stilleri Ve İlişki Yeterlilikleri

Dörtlü bağlanma modelinin öngördüğü bağlanma stilleri incelendiğinde, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki kurma ve sürdürmede daha işlevsel özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Hazan ve Shaver'a (1994) göre güvenli bağlanan bireyler daha kolay ilişki kurmakta, ilişkilerinde kendilerini güvenli hissetmekte ve daha az kıskançlık sergilemektedirler. Bunun aksine, kaygılı / kararsız bağlanma stiline sahip bireyler ise ilişkilerinde aşırı derecede kıskanç, eşlerine ve ilişkilerine karşı takıntılı ve sıklıkla duygusal iniş çıkışlar yaşayan bireylerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ise diğer gruplara oranla başkalarına daha az güven duymakta, ilişkiler ve romantik sevgi hakkında olumsuz beklenti ve inançlar geliştirerek yakınlık kuramamaktadırlar.

Değişik bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki kurma ve sürdürmede daha az ya da daha fazla işlevsel özellikler sergiledikleri görüşünden hareketle bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerden sağlanan doyum arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar, genellikle güvenli bağlanan bireylerin romantik ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıklarını ortaya koymuştur (Hazan ve Shaver, 1987; Hendrick ve Hendrick,1998).

Hazan ve Shaver (1987) yürüttükleri araştırmalar sonucunda, güvenli bağlanan kişilerin aşk ilişkilerinde daha mutlu olduğunu, eşlerini iyi ve güvenilir olarak tanımladığını ve ilişkiden daha fazla doyum aldıklarını; kaygılı / kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinde daha heyecanlı ve takıntılı olduğunu; kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ise yakın ilişkiler kurma ve diğerlerine güvenme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını ortaya koymuştur.

Beştav'ın (2007) yetişkin bağlanma stilleri ve ilişki kalitesi ile ilgili bir çalışma sonucunda flört eden çiftlerde eşleri güvenli bağlanma stiline sahip kadınların ilişkilerine daha olumlu baktıklarını, eşlerini kendilerine daha yakın hissettiklerini, onlarla daha iyi iletişim kurduklarını ve daha az çatışma yaşadıklarını; eşleri güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin de eşlerini daha güvenilir olarak tanımladıklarını ifade etmektedir.

Literatüre göre, genel olarak yakın ilişkiler içinde güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin, hem kaygılı-kararsız hem de kaçınan bağlanma biçimine sahip bireylerden daha fazla oranda ilişkiye bağlılık, uyum, doyum, yakınlık yaşadıkları ve yatırım yaptıkları ortaya konmuştur (Kışlak, ST., Çavuşoğlu, Ş., 2006). Mikulincer ve arkadaşları (1998), en yüksek doyumunu güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin, en düşük doyumunu ise kaygılı-kararsız bağlanma biçimine sahip bireyler yaşadığına dair bulgular elde etmiştir. Bununla birlikte, kaçınan bağlanma biçimine sahip bireylerin ilişkilerde uyumsuz olduğunu da belirtmişlerdir.

Kaçınan bağlanma biçimine sahip insanlar, duygusal katılımı en aza indirebilme, bağlanma ihtiyaçlarını inkar edebilmek, otonomi ve kontrolü sağlayabilmek, rahatsız edici düşünce ve duyguları bastırabilmek, stresi azaltabilmek ve represif-disosiyatif mekanizmanın devamını sağlayabilmek adına yakın ilişkilerden kaçınmaktadır. Bu kişiler, stresle baş edebilmek için, stresle bağlantılı ipuçlarını deaktive etmektedirler. Özellikle duygulanım düzenleme girişimleri, stresin asıl kaynağının kendileri olduğu fikrini uzaklaştırabilmek adına kişisel yetersizliklerini göz ardı ederek, diğer insanlara olumlu, güçlü ve yeterli bir kendilik imajı sağlayabilmek adına kullanılmaktadır (Çalışır, 2009).

Yetişkin bağlanmasına ilişkin çalışmalarda, kaygılı / kararsız (iki yönlü) bağlanma ile, romantik eşin olumlu tepkiselliğine takılıp kalmışlık arasında bir ilişki bulunmaktadır. Kolayca aşık olma; aşırı kıskançlık; korku, kaygı ve yalnızlığa açık olma (ilişki sürerken bile); özsayıgı düşüklüğü ve daha yüksek düzeyde bir ilişki kopması ya da bozulması yaşamak bu tür ilişkilerde görülmektedir. Ayrıca kaygılı / kararsız bağlananlar, eşlerini, kendilerini bağlamaya isteksiz ve yetersiz ya da yeterince karşılık vermeyen bakıcılar olarak görmek eğilimindedirler (Shaver, 1991).

Aksine, kaçınmacı bağlanmanın, tutarlı tepkisizlik sonucu olduğuna inanılmaktadır. Hissedilen güvenliği korumak için kaçınmacı strateji, özellikle stresli ve sıkıntılı koşullarda, yakın sosyal temastan ve sosyal olmayan etkinliklere ödünleyici katılımdan kaçınmayı içerir. Yetişkin bağlanması ile ilgili araştırmalara göre, kaçınma, yakınlık korkusunda ve yakın ilişkilerde mesafeyi koruma eğiliminde kendini gösterir (Dönmez, 1994). Hazan ve Shaver (1987), kaçınma ile ilişkilere

kötümser yaklaşım ve görece yüksek bir ilişki çözülmesi arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

1.5.AŞKA İLİŞKİN TUTUMLAR

Romantik ilişkilerden sağlanan doyum ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken konulardan biri de aşk tutumlarıdır ve yakın ilişkiler bağlamında üzerinde durulan ilişki türlerinden bir tanesi aşktır. Aşk, tanımlanması zor ve öznel olan bir fenomendir. Olumlu ancak karmaşık bir deneyim olup, psikolojik, emosyonel, nörobiyolojik ve duyuşsal yapı taşlarını içermektedir. Aşk kavramı, kişinin arzuladığı diğer bir bireye emosyonel olarak bağlanmasının yanı sıra arzuladığı duyuşsal uyarınları elde etmesini de kapsamaktadır (Tufan ve Yaluğ, 2010). Aşk ya da romantik ilişki, insanların bazılarının aşkın yaşamlarına anlam kattığını düşünmeleri ve bilimsel olarak da aşkın insan yaşamında bazı işlevlerinin olduğunu belirtmesi gibi nedenlerden dolayı oldukça önemlidir. Bağlanma/içsel yatırım yapma, güven, saygı ve sevgi gibi duyguları beraberinde getirmektedir (Atak ve Taştan, 2012).

Karmaşık bir duygu, düşünce ve davranışlar bütünü olan aşk, insanların toplumsal ilişkilerinin tamamlayıcı bir ögesidir. Farklı araştırmacılar aşk kavramı üzerine çeşitli tanımlar ve aşk türlerini açıklamaya yönelik çeşitli sınıflandırmalar yapmışlardır. Freud aşkı cinselliğin yüceltilmesi olarak, Harlow bağlanma davranışı olarak, Fromm ilgi, sorumluluk, saygı ve anlayış olarak tanımlamıştır (Atak, 2012). 1970’lerde Rubin aşk ve hoşlanma arasındaki farklılığı ortaya koymuş ve aşkı, “yakınlık, gözetme ve bağlanma” gibi üç bileşeni içeren tutum olarak değerlendirmiştir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004). Daha sonraki yıllarda Sternberg (1986) tüm aşk ilişkilerinin “tutku, yakınlık ve bağlılık” olmak üzere üç temel bileşen içerdiğini öne sürmüştür. Tutku bileşeni, aşk ilişkisinin içerdiği yoğun duygulara, yakınlık bileşeni bağlanma ve yakınlık duyguları ile kendini açma gibi davranışlara, bağlılık ise kısa vadede aşık olunduğu yönündeki karara, uzun vadede ise ilişkiyi sürdürme kararlılığına işaret etmektedir (Beştav, 2007). Ancak bu modellerde aşka yönelik tek ya da birkaç sınıflandırma yapılmış; aşk çok boyutlu olarak ele alınmamıştır. Aşk kavramına ilişkin yaşanan karmaşanın en önemli

nedeni, bireylerin aşk izlenimlerinin, deneyimlerinin ve bunları ifade ediş şekillerinin birbirinden farklı olmasıdır.

Bir sosyolog olan Lee (1973, 1977, 1988), aşkın tek bir türü olmadığını belirterek, aşkı çok boyutlu olarak ele almıştır. Lee, kuramını yapılandırmacı bir yaklaşım çerçevesinde inşa etmiş ve kuramını açıklarken, renk analogisinden yararlanmıştır. Doğada üç renk (kırmızı, sarı ve mavi) olduğunu hatırlatmış ve diğer tüm renklerin, bu üç temel rengin farklı oranda karışımlarından meydana geldiğini ifade etmiştir (Ercan, 2008). Lee'ye göre, *tutkulu aşk (eros)*, *oyun gibi aşk (ludus)* ve *arkadaşça aşk (storge)* olmak üzere üç temel ya da birincil aşk türü vardır.

Tutkulu aşk, fiziksel çekicilik, sevecenlik, iletişime açıklık, ilişkide güvende olma, tutku, ilişkiye güvenle bağlanma ile karakterize olan ve yoğun duygular ile cinsel çekiciliğin ön planda olduğu bir aşk türüdür. Bu tür aşkı yaşayan bireyler, aşık oldukları kişiyi idealleştirir ve tercih ettikleri fiziksel özellikleri de açıkça tanımlayabilirler. Tutkulu aşıklar, ilişkilerinde çok fazla kaygılı değillerdir ve aşқта karşılaşılacak risklere hazırdırlar. Oldukça sevecen ve iletişime açıktırlar. Duygusaldırlar ve ilişkilerine güvenli bir biçimde bağlanabilirler. Tutkulu bir biçimde aşık olsalar bile, birlikte oldukları kişinin olumsuz yönlerini görebilirler ve duygularını onlara farklı yollardan açıklamaya çalışırlar. İlişkilerinde saplantılı ve kıskanç değillerdir, genellikle özel bir ilişki yaşamak isterler (Büyükşahin, 2006).

Oyun gibi aşk, bağlayıcılığı düşük, eğlencenin ön planda olduğu, cinsellik ve tutkunun önemli olduğu, yoğun duygusallığın olmadığı, kısa süreli ve çok eşliliğe açık bir aşk türü olup, bu türde birey aşkı oyun gibi görmekte ve bu oyundan mümkün olduğu kadar haz alarak oyunu kazanmayı amaçlamaktadır. Cinsellik ve eğlencenin ön planda olduğu, duygusallık ve bağlayıcılığın ikinci planda kaldığı bir aşk türüdür. Ciddiye doğru gittiği ya da sıkıcı olmaya başladığı hissedildiğinde, birey ilişkiyi sonlandırmaktadır. Aşkı oyun olarak gören bireyler, aynı zamanda birden çok kişiyle birlikte olmaktan hoşlanırlar ve hatta birlikte oldukları kişilerin hepsini eşit düzeyde sevdiklerine inanabilirler. Birlikte oldukları kişinin aşırı kıskanç olmasını istemezler, çünkü böyle bir sevgilinin aşkın eğlencesini bozacağını

düşünürler. Fiziksel olarak ideal bir tipleri yoktur. Ayrıca bağlanım olmaksızın cinselliği gerekli görürler. Çok fazla duygusal değillerdir ve ilişkilerini pek ciddiye almazlar. İlişkileri ile ilgili olarak geleceğe dair planlar yapmaktan kaçınırlar. Bunun yanı sıra, herhangi biri ile çok fazla zaman harcamaktan ve dolayısıyla bağlanmaktan kaçınırlar. İlişkilerinin nereye gittiği ya da duyguları konusunda konuşmazlar. Aşk, yaşamlarındaki en önemli etkinlik değildir. Tüm bunlara karşılık, eşlerine karşı bir şey hissediyorlarsa, kıskanç da olabilirler (Büyükşahin, 2006).

Arkadaşça aşk ise, ihtirasa değil, benzerlik, birbirini gözetme ve ilgileri paylaşmaya dayanan, arkadaşlığın ön planda olduğu ve zamanla gelişen bir aşk türü olup, güven, huzur, önemseme, karşılıklı anlayış, birbirini gözetme ve ilgileri paylaşmaya dayanan dostça bir beraberliğe işaret etmektedir. Aşkın özel bir arkadaşlık olmasını bekleyen bireyler için birlikte oldukları kişi ile değişik etkinlikleri ve ilgileri paylaşmak çok önemlidir. İlişkilerinde rahatlık arayan, oldukça sevecen kişilerdir. Sevgililerinin yokluğunda, takıntılı ya da kaygılı değillerdir. Onlar için fiziksel etkileşim çok da önemli değildir ve birlikte olacakları kişide bulunmasını bekledikleri belirli fiziksel özellikler yoktur. (Büyükşahin, 2006).

Ercan'ın (2006) Lee'den (1988) aktardığına göre, temel renkler, diğer renklerden üstün değildir; kırmızı turuncudan daha az ya da daha çok renkli ve/veya daha az ya da daha çok değerli değildir. Aynı şekilde birincil aşk biçimleri de diğer aşk biçimlerinden daha iyi ya da kötü, daha az ya da daha çok değerli değildir.

Lee (1973,1988), bu üç birincil aşk türünün karışarak ikincil aşk türlerinin ortaya çıktığını savunmuş ve *mantıklı aşk (pragma)*, *sahiplenici aşk (mania)* ve *özgeci aşk (agape)* kavramlarını ortaya koymuştur.

Mantıklı aşk, arkadaşça aşk ve oyun gibi aşk türlerinin kombinasyonudur. Birlikte olunacak kişinin eğitim, meslek, aile özellikleri gibi bazı özelliklerinin önemli olduğu, devam edileceğine ve olumlu gelecek sağlayabileceğine inanılan ilişkilerdeki eşlere duyulan aşk türü olup, ön planda olan heyecan değil eşlerin birbirine uygunluğu, ilişkinin düzgün biçimde yürümesi, temel ihtiyaçların karşılanması ve gelecek sağlamasıdır. Mantıklı aşklar, toplumsal ve kişisel özellikleri temel alarak, birlikte oldukları kişiler ile uyum ararlar. Onlar için eşlerinin özgeçmişini (din, eğitim, aile özellikleri vb.) önemlidir. Bu tür aşkların, ilişkiye başlamadan önce, olası eşlerinde aradıkları bazı özellikler vardır. Böylece, ilişkiye bağlandıklarında gerekli önlemleri almış ve belirsizlikten kaçınmış olurlar. İlişkilerini karşılıklı bağlılık ve düşüncelilik çerçevesinde sürdürmeyi ve arkadaşça aşklar gibi ilişki içinde arkadaşlıklarını geliştirmek isterler (Büyüksahin, 2006).

Sahiplenici aşk, tutkulu aşk ve oyun gibi aşk türlerinin kombinasyonudur. Yoğun duygusallığın ön planda olduğu, kıskanç, güvensiz ve saplantılı olup, duygu yoğunluğu yüksek ve ilgisizliğe tahammülü olmayan bir aşk türüdür. Sahiplenici aşklar, ilişkilerinde yoğun biçimde duygusaldırlar ve aşık olmaya güçlü duygusal gereksinimleri vardır. Birlikte oldukları kişiyi her gün görmek ister ve geleceğe yönelik hayaller kurarlar. Birlikte oldukları kişi ile çok çabuk yakınlık kurarlar. İlişkilerine pek güvenmezler ve sürekli olarak birlikte oldukları kişiyi kaybetme korkusu yaşarlar. Bunu yanı sıra, aşkın zor ve acılı olmasından da korkar, aşkın heyecanını yaşamaktan hoşlanırlar. Çok kıskançtırlar ve eşlerinin ilişkiye kendilerinden daha fazla bağlanım göstermesini isterler. İlişkileri sorunlu bile olsa, genelde onu bitiremezler, ilişkiyi bitiren genelde eşleri olur. Ayrılığın olumsuz etkilerini uzun süre üzerlerinden atamaz, ilişkilerinde ve ilişki bittikten sonra acı çekmekten hoşlanırlar. Onları hangi fiziksel özelliklere sahip bireylerin etkileyebileceği konusunda net değildirler (Büyüksahin, 2006).

Özgeci aşk ise, tutkulu aşk ve oyun gibi aşk türlerinin bir kombinasyonudur. Karşısındakini kusurlarına rağmen seven, bağışlayıcı, destekleyici, onun iyiliğini kendi iyiliğinden çok düşünen bir aşk türü olup, koşulsuz bir sevgi, önem verme, kollama, ön planda tutma, bağışlama ve destekleme söz konusudur. En ideal aşk türlerinden biridir. Özgeci aşıklar, aşkı vermeye inanırlar, çünkü herkes bunu hak eder. Aşkı hissetmeyi görev gibi algırlar, ancak ondan hiçbir beklentileri yoktur. Aşkın güzel olması gerektiğine inanmalarına rağmen, birlikte oldukları kişinin kendi gereksinimlerini karşılama beklemezler. Ancak kendilerini kurban olarak da görmezler. Fiziksel görünüm açısından genellikle belirgin bir tercihi yoktur ve genellikle bağışlayıcı ve destekleyicidirler. Ayrıca ilişkilerinde dürüstlüğe inanırlar ve çok fazla duygusal değildirler (Büyükşahin, 2006).

Literatürde, aşka ilişkin çalışmaların büyük çoğunluğunun aşık olmanın yarattığı olumlu duygular üzerine odaklandığı görülmektedir. Özer ve Tezer'in aktardığına göre, yapılan çalışmaların bulguları, aşk ile mutluluk, memnuniyet ve doyum gibi olumlu duygular arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu; aşkın kişinin iyi oluş halini yordayan önemli faktörlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır (Özer ve Tezer, 2008). Bununla birlikte, Lee'nin çok boyutlu aşk tanımlamaları ele alındığında, bazı aşk biçimlerinin olumlu duygularla, bazı aşk biçimlerinin ise olumsuz duygularla ilişkili olabileceği öne sürülebilmektedir.

Lee'nin modeli aşkı çok boyutlu inceleyerek ilişkilerde hissedilebilecek duyguları sınıfladığı için, ilişkilerdeki olumlu ve olumsuz yaşantıların açıklanabilmesine olanak sağlamaktadır. Lee'ye göre aynı aşk biçiminden aşıklar başlangıçta iyi geçinseler bile, zaman içinde bu durumdan sıkılabılırlar. Bu nedenle aşk biçimi benzer ama tam olarak aynı olmayan partnerler ile kurulan ilişkiler daha başarılı olabilir. Diğer taraftan, gereksinim ve beklentiler doğrultusunda ciddi çatışmaların yaşandığı ilişkilerin, zorlu ve travmatik deneyimler barındırma olasılığı da oldukça yüksek görünmektedir (Ercan, 2008).

1.5.1.Aşka İlişkin Tutumlar Ve İlişki Değişkenleri

İnsanların ilişkilerindeki olumlu ve olumsuz yaşantılara tepkileri, ilişkilerine yönelik algıları ve partnerlerine yönelik davranışları, tercih ettikleri aşk biçimlerine göre değişebilmektedir. İlgili literatür incelendiğinde, birçok araştırmacının aşk biçimleri ve ilişki doyumu arasında karşılıklı bir etkileşim olduğunu öne sürdükleri görülmektedir.

Büyükşahin'in (2006) aktardığına göre, ilişki doyumu, tutkulu aşk, özgeci aşk ve arkadaşça aşk biçimi ile olumlu; aşkı oyun gibi görme ve sahiplenici aşk biçimleri ile olumsuz yönde ilişkilidir. Araştırmalar, özellikle tutkulu aşk biçimi ile ilişki doyumu arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu da, tutkulu aşkların, kendilerine ve ilişkilerine güvenmelerinin, ilişkilerindeki ve partnerleri ile olan sorunları görebilmeleri gibi olumlu özelliklerine yüklenmektedir.

Hendrick ve Hendrick'in (1987b) bir çalışması da, aşkı oyun gibi görmenin, azalan ilişki bağlanımı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Hendrick (1988) bir başka çalışmasında, ilişki doyumu ve oyun gibi aşk arasında negatif, ilişki doyumu ile mantıklı aşk ve tutkulu aşk arasında pozitif bir ilişki bulmuştur.

Ercan'ın (2006) aktardığına göre Dion ve Dion (1973), içsel-dışsal kontrol ve romantik aşk konulu araştırmalarında kadınların erkeklerden daha mantıklı, erkeklerin kadınlardan daha romantik ve saplantılı olduğunu belirtmişlerdir. İçsel kontrol yönelimli olanlar, dışsal kontrol yönelimli olanlardan daha az romantik bulunmuştur.

1.5.2.Aşka İlişkin Tutumlar Ve Bağlanma

Literatür incelendiğinde, bağlanma ve aşk arasındaki ilişkilere yönelik çok farklı bakış açıları mevcuttur. Büyükşahin 'in (2006) aktardığına göre, bu görüşlerin aşk ve bağlanmanın paralel kavramlar olduğundan başlayıp, aşk ve bağlanımın tamamen birbirinden bağımsız kavramlar olduğuna (Solomon, 1981), bağlanmanın aşkın bir bileşeni (Sternberg, 1986) ve aşkın bağlanmanın bir bileşeni olduğundan (Rusbult, 1980a), bu kavramların büyük oranda örtüştüğü, ancak yine de bu kavramların kısmen bağımsız (Kelley, 1983) olduğuna kadar, çok çeşitli olduğu göze çarpmaktadır.

Lee'nin aşk sınıflandırmasını bağlanma kuramı çerçevesinde ele alan Hazan ve Shaver (1987) güvenli bağlanma stilinin tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk; kaçınan bağlanma stilinin oyun gibi aşk; kaygılı / kararsız bağlanma stilinin ise sahiplenici aşk türüne karşılık geldiğini belirtmişlerdir. Genel olarak güvenli bağlanma stili ile ilişki doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğu dikkate alındığında, tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk türlerinde daha fazla doyum sağlanacağı düşünülebilmektedir.

BÖLÜM II

2.YÖNTEM

Çocukluk çağı istismar yaşantılarının, genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin araştırılması amacı ile yapılan araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın örnekleme ait özelliklere, veri toplama araçlarına, veri toplama işlemine ve elde edilen verilerin istatistiksel yöntemler kullanılarak yapılan analizlerine yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

İstanbul İl Merkezi'nde bulunan ve bir vakıf üniversitesinin çeşitli bölümlerine devam etmekte olan, 20-30 yaşlar arasındaki, çocukluk çağında istismar yaşantısı bildiriminde bulunan 176, çocukluk çağında istismar yaşantısı bildiriminde bulunmayan 1058, toplam 1234 üniversite öğrencisi bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmadaki veriler, araştırmacı tarafından düzenlenen demografik bilgi formu, Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği, Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Formu, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketi uygulanarak toplanmıştır. Bu ölçeklerin yanı sıra, katılımcılara aydınlatılmış onam formu da verilmiştir.

2.2.1. Aydınlatılmış Onam Formu

Araştırmada istismar yaşantıları ile ilgili bir ölçek kullanılacağından dolayı, araştırma öncesinde katılımcılara bir aydınlatılmış onam formu verilmiştir. Onam formu araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup, katılımcılara yazılı biçimde araştırmanın amacı ve bilgilerin gizliliği açıklanmış, gönüllülük esasının yanı sıra katılımcının ölçekleri tamamlamama hakkı olduğu bildirilmiştir. Araştırmaya katılım sonrası, konu ile ilgili yardım ya da danışmanlık almak isterler ise araştırmacıya ulaşabilecekleri telefon ve e-posta adresleri de verilmiştir.

2.2.2. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu araştırmacı tarafından katılımcılara dair bazı sosyodemografik veriler elde etmek amacı ile oluşturulmuştur. Bu formda araştırma kapsamında ölçümlenen değişkenler arasındaki ilişkiler açısından önemli olabileceği düşünölen bazı alanlara da yer verilmiştir. Demografik bilgi formu oluşturulurken, istismar ve kişilerarası ilişkiler üzerine yapılmış araştırmalardan elde edilen bulgulardan yararlanılmıştır.

Formda öncelikle katılımcılara, araştırma sonrasında araştırmacıya ulaşmak isterler ise kimliklerini bildirmeden sadece rumuz bildirerek konu ile ilgili yardım alabilecekleri bir rumuz belirlemeleri istenmiştir.

Formun ilk bölümünde yaş, cinsiyet, bölüm, aylık gelir düzeyi, bebeklik / çocukluk döneminde bakım veren kişi ve medeni durum ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ilişkiler (ilişi durumu, ilişi süresi, önemli duygusal ilişi sayısı) ile ilgili sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde, ebeveynler ile ilgili (eğitim durumları, yaşam durumları ve evlilik durumları) sorular bulunmaktadır. Son bölümde ise çocukluk çağı istismar yaşantılarına ilişkin sorular yer almaktadır.

2.2.3. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği

Ölçeğin orijinali Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik geliştirilmiş olup, Türkçe uyarlaması Aslan ve Alpaslan (1999) tarafından yapılmıştır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları .79 ve .94 arasındadır. Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .96 , alt ölçeklerin ise .94 - .96 olarak saptanmıştır.

Ölçek 5'li likert tipi toplam 40 sorudan oluşmaktadır. Ters puanlanan 16 madde bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 40-200 arasında değişmektedir. Alınan yüksek puan, örselenme yaşantısının sıklığını göstermektedir. Orijinalinde fiziksel ve duygusal istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt ölçekleri bulunmaktadır. Türkçe uyarlaması ise 3 alt ölçekten oluşmaktadır.

Duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmâl alt ölçeği 19 maddeden oluşmakta ve alınan puan 19-95 arasında değişmektedir.

Fiziksel kötüye kullanım alt ölçeği 16 maddeden oluşmakta ve alınan puan 16-80 arasında değişmektedir.

Cinsel kötüye kullanım alt ölçeği 5 maddeden oluşmakta ve alınan puan 5-25 arasında değişmektedir (Aslan ve Alpaslan, 1999).

2.2.4. Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği (Parental Bonding Instrument)

Parker ve arkadaşları (1979) tarafından Bowlby'nin bağlanma kuramını temel alarak geliştirilen ölçek, bireyin algısı açısından anne babasıyla kurulan ilişki örüntüsünü retrospektif olarak değerlendirmektedir. Ölçek temel olarak ilgi ve kontrol/aşırı koruma faktörlerini içermektedir. Toplam 25 maddeden oluşan ölçeğin ilgi boyutunda toplam 12 madde bulunmakta ve alınabilecek toplam puan 0-36 arasında değişmektedir. Yüksek puan sıcak, anlayışlı, kabul edici olarak algılanan; düşük puan ise soğuk ve reddedici olarak algılanan anne babayı yansıtmaktadır. Kontrol/aşırı koruma boyutunda 13 madde bulunmakta ve alınabilecek toplam puan 0-39 arasında değişmektedir. Yüksek puan, aşırı kontrolcü ya da özerkliğe izin vermeyen anne baba algısına işaret etmektedir.

Bowlby, yetersiz/patolojik ana-babalığı, özellikle ilgi ve kontrol/koruma boyutları ile ilişkilendirmiştir. İlgi terimi, yetersiz bakım verme, bebeğin gereksinimlerini karşılamama, çocuğu küçümseme, eleştirme ya da reddetmeyi içermektedir. Kontrol terimi ise, aşırı koruma, bağımsızlığı desteklememe ya da aşırı kontrol etme olarak tanımlanmıştır. Ölçeğe göre, yeterli ilgi – aşırı korumama (high care – low overprotection) *optimal bağlanma* olarak tanımlanmaktadır. Yetersiz ilgi (low care)-aşırı korumama ise, *bağlanmama ya da zayıf bağlanma* sınıfına girmektedir. Yeterli ilgi- aşırı koruma davranışları sergileyen anne babalar da *duyarlı kontrol* (affectionate constraint) sınıfında yer almaktadır. Yetersiz ilgi - aşırı koruyucu anne baba davranışları ise *duygusuz kontrol* (affectionless control) olarak sınıflandırılmıştır (Kesebir ve ark., 2011).

Bireyden, yaşamın ilk 16 yılını düşünerek, ölçekteki her bir ifadenin anne ya da babasının kendisine ilişkin davranışlarını ne kadar yansıttığını 4'lü likert tipi derecelendirme ile belirtmesi istenmektedir. Anne ve baba için aynı ifadelerden oluşan iki ayrı form bulunmaktadır.

Ölçekten elde edilen iki faktörlü yapı, iki ayrı ölçek olarak değerlendirilmekte ve her alt ölçekten ayrı ayrı toplam puan elde edilmektedir. İlgili boyutunda puan artışı, aşırı koruma/kontrol boyutunda ise puan azalması, algılanan olumlu anne baba davranışlarını ifade etmektedir.

Ölçeğin Türkiye için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Kapçı ve Küçüker (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için Cronbach Alpha katsayıları, anne formu için .87, baba formu için .89 olarak bulunmuştur (Kapçı ve Küçüker, 2006).

2.2.5. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Orijinali Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiş olan envanter, çeşitli tıbbi durumlarda psikiyatrik sorunları yakalamak amacı ile hazırlanmış 90 maddelik bir ölçek olan Belirti Tarama Listesi'nin (SCL – 90 R) maddeleri arasından seçilmiş 53 maddelik 4'lü likert tipi, kendini değerlendirme türü bir ölçme aracıdır. Normal örneklerde olduğu gibi, çeşitli psikiyatrik ve medikal hastalarda da ortaya çıkabilecek bazı semptomları yakalamak amacı ile geliştirilmiş çok boyutlu bir semptom tarama ölçeğidir.

Envanterin Türk toplumu için uyarlaması Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmıştır. Toplamda 9 alt ölçek ve 3 global indeksten oluşmaktadır. Alt ölçekleri; *somatizasyon* (S) 7 madde, *obsesif kompulsif bozukluk* (OKB) 6 madde, *kişilerarası duyarlılık* (KD) 4 madde, *depresyon* (D) 6 madde, *anksiyete bozukluğu* (AB) 6 madde, *hostilite* (H) 5 madde, *fobik anksiyete* (FA) 5 madde, *paranoid düşünce* (PD) 5 madde, *psikotizm* (P) 5 maddedir. 4 ek maddede yeme içme bozuklukları, uyku bozukluğu, ölüm ve ölüm üzerine düşünceler ve suçluluk duyguları ile ilgili maddeler vardır. 3 global indeks ise *rahatsızlık ciddiyeti indeksi* (RCI), *belirti*

toplama indeksi (BTI) ve **semptom rahatsızlık indeksi** (SRI)'dir. Her bir alt ölçek ve genel belirti puanının yükselmesi psikolojik belirti düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmekte olup, RCI ise stres düzeyini ifade etmektedir.

Envanterin Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılan Türkiye için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında, envanterin toplam puanı üzerinde bulunan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .94 olarak saptanmıştır.

2.2.6. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form (Love Attitudes Scale)

Ölçek, bireylerin ikili ilişkilerindeki aşk biçimlerini belirlemek amacı ile, Lee'nin (1973) aşk sınıflandırması temel alınarak Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiştir. **Tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk** ve **mantıklı aşk** olmak üzere 6 farklı aşk biçimini ölçmektedir. Her bir aşk biçimini ölçmeye yönelik 4 madde olmak üzere toplam 24 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Her bir alt ölçek için alınacak puanlar 4-20 arasında değişmektedir. Bir alt ölçekteki puanların artması, o aşk biçiminin tercih edildiği anlamına gelmektedir.

Katılımcılardan her bir ifadeyi şu an birlikte olduğu kişiyi düşünerek ya da şu an birlikte oldukları bir kişi yoksa en son birlikte oldukları kişiyi düşünerek, bugüne kadar romantik ilişki yaşantıları olmadı ise ideallerindeki kişiyi düşünerek değerlendirmeleri istenmektedir.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alpha katsayısı .70 olarak bulunmuştur.

2.2.7. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Ölçek, Snell ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilmiş olan 60 maddelik, 5'li likert tipi bir ölçektir ve bireylerin yakın ilişkileri ile ilgili psikolojik eğilimlerini ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Özgün ölçek 12 alt ölçekten oluşmaktadır.

Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışması ile geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe uyarlama çalışması sonucunda, *ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma* (12 madde), *ilişki doyumu* (9 madde), *ilişki korkusu/kaygısı* (10 madde), *ilişki izlenimi ayarlama* (5 madde), *ilişkide kendine güven* (5 madde), *dışsal ilişki kontrolü* (4 madde), *ilişki girişkenliği* (4 madde) ve *içsel ilişki kontrolü* (4 madde) olmak üzere toplam 53 maddeye inmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığı için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

2.2.8. İlişki Ölçekleri Anketi

Griffin ve Batholomew (1994a) tarafından yetişkin bireylerin bağlanma stillerini ölçmek için geliştirilmiş olan özgün ölçek 30 maddeden oluşmaktadır. Hazan ve Shaver'ın bağlanma ölçümündeki paragraflarından, Bartholomew ve Horowitz'in İlişki Anketi ve Collins ve Read'in Yetişkin Bağlanma Ölçeğinde kullandığı maddelerden oluşmuştur.

Türkçe uyarlaması ve geçerlik ile güvenirliği, Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. 17 maddeden oluşan 7'li likert tipi bir ölçektir. *Güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı* olmak üzere 4 bağlanma stilini ölçmektedir.

2.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırma İstanbul İl Merkezi'nde bulunan bir vakıf üniversitesinde yürütülmüştür. Araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli izinler alındıktan sonra, rasgele örnekleme yöntemi ile katılımcılar belirlenmiştir. Veri toplama iki farklı biçimde gerçekleşmiştir. Birinci aşamada, bölümler rasgele seçilerek ders ortamında öğrencilere ölçekler dağıtılmış, ikinci aşamada ise öğrencilerin kullandığı bilgi sistemine formlar yüklenerek web üzerinden farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin ölçekleri doldurmaları sağlanmıştır.

2.4. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Verilerin istatistiksel analizleri, bilgisayar ortamında SPSS paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Verilerin istatistiksel analizinde tanımlayıcı olarak sayı, yüzde ve ortalama değerlerine yer verilmiştir. Verilerin analizinde bağımsız örneklem için t testi , tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon analizi ve Pearson χ^2 Testi yapılmıştır.

Verilerin anlamlılık düzeyleri $p < 0,05$ değerine göre belirlenmiştir.

BÖLÜM III

3.BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri yer almaktadır.

3.1.Araştırmada Yer Alan Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

Tablo 3.1’de örnekleme oluşturan bireylerin sosyodemografik özellikleri verilmiştir. Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin %34.2’sinin (n=422) erkek, %65.8’inin (n=812) kadın olduğu görülmektedir.

Örnekleme oluşturan katılımcıların yaş aralığı 18-30; yaş ortalaması ise 22.4 olarak saptanmıştır.

Örnekleme oluşturan bireylerin okudukları bölümlere göre dağılımları incelendiğinde, %20.7’sinin (n=255) eğitim, %13’ünün (n=161) mimarlık ve tasarım, %11.7’sinin (n=144) hukuk, %12.8’inin (n=158) mühendislik, %14.8’inin (n=183) iktisadi ve idari bilimler, %2.8’inin (n=34) diş hekimliği ve %24.2’sinin (n=299) sağlık ile ilgili bölümlerde eğitimine devam ettiği görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin medeni durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %90.3’ünün (n=1114) bekar, %7.9’unun (n=97) evli ve %1.9’unun (n=23) boşanmış olduğu görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin aylık gelir durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %13.2’sinin (n=163) ailesinin aylık gelirinin 0-1000 YTL arası, %34.1’inin (n=421) 1001-2000 YTL arası, %34.2’sinin (n=422) 2001-4000 YTL arası ve %18.5’inin (n=228) 4000 YTL ve üzeri olduğu görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin bebeklik/çocukluk döneminde bakım veren kişilere göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %65.2’sinin (n=804) bebeklik/çocukluk döneminde annesi, %4.7’sinin (n=58) babası, %12.2’sinin (151) bakıcı, %0.9’unun (n=11) kardeşi ve %17’sinin (n=210) anneanne / babaanne tarafından bakıldığı görülmektedir.

SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	n	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	812	65.8
Erkek	422	34.2
<i>Okuduğu Bölüm</i>		
Eğitim	255	20.7
Sağlık	299	24.2
Mimarlık ve Tasarım	161	13.0
Hukuk	144	11.7
Mühendislik	158	12.8
İkt. Ve İdari Bilimler	183	14.8
Diş Hekimliği	34	2.8
<i>Medeni Durum</i>		
Evli	97	7.9
Bekar	1114	90.3
Boşanmış	23	1.9
<i>Aylık Gelir</i>		
1000 YTL ve altı	163	13.2
1001-2000 YTL	421	34.1
2001-4000 YTL	422	34.2
4000 YTL ve üzeri	228	18.5
<i>Bebeklik/Çocukluk Döneminde Bakım Veren Kişi</i>		
Anne	804	65.2
Baba	58	4.7
Bakıcı	151	12.2
Kardeş	11	0.9
Anneanne/Babanne	210	17.0

Tablo 3.1 Araştırmada Yer Alan Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

Tablo 3.2’de örnekleme oluşturan bireylerin ebeveynlerine ilişkin sosyodemografik özellikleri verilmiştir.

Örnekleme oluşturan bireylerin annelerinin eğitim seviyelerine göre dağılımları incelendiğinde, annelerin %7’sinin (n=86) okuryazar olmadığı, %31.4’ünün (n=387) ilkokul mezunu, %23.8’inin (n=294) ortaokul mezunu, %24.6’sının (n=303) lise mezunu, %5.1’inin (n=63) yüksekokul mezunu, %7.5’inin (n=93) lisans mezunu olduğu ve %0.6’sının (n=8) lisans üstü derecelere sahip olduğu görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin babalarının eğitim seviyelerine göre dağılımları incelendiğinde, babaların %2.1’inin (n=26) okuryazar olmadığı, %22.9’unun (n=282) ilkokul mezunu, %22.7’sinin (n=280) ortaokul mezunu, %25.9’unun (n=320) lise mezunu, %8.3’ünün (n=102) yüksekokul mezunu, %14’ünün (n=173) lisans mezunu olduğu ve %4.1’inin (n=51) lisans üstü derecelere sahip olduğu görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin ebeveynlerinin yaşam durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %98.4’ünün (n=1214) annesinin, %94.5’inin (1166) babasının hayatta olduğu, %1.6’sının (n=20) annesinin, %5.5’inin (n=68) babasının hayatta olmadığı görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin ebeveynlerinin evlilik durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların ebeveynlerinin %94.6’sının (n=1113) evli, %5.4’ünün (n=64) boşanmış olduğu görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin boşanmış ebeveynlerinin yeniden evlenme durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, annelerin %83.8’inin (n=53), babaların %55.2’sinin (n=34) yeniden evlenmediği; annelerin %16.2’sinin (n=11), babaların %44.8’inin (n=30) boşandıktan sonra yeni bir evlilik yaptığı görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin ebeveynleri boşandıktan sonra kiminle yaşadıklarına göre dağılımları incelendiğinde, ebeveynleri boşandıktan sonra katılımcıların %75’inin (n=48) annesi ile, %17.2’sinin (n=11) babası ile, %7.8’inin (n=5) ise diğer aile fertleri ile yaşadığı görülmektedir.

EBEVEYNLERE İLİŞKİN ÖZELLİKLER	n	%	EBEVEYNLERE İLİŞKİN ÖZELLİKLER	n	%	
Anne Eğitim			Baba Eğitim			
Okuryazar değil	86	7.0	Okuryazar değil	26	2.1	
İlkokul mezunu	387	31.4	İlkokul mezunu	282	22.9	
Ortaokul mezunu	294	23.8	Ortaokul mezunu	280	22.7	
Lise mezunu	303	24.6	Lise mezunu	320	25.9	
Yüksekokul mezunu	63	5.1	Yüksekokul mezunu	102	8.3	
Lisans mezunu	93	7.5	Lisans mezunu	173	14.0	
Lisansüstü	8	0.6	Lisansüstü	51	4.1	
Anne Yaşam			Baba Yaşam			
Sağ	1214	98.4	Sağ	1166	94.5	
Hayatta değil	20	1.6	Hayatta değil	68	5.5	
Ebeveynlerin Evlilik Durumu			Boşanmış Ebeveynlerin Yeniden Evlenme Durumu			
Evli	1113	94.6	Anne	Evet	11	16.2
Boşanmış	64	5.4		Hayır	53	83.8
Ebeveynler Boşandıktan Sonra Birlikte Yaşanan Aile Ferdi			Baba	Evet	30	44.8
Anne	48	75.0		Hayır	34	55.2
Baba	11	17.2				
Diğer	5	7.8				

Tablo 3.2 Örneklemi Oluşturan Bireylerin Ebeveynlerinin Sosyodemografik Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

Tablo 3.3’de örnekleme oluşturan bireylerin ilişki özellikleri yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %53’ünün (n=578) şu anda devam eden bir ilişkisinin olduğu, %47’sinin (n=651) şu anda devam eden bir ilişkisinin olmadığı görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin ilişki türlerine göre dağılımları incelendiğinde, araştırmaya katılan, evli olmayan ve şu anda devam eden bir ilişkisi olan bireylerin %24.4’ünün (n=124) sözlü/nişanlı olduğu, %75.6’sının (n=385) ilişkisini flört olarak nitelendirdiği görülmektedir.

Örnekleme oluşturan bireylerin şimdiye kadar yaşadıkları ve onlar için önemli olan duygusal ilişki sayılarına göre dağılımları incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %24.2’sinin (n=299) şimdiye kadar hiç önemli bir duygusal ilişki yaşamadığı, %40.1’inin (n=495) 1-5 arası, %30.3’ünün (n=374) 6-10 arası ve %5.4’ünün (n=66) 10 ve üzeri önemli duygusal ilişki yaşadığını ifade ettiği görülmektedir.

İLİŞKİ ÖZELLİKLERİ	n	%
<i>İlişki Durumu</i>		
Var	578	47.0
Yok	651	53.0
<i>İlişki Türü</i>		
Flört	385	75.6
Söz / Nişan	124	24.4
<i>İlişki Sayısı</i>		
Hiç	299	24.2
1-5 arası	495	40.1
6-10 arası	374	30.3
10 ve üzeri	66	5.4

Tablo 3.3 Örnekleme Oluşturan Bireylerin İlişki Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

3.2.İstismara İlişkin Bulgular

Tablo 3.4’de araştırmaya katılan bireylerden, demografik bilgi formunda çocukluk çağında istismara uğradığını bildiren deney grubundan elde edilen istismara özgü veriler yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde, çocukluk çağında istismara uğradığını bildiren ve deney grubunda yer alan bireylerin (n=176) %37.6’sının (n=67) fiziksel istismar, %20.1’inin (n=34) duygusal istismar, %38.8’inin (n=69) cinsel istismar ve %3.4’ünün (n=6) çocukluk çağında çoklu istismara maruz kaldığını bildirdiği görülmektedir.

İstismarcıya ait veriler incelendiğinde, istismarcıların %40.4’ünün (n=72) 1.derece akraba (anne, baba); %7.9’unun (n=14) 2.derece akraba (kardeş, dede, anneanne/babanne); %7.3’ünün (n=13) 3.derece akraba (amca, dayı); %32.5’inin (n=58) 4.derece akraba (erkek kuzen) olduğu ve %10.7’sinin (n=19) aile dışı tanıdık (bakıcı, üvey anne/üvey baba) olduğu görülmektedir.

İstismarın başlangıç yaşına ilişkin veriler incelendiğinde, katılımcıların %49.7’sinin (n=71) 6-12 yaşlar arasında, %45.4’ünün (n=65) 2-6 yaşlar arasında, %4.9’unun (n=7) 12-18 yaşlar arasında ilk kez istismara uğradığını bildirdiği görülmektedir.

İstismarın sonlanma yaşına ilişkin veriler incelendiğinde, katılımcıların %47.2’sinin (n=58) 6-12 yaşlar arasında, %36.6’sının (n=45) 12-18 yaşlar arasında, %16.2’sinin (n=20) 2-6 yaşlar arasında istismarın sonlandığını bildirdiği görülmektedir.

İSTİSMARA İLİŞKİN ÖZELLİKLER	n	%
<i>İstismar Türü</i>		
Fiziksel	67	37.6
Duygusal	34	20,1
Cinsel	69	38.8
Tümü	6	3.4
<i>İstismarcı</i>		
1.derece akraba	72	40.4
2.derece akraba	14	7.9
3.derece akraba	13	7.3
4.derece akraba	58	32.5
Aile dışı tanıdık	19	10,7
<i>İstismarın Başlama Yaşı</i>		
2-6 yaş	65	45.4
6-12 yaş	71	49.7
12-18 yaş	7	4.9
<i>İstismarın Sona Erme Yaşı</i>		
2-6 yaş	20	16.2
6-12 yaş	58	47.2
12-18 yaş	45	36.6

Tablo 3.4 İstismara İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

3.2.1. Veri Türü ve İstismar Bildirimine İlişkin Bulgular

Araştırmanın veri toplama süreci, web üzerinden ve basılı formlar üzerinden olmak üzere iki farklı biçimde yürütülmüştür. Tablo 3.5 veri türü ile istismar bildirimini arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tablo incelendiğinde, demografik bilgi formunda istismara uğradığını bildiren 176, çocukluk çağında istismar yaşantısı bildirmeyen 1058 katılımcı olduğu görülmektedir.

Toplanan verilerin %59.7'si (n=737) basılı formlar, %40.3'ü ise (n=497) web üzerinden elde edilmiştir. Çocukluk çağında istismara uğradığını bildiren ve tüm örneklemin %14.3'ünü oluşturan 176 katılımcının %7.9'u (n=97) web, %6.4'ü (n=79) basılı formlar üzerinden, çocukluk çağında istismara maruz kaldığını bildirmiştir.

Veri türü ile istismar bildirimini arasındaki ilişkinin saptanması için Pearson χ^2 Testi yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda $\chi^2 = 18,1899$ ve $p=0$ olarak bulunmuştur. $p<0,05$ anlamlılık düzeyi için, veri toplama türü ve istismar bildirimini arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

			Evet	Hayır	Toplam
Veri Türü	Basılı form	n	79	658	737
		%	6,4	53,3	59,7
	Web	n	97	400	497
		%	7,9	32,4	40,3
Toplam		n	176	1058	1234
		%	14,3	85,7	100

Tablo 3.5 Veri Türü ve İstismar Bildirimine İlişkin Bulgular

3.3.Çocukluk Çağı İstismar Yaşantılarına İlişkin Bulgular

3.3.1. Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Tablo 3.6'da çocukluk çağında istismara uğradığını bildiren ve istismar bildiriminde bulunmayan gruplardan elde edilen verilerin t testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde her üç alt ölçek için iki grup arasında anlamlı bir fark bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İstismar Türü	Grup	X	S	t	p
Duygusal ist.	İst.bildiren	52.1	19.52	12.48	0.001
	İst.bildirmeyen	36.6	14.27		
Fiziksel ist.	İst.bildiren	25.5	8.77	14.18	0.001
	İst.bildirmeyen	18.4	5.51		
Cinsel ist.	İst.bildiren	9.5	4.62	15.41	0.001
	İst.bildirmeyen	5.0	2.34		

Tablo 3.6 ÇOYO Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması

3.3.2. İstismar Türü ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.7’de istismar türleri arasındaki ilişkiye ilişkin korelasyon sonuçları yer almaktadır. Veriler incelendiğinde fiziksel istismar ve cinsel istismar ile duygusal istismar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Bununla birlikte cinsel istismar ve fiziksel istismar arasında da istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

	Duygusal İstismar	Fiziksel İstismar	Cinsel İstismar			
	p	r	p	r		
Duygusal İstismar		1	0.001	,671**	0.001	,494**
Fiziksel İstismar	0.001	,671**		1	0.001	,407**
Cinsel İstismar	0.001	,494**	0.001	,407**		1

Tablo 3.7 ÇOYO Alt Ölçeklerinin Korelasyon Analizi

Tablo 3.8’de istismar sürecine ilişkin değişkenler ile istismar türleri arasındaki ilişkiye ait Korelasyon Analizi bulguları yer almaktadır.

İstismarın başlangıç yaşına ilişkin bulgular incelendiğinde, duygusal istismar ve fiziksel istismar ile başlangıç yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p>0.05$), cinsel istismarın sıklığı ile istismarın başlangıç yaşı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İstismar süresine ilişkin bulgular incelendiğinde, duygusal istismar ve fiziksel istismar ile istismar süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p>0.05$), cinsel istismarın sıklığı ile istismar süresi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

	İstismarın Başlangıç Yaşı		İstismarın Süresi	
	r	p	r	p
Duygusal İstismar	-0,062	0,468	0,282	0,374
Fiziksel İstismar	0,077	0,362	0,269	0,399
Cinsel İstismar	,209*	0,012	-,632*	0,028

Tablo 3.8. İstismar Sürecine İlişkin Değişkenler İle İstismar Türlerinin Korelasyon Analizi sonuçları

3.3.3. İstismar Türü ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının türü ile cinsiyet arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Bağımsız Örneklemeler İçin t Testi yapılmış ve yapılan analiz sonucunda cinsiyetin istismar türü açısından anlamlı bir fark yaratmadığı (D.İ: $t = -1.70$, F.İ: $t = .84$, C.İ: $t = .72$; $p > 0.05$) saptanmıştır.

İstismar türü ile yaş ($X = 22.4$) arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda, duygusal istismar ($r = .069$) ve fiziksel istismar ($r = .074$) ile yaş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0.06$) belirlenmiştir.

Tablo 3.9’da istismar türü ile gelir düzeyi arasındaki ilişkiye ait ANOVA bulguları verilmiştir. Bulgular incelendiğinde D.İ ve F.İ ile gelir düzeyi arasında istatistiksel

açıdan anlamlı bir ilişki olduğu ($p < 0.05$); C.İ ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

İstismar Türü	Gelir	X	S	F	p
Duygusal ist.	1000 YTL ve altı	41.95	18.68	5.49	0.001
	1001-2000 YTL	39.04	15.77		
	2001-4000 YTL	39.16	15.95		
	4000 YTL ve üzeri	35.48	14.09		
Fiziksel ist.	1000 YTL ve altı	21.22	8.04	5.22	0.001
	1001-2000 YTL	19.03	6.47		
	2001-4000 YTL	19.50	6.32		
	4000 YTL ve üzeri	18.85	5.76		
Cinsel ist.	1000 YTL ve altı	6.84	3.14	1.12	0.338
	1001-2000 YTL	6.42	3.01		
	2001-4000 YTL	6.41	3.07		
	4000 YTL ve üzeri	6.29	2.99		

Tablo 3.9 İstismar Türü ile Gelir Düzeyi Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Bulguları

3.3.4. İstismar Türü ile Ebeveyn Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Tablo 3.10'da ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile istismar türleri arasındaki ilişkiye ait ANOVA bulguları yer almaktadır.

Annelere ilişkin bulgular incelendiğinde, annenin eğitim düzeyi ile duygusal istismar arasında ($p \leq 0.05$) ve annenin eğitim düzeyi ile cinsel istismar arasında ($p < 0.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu; fiziksel istismar ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Babalara ait bulgular incelendiğinde, babanın eğitim düzeyi ile duygusal istismar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p>0.05$); babanın eğitim düzeyi ile fiziksel istismar ve cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İstismar Türü	Eğitim Düzeyi	Anne				Baba			
		X	S	F	p	X	S	F	p
Duygusal ist.	Okuryazar değil	42.68	19.82			45.26	16.20		
	İlkokul mezunu	39.87	16.76			39.87	15.85		
	Ortaokul mezunu	38.92	14.63			39.59	15.85		
	Lise mezunu	37.39	15.85	2.07	0.050	38.62	17.57	1.82	0.091
	Yüksekokul mezunu	37.60	15.08			36.57	13.62		
	Lisans mezunu	36.17	13.49			37.13	14.61		
	Lisansüstü	35.12	19.81			36.68	16.51		
Fiziksel ist.	Okuryazar değil	20.77	6.44			21.19	5.78		
	İlkokul mezunu	20.08	7.31			20.19	6.46		
	Ortaokul mezunu	18.91	6.11			19.98	7.28		
	Lise mezunu	19.20	6.18	2.02	0.060	19.01	6.86	2.51	0.020
	Yüksekokul mezunu	18.96	5.20			18.37	4.77		
	Lisans mezunu	18.54	6.65			18.52	5.57		
	Lisansüstü	17.87	5.02			19.68	6.98		
Cinsel ist.	Okuryazar değil	7.29	3.62			8.76	4.66		
	İlkokul mezunu	6.19	2.59			6.17	2.49		
	Ortaokul mezunu	6.38	2.82			6.61	3.14		
	Lise mezunu	6.71	3.62	2.46	0.023	6.63	3.43	3.86	0.001
	Yüksekokul mezunu	6.66	3.33			6.38	3.22		
	Lisans mezunu	6.00	2.48			6.02	2.34		
	Lisansüstü	5.50	1.41			6.33	2.86		

Tablo 3.10 İstismar Türü ile Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişkiye Ait ANOVA Sonuçları ve Betimsel İstatistikler

3.3.5. İstismar Türü ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

İstismar türü ile katılımcıların şimdiye kadar yaşadıkları ve kendileri için önemli olan ilişki sayıları arasındaki ilişkiyi saptamak için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi bulguları incelendiğinde, duygusal istismar ($r=0.03$) ve cinsel istismar ($r=0.02$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p>0.05$) saptanmıştır. Fiziksel istismar ve önemli olarak ifade edilen ilişki sayısı arasındaki ilişkiye ait veriler ($r= .098$, $p<0.05$) aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

3.4.Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular

3.4.1 Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Tablo 3.11’de ilk 16 yıldaki bağlanma biçimleri açısından Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği’nin Anne ve Baba Formlarından elde edilen verilerin t testi sonuçları yer almaktadır.

Bulgular incelendiğinde, ilk 16 yaşta **anneye** bağlanma açısından hem ilgi hem de kontrol / aşırı koruma boyutlarında iki grup arasında anlamlı fark olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İlk 16 yaşta **babaya** bağlanma açısından da hem ilgi hem de kontrol / aşırı koruma boyutlarında iki grup arasında anlamlı fark olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

İstismar bildiriminde bulunmuş olan katılımcıların anne ve babaya bağlanmaları, **yetersiz ilgi – aşırı korumama** sınıfında yer almakta olup, ölçek açısından “**bağlanamama ya da zayıf bağlanma**” olarak nitelendirilmektedir.

İstismar bildiriminde bulunmamış olan katılımcıların anne ve babaya bağlanmaları, **yeterli ilgi – aşırı korumama** sınıfında yer almakta olup, ölçek açısından “**optimal bağlanma**” olarak nitelendirilmektedir.

Bulgular bir arada değerlendirildiğinde, çocukluk çağı istismar öyküsünün, ebeveynlere bağlanmayı etkilediği görülmektedir.

	Bağlanma	Grup	X	S	t	p
ANNE	İLGİ	İst.bildiren	34.07	12.25	-9.65	0.001
		İst.bildirmeyen	41.53	8.94		
	KONTROL /AŞIRI KORUMA	İst.bildiren	11.04	4.67	.52	0.001
		İst.bildirmeyen	10.84	4.54		
BABA	İLGİ	İst.bildiren	29.31	12.66	-11.04	0.001
		İst.bildirmeyen	38.61	9.88		
	KONTROL /AŞIRI KORUMA	İst.bildiren	12.71	4.99	2.34	0.020
		İst.bildirmeyen	11.77	4.91		

Tablo 3.11 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerinin Gruplara Göre Karşılaştırması

3.4.2 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.12’de istismar türleri ile ebeveynlere bağlanma arasındaki ilişkiye ilişkin korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, duygusal istismar ile anne ve babanın hem ilgi hem de kontrol /aşırı koruma boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ($p<0.05$) ve negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Fiziksel istismar bulguları incelendiğinde, annenin hem ilgi hem de kontrol /aşırı koruma boyutu ile babanın ilgi boyutu ile anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$); bununla birlikte babanın aşırı koruma boyutu ile anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p>0.05$) saptanmıştır.

Cinsel istismara ilişkin veriler incelendiğinde ise, anne ve babanın hem ilgi hem de kontrol /aşırı koruma boyutları ile istatistiksel açıdan anlamlı ($p<0.05$) ve negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

	ilgi (anne)		kontrol /aşırı koruma (anne)		ilgi (baba)		kontrol /aşırı koruma (baba)	
	p	r	p	r	p	r	p	r
Duygusal İstismar	0.001	-,541**	0.001	-,141**	0.001	-,406**	0.001	-,114**
Fiziksel İstismar	0.001	-,354**	0.001	-,106**	0.001	-,330**	0,408	-0,024
Cinsel İstismar	0.001	-,234**	0.001	-,122**	0.001	-,179**	0.001	-,144**

Tablo 3.12 İstismar Türleri ile Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

3.4.3 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 3.13 sosyodemografik değişkenlere göre çocukluk dönemi bağlanma stillerine ilişkin verileri içermektedir.

Veriler incelendiğinde, **yaş** ve ilgi / kontrol-aşırı koruma boyutları arasında anlamlı ilişki ($p<0.05$) bulunduğu görülmektedir. Anne ve babanın **ilgi boyutu** ile yaş arasında **negatif yönlü** anlamlı bir ilişki bulunduğu; bununla birlikte **kontrol / aşırı koruma boyutları** ile **pozitif** yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

Cinsiyetin çocukluk dönemi bağlanma stillerinde fark yaratıp yaratmadığının saptanması amacı ile yapılan t testi sonucunda, sadece **babanın kontrol /aşırı koruma boyutunda** fark yarattığı ($p<0.05$) ve **erkek** katılımcıların ($X=12.35$) kontrol / aşırı koruma (baba) boyutunda daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gelir düzeyi ile ebeveynlerin ilgi ve kontrol / aşırı koruma boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, **annenin ilgi boyutu** ile gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) ve aylık geliri **1000 YTL ve altında** olan katılımcıların ilgi puanlarının ($X=12.89$) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, gelir düzeyinin **babanın hem ilgi hem de kontrol /aşırı koruma boyutları** ile anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) ve aylık gelir durumu **2000-4000 YTL** arasında olan katılımcıların ilgi puanlarının ($X=38.63$) , aylık geliri **4000 YTL ve üzerinde** olan katılımcıların kontrol / aşırı koruma puanlarının ($X=12.45$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

	Yaş		Cinsiyet		Gelir	
	r	p	t	p	F	p
ilgi (anne)	-,076**	0,008	-,046	0,963	4,945	0,002*
kontrol / aşırı koruma (anne)	,087**	0,002	-,444	0,657	2,439	0,063
ilgi (baba)	-,106**	0,001	1,565	0,118	9,652	0,001*
kontrol / aşırı koruma (baba)	,121**	0,001	-,2276	0,023**	3,656	0,012**

Tablo 3.13. Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Stilleri ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişki

3.4.4. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile Ebeveyn Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.14’de anne ve babanın eğitim düzeyleri ile çocukluk dönemi bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır.

Anneye bağlanma verileri incelendiğinde, **annenin eğitim düzeyinin** hem ilgi hem de kontrol/ aşırı koruma boyutunda fark yarattığı ($p < 0.05$) görülmektedir. Annesi lisans ($X=44.22$) ve lisansüstü ($X=44.25$) mezunu olan katılımcıların hem ilgi hem de kontrol/aşırı koruma puanlarının ($X=12.79$, $X=12.39$) yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, **babanın eğitim düzeyi ile annenin ilgi ve kontrol/aşırı koruma boyutları** arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu da saptanmıştır. Babası lisans mezunu olan katılımcıların annenin ilgi boyutunda ($X=42.28$) ve kontrol/aşırı koruma boyutunda ($X=12.56$) daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır.

Babaya bağlanma verileri incelendiğinde, babanın eğitim düzeyi ile babanın ilgi boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir. Babası lisans ($X=39.32$) ve lisansüstü ($X=39.37$) mezunu olan katılımcıların ilgi puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, annenin eğitim düzeyi de babanın kontrol/aşırı koruma boyutunda fark yaratmaktadır. Annesi lisans mezunu olan katılımcıların babanın kontrol/aşırı koruma boyutunda ($X=12.97$) daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

	Eğitim Düzeyi (Anne)		Eğitim Düzeyi (Baba)	
	F	p	F	p
ilgi (anne)	5,556	0.001*	4,137	0.001*
kontrol / aşırı koruma (anne)	5,187	0.001*	4,043	0,001*
ilgi (baba)	2,012	0,061	2,498	0,021**
kontrol / aşırı koruma (baba)	2,439	0,024**	2,079	0,053

Tablo 3.14 Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Stillerinin Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

3.4.5. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri ile İlişki Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çocukluk dönemi bağlanma stilleri ile ilişki özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile korelasyon analizi yapılmıştır.

Analiz sonucunda, **annenin kontrol / aşırı koruma boyutu** ile **ilişki süresi** arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($r = .137$, $p < 0.05$) belirlenmiştir.

Şimdiye kadar yaşanmış olan **önemli duygusal ilişki sayısı** ile çocukluk dönemi bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelendiğinde, hem anne ($r = .082$) hem de babanın ($r = .114$) kontrol / aşırı koruma boyutları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu; **babanın ilgi boyutu** ($r = -.069$) ile anlamlı fakat **negatif** yönlü bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

3.4.6 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillerinin Birbiri İle İlişkisine Ait Bulgular

Tablo 3.15’de çocukluk dönemi bağlanma stillerinin birbiri ile ilişkisine ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, anne ve babanın, ilgi ve kontrol / aşırı koruma boyutları anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($p < 0.05$) görülmektedir.

Bununla birlikte, annenin ilgi boyutu ile babanın ilgi boyutu arasında ve anne ile babanın kontrol /aşırı koruma boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

Babanın ilgi boyutu ile annenin kontrol / aşırı koruma boyutları ve annenin ilgi boyutu ile babanın kontrol /aşırı boyutları arasındaki ilişkinin de pozitif yönde anlamlı bulunduğu ($p < 0.05$) görülmektedir.

	ilgi (anne) p r	kontrol /aşırı koruma (anne) p r	ilgi (baba) p r	kontrol /aşırı koruma (baba) p r
ilgi (anne)	1	0.001 ,194**	0.001 ,485**	0.001 ,201**
kontrol / aşırı koruma (anne)	0.001 ,194**	1	0,018 ,067*	0.001 ,651**
ilgi (baba)	0.001 ,485**	0,018 ,067*	1	0,012 ,072*
kontrol / aşırı koruma (baba)	0.001 ,201**	0.001 ,651**	0,012 ,072*	1

Tablo 3.15 Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma Stillerinin Birbiri İle İlişkisine Ait Korelasyon Sonuçları

3.4.7. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri İle Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 3.16’da çocukluk dönemi bağlanma stilleri ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, güvenli bağlanma stiline annenin kontrol/aşırı koruma, babanın ilgi boyutu ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Korkulu bağlanma stiline ise hem anne hem de babanın ilgi ve kontrol boyutları ile negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Saplantılı bağlanma stili ile çocukluk dönemi bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Kayıtsız bağlanma stilinin ise, hem anne hem de babanın kontrol / aşırı koruma boyutu ile negatif yönlü bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

	güvenli bağlanma		korkulu bağlanma		saplantılı bağlanma		kayıtsız bağlanma	
	p	r	p	r	p	r	p	r
ilgi (anne)	0,068	0,052	0,001	-,124**	0,273	-0,031	0,721	-0,01
kontrol / aşırı koruma (anne)	0,035	,060*	0,001	-,201**	0,584	0,016	0,001	-,117**
ilgi (baba)	0,02	,067*	0,001	-,100**	0,316	-0,043	0,315	-0,029
kontrol / aşırı koruma (baba)	0,225	0,035	0,016	-,069*	0,127	0,044	0,034	-,061*

Tablo 3.16 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri İle Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları

3.4.8. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri İle Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlara İlişkin Bulgular

Tablo 3.17’de çocukluk dönemindeki bağlanma stilleri ile yetişkinlik döneminde görülen psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde tüm alt ölçek bulguları ve indeks puanları ile anne ve babanın her iki boyutu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

	somatizasyon	okb	kişilerarası duyarlılık	depresyon	anksiyete bozukluğu	hostilite	fobik anksiyete	paranoid düşünce	psikotizm	RCI	BII	SRI												
	P	F	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P												
ilgi (anne)	0	-,194**	0	-,250**	0	-,290**	0	-,235**	0	-,204**	0	-,245**	0	-,284**	0	-,317**	0	-,291**	0	-,333**	0	0,003	-,159**	
kontrol / aşırı koruma (anne)	0	-,292**	0	-,200**	0	-,275**	0	-,314**	0	-,299**	0	-,274**	0	-,242**	0	-,319**	0	-,311**	0	0	0	0	0	-,256**
ilgi (baba)	0	-,184**	0	-,185**	0	-,226**	0	-,280**	0	-,221**	0	-,235**	0	-,213**	0	-,275**	0	-,271**	0	-,281**	0	0,003	-,157**	
kontrol / aşırı koruma (baba)	0	-,225**	0	-,150**	0	-,199**	0	-,168**	0	-,241**	0	-,250**	0	-,234**	0	-,244**	0	-,217**	0	-,283**	0	0,004	-,150**	

Tablo 3.17. Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilleri İle Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

3.5. Aşk Tutumlarına İlişkin Bulgular

3.5.1. Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Tablo 3.18’de grupların tercih ettikleri aşk biçimlerine ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, sahiplenici aşk ve özgeci aşk biçimleri açısından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Tutkulu aşk biçimine ilişkin veriler incelendiğinde, iki grup arasında anlamlı bir fark bulunduğu ($p=0$) ve çocukluk çağında istismar yaşantısı bildirmeyen grupta bu aşk biçiminin daha çok tercih edildiği görülmektedir.

Oyun gibi aşk biçimine ilişkin veriler incelendiğinde, iki grup arasında anlamlı bir fark bulunduğu ($p<0.05$) ve çocukluk çağında istismar yaşantısı bildirmiş olan gruptaki katılımcıların bu aşk biçimini daha çok tercih ettiği saptanmıştır.

Arkadaşça aşk biçimine ilişkin veriler incelendiğinde, iki grup arasında anlamlı bir fark bulunduğu ($p<0.05$) ve çocukluk çağında istismar yaşantısı bildirmeyen gruptaki katılımcıların bu aşk biçimini daha çok tercih ettiği görülmektedir.

Mantıklı aşk biçimine ilişkin veriler incelendiğinde, iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunduğu ($p<0.05$) ve çocukluk çağında istismar yaşantısı bildirmeyen gruptaki katılımcıların bu aşk biçimini daha çok tercih ettiği saptanmıştır.

Aşk Tutumları	Grup	X	S	t	p
Tutkulu	İst.bildiren	13.65	3.52	-3.81	0.001
	İst.bildirmeyen	14.72	3.41		
Oyun Gibi	İst.bildiren	10.25	3.29	2.63	0.009
	İst.bildirmeyen	9.63	2.80		
Arkadaşça	İst.bildiren	11.78	4.37	-1.98	0.047
	İst.bildirmeyen	12.45	4.08		
Mantıklı	İst.bildiren	12.33	3.65	-2.31	0.021
	İst.bildirmeyen	13.02	3.65		
Sahiplenici	İst.bildiren	13.23	3.11	1.46	0.143
	İst.bildirmeyen	12.84	3.23		
Özgeci	İst.bildiren	12.39	3.59	0.09	0.921
	İst.bildirmeyen	12.33	3.71		

Tablo 3.18 Aşk Biçimlerinin Gruplara Göre Karşılaştırılması

3.5.2. Tercih Edilen Aşk Biçimi ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.19’da yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimi ile çocukluk dönemindeki istismar yaşantıları arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, duygusal istismar ile tutkulu, arkadaşça, mantıklı, sahiplenici ve özgeci aşk biçimleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0.05$); oyun gibi aşk biçimi ile pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Fiziksel istismar ile tutkulu, mantıklı ve özgeci biçimleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0.05$); oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk biçimi ile pozitif yönde bir ilişki olduğu; arkadaşça aşk biçimi ile anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Cinsel istismar ile tutkulu, arkadaşça, mantıklı ve özgeci aşk biçimleri arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0.05$); oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk biçimi ile pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

	Tutkulu Aşk p r	Oyun Gibi Aşk p r	Arkadaşça Aşk p r	Mantıklı Aşk p r	Sahiplenici Aşk p r	Özgeci Aşk p r
Duygusal İst.	0,001 -,353**	0,001 ,146*	0,001 -,165**	0,001 -,204**	0,034 -,061*	0,001 -,122**
Fiziksel İst.	0,001 -,254**	0,001 ,149**	0,061 -0,053	0,001 -,116**	0,017 ,068*	0,023 -,065*
Cinsel İst.	0,001 -,177**	0,037 ,059*	0,002 -,087**	0,003 -,086**	0,015 ,069*	0,032 -,061*

Tablo 3.19 İstismar Türleri ile Aşk Biçimleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

İstismar süresi ile tercih edilen aşk biçimi arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan ANOVA sonucunda, **sahiplenici** aşk biçimi ($r = .64$) ve **özgeci** aşk biçimi ($r = .66$) ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

3.5.3. Tercih Edilen Aşk Tutumları ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Tablo 3.20’de tercih edilen aşk tutumları ile cinsiyet arasındaki ilişkiye ait t testi sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, tutkulu aşk biçimi, arkadaşça aşk biçimi ve sahiplenici aşk biçimi ile **cinsiyet** arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p > 0.05$) görülmektedir.

Oyun gibi aşk biçimi ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0.05$) ve bu aşk biçimini daha çok erkeklerin tercih ettiği saptanmıştır.

Mantıklı aşk biçimi ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0.05$) ve bu aşk biçimini daha çok kadınların tercih ettiği ortaya koyulmuştur.

Özgeci aşk biçimi ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0.05$) ve bu aşk biçimini daha çok erkeklerin tercih ettiği görülmektedir.

	Cinsiyet	X	t	p
Tutkulu	Kadın	14.54	-.299	0.765
	Erkek	14.61		
Oyun Gibi	Kadın	9.54	-3.13	0.002
	Erkek	10.08		
Arkadaşça	Kadın	12.21	-1.62	0.105
	Erkek	12.62		
Mantıklı	Kadın	13.07	2.01	0.044
	Erkek	12.63		
Sahiplenici	Kadın	12.94	.65	0.514
	Erkek	12.82		
Özgeci	Kadın	12.02	-4.21	0.001
	Erkek	12.95		

Tablo 3.20 Aşk Biçimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması ve t Testi Sonuçları

Yaşa göre tercih edilen aşk biçimi arasındaki ilişkiyi saptamak amacı ile yapılan korelasyon analizi sonucunda, **oyun gibi aşk biçimi ile yaş arasında pozitif** yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($r = .080$, $p < 0.05$); bununla birlikte **mantıklı aşk** ($r = -.132$) ve **sahiplenici aşk** ($r = -.084$) biçimleri ile anlamlı ($p < 0.05$) fakat **negatif** yönlü bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir.

Tercih edilen aşk biçimi ile **medeni durum** arasındaki ilişkiler, ANOVA ile test edilmiş ve yapılan analiz sonucunda sadece arkadaşça aşk biçimi ($t = -1.62$) ve mantıklı aşk biçimi ($t = 2.01$) ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki ($p < 0.05$) bulunmuştur. **Arkadaşça aşk** biçimini en çok **evli** katılımcıların ($X = 13.49$) ve **mantıklı aşk** biçimini en çok **bekar** katılımcıların ($X = 13.09$) tercih ettiği saptanmıştır.

Aylık gelir düzeyi ile tercih edilen aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ANOVA yapılmıştır. Analiz bulguları incelendiğinde, arkadaşça aşk ($F = .84$), mantıklı aşk ($F = .36$) ve sahiplenici aşk biçimi ($F = .62$) ile aylık gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p > 0.05$) saptanmıştır. Bununla birlikte,

tutkulu aşk biçimi ile aylık gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($F=5.09$, $p<0.05$) ve bu aşk biçimini en çok aylık gelir düzeyi 2001-4000 YTL olan katılımcıların ($X=14.59$) tercih ettiği saptanmıştır. Oyun gibi aşk biçimi ile aylık gelir düzeyi arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuş ($F=3.92$, $p<0.05$) ve bu aşk biçimini en çok aylık gelir düzeyi 4000 YTL ve üzerinde olan katılımcıların ($X=10.12$) tercih ettiği saptanmıştır. Özgeci aşk biçimi ile aylık gelir düzeyi arasındaki ilişkinin de istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($F=2.63$, $p<0.05$) ve bu aşk biçimini en çok aylık gelir düzeyi 1000 YTL ve altında olan katılımcıların ($X=12.89$) tercih ettiği saptanmıştır.

3.5.4. Tercih Edilen Aşk Biçimi ile Ebeveyn Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Anne ve babanın hayatta olma durumu ile yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi saptamak için t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde, **annenin hayatta olma durumu** ile tercih edilen **tutkulu** aşk biçimi arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı bulunduğu ($t=3.04$, $p<0.05$) ve bu aşk biçiminin en çok annesi hayatta olan katılımcılar ($X=14.61$) tarafından tercih edildiği saptanmıştır. Bununla birlikte, tercih edilen **mantıklı** aşk biçimi ile annenin hayatta olma durumu arasındaki ilişki de anlamlı bulunmuş ($t=4.43$, $p<0.05$) ve bu aşk biçiminin en çok annesi hayatta olan katılımcılar ($X=12.98$) tarafından tercih edildiği bulunmuştur. **Babanın hayatta olma durumu** ile aşk biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, sadece **özgeci** aşk biçimi ile ilişkisinin anlamlı olduğu ($t=-2.73$, $p<0.05$) ve bu aşk biçiminin en çok babası hayatta olmayan katılımcılar ($X=13.52$) tarafından tercih edildiği ortaya konmuştur.

Ebeveynlerin evli olma durumu ile yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan t testi sonucunda, sadece **mantıklı** aşk biçimi ile ilişkisi anlamlı bulunmuş ($t=2.235$, $p<0.05$) ve bu aşk biçiminin en çok ebeveynleri evli olan katılımcılar ($X=13.01$) tarafından tercih edildiği saptanmıştır.

Yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimi ile **boşanma sonrası annenin yeniden evlenmesi** arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan t testi sonucunda, herhangi bir aşk biçimi ile ilişkisinin anlamlı olmadığı saptanmıştır.

Bununla birlikte, boşanma sonrası **babanın yeniden evlenme durumu ile sahiplenici** aşk biçimi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu ($t=2.22$, $p<0.05$) ve bu aşk biçiminin en çok **babası yeniden evlenmeyen** katılımcılar ($X=14.08$) tarafından tercih edildiği bulunmuştur.

3.5.5. Tercih Edilen Aşk Biçimi ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Tablo 3.21’de tercih edilen aşk biçimi ile ilişki durumu ve ilişki türüne ait t testi sonuçları yer almaktadır.

Bulgular incelendiğinde, **tutkulu aşk** biçimi ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.05$) ve **devam etmekte olan bir ilişkisi olan** katılımcıların bu aşk biçimini daha fazla tercih ettiği görülmektedir.

Arkadaşça aşk biçimi ile ilişki durumu arasındaki ilişkinin de istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve **devam etmekte olan bir ilişkisi olan** katılımcıların bu aşk biçimini daha fazla tercih ettiği saptanmıştır.

Özgeci aşk biçimi ile ilişki durumu arasındaki ilişkinin anlamlı bulunduğu ($p<0.05$) ve **devam etmekte olan bir ilişkisi olan** katılımcıların bu aşk biçimini daha fazla tercih ettiği saptanmıştır.

İlişki türü ile aşk biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, **tutkulu** aşk biçimi ile ilişki türü arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.05$) ve **sözlü / nişanlı** olan katılımcıların bu aşk biçimini daha fazla tercih ettiği belirlenmiştir.

Tercih edilen **oyun gibi aşk** biçiminin devam etmekte olan ilişkinin türü ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) ve bu aşk biçiminin **flört** ilişkisi yaşayan katılımcılar tarafından daha fazla tercih edildiği saptanmıştır.

Arkadaşça aşk biçimi ile ilişki türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu ($p < 0.05$) ve bu aşk biçiminin **sözlü / nişanlı** katılımcılar tarafından daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir.

Tercih edilen **mantıklı aşk** biçimi ile ilişki türü arasındaki ilişkinin de anlamlı olduğu ($p < 0.05$) ve bu aşk biçiminin **sözlü / nişanlı** katılımcılar tarafından daha fazla tercih edildiği saptanmıştır.

Özgeci aşk biçimi ile ilişki türü arasındaki ilişkiye bakıldığında, ilişkinin anlamlı bulunduğu ve bu aşk biçiminin daha çok **sözlü / nişanlı** katılımcılar tarafından tercih edildiği saptanmıştır.

Aşk Tutumları	İlişki Durumu	X	t	p	İlişki Türü	X	t	p
Tutkulu	Var	15.62	10.67	0.001	Flört	15.40	-4.86	0.001
	Yok	13.60			Söz / Nişanlı	17.07		
Oyun Gibi	Var	9.65	-.78	0.436	Flört	9.82	2.23	0.026
	Yok	9.78			Söz / Nişanlı	9.11		
Arkadaşça	Var	12.88	4.18	0.001	Flört	12.56	-2.39	0.017
	Yok	11.89			Söz / Nişanlı	13.67		
Mantıklı	Var	13.09	1.67	0.095	Flört	12.92	-4.88	0.001
	Yok	12.74			Söz / Nişanlı	14.98		
Sahiplenici	Var	12.76	-1.29	0.195	Flört	12.87	-.77	0.439
	Yok	13.00			Söz / Nişanlı	13.13		
Özgeci	Var	12.78	4.09	0.001	Flört	12.50	-3.12	0.002
	Yok	11.92			Söz / Nişanlı	13.69		

Tablo 3.21 Aşk Biçimleri ile İlişki Durumu ve İlişki Türüne İlişkin Betimsel İstatistikler ile t Testi Sonuçları

3.5.6. Tercih Edilen Aşk Biçimi ile İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 3.22’de tercih edilen aşk biçimi ile ilişki yeterlilikleri arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma** ile tüm aşk biçimleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($p<0.05$) bulunduğu görülmektedir.

İlişki doyumu ile tutkulu, arkadaşça, mantıklı ve özgeci aşk biçimleri arasında pozitif yönlü; ancak **oyun gibi aşk** biçimi ile negatif yönlü bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

İlişki korkusu/kaygısı ile oyun gibi, mantıklı, sahiplenici ve özgeci aşk biçimleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu; ancak **tutkulu aşk** biçimi ile ilişkisinin negatif yönlü olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

İlişki izlenimi ayarlamının, oyun gibi, mantıklı ve sahiplenici aşk biçimleri ile pozitif yönde; **tutkulu aşk** biçimi ile negatif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İlişkide kendine güvenin, **oyun gibi aşk** haricinde tüm aşk biçimleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Dışsal ilişki kontrolü ile oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk biçimleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

İlişki girişkenliğinin sadece tutkulu ve arkadaşça aşk biçimleri ile ilişkili olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

İçsel ilişki kontrolü ile tutkulu, arkadaşça ve mantıklı aşk biçimleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($p<0.05$) bulunmuştur.

	İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma	İlişki Doyumu	İlişki Korkusu / Kaygısı	İlişki İzlenimi Ayarlama	İlişkiye Kendine Güven	Dışsal İlişki Kontrolü	İlişki Girişkenliği	İçsel İlişki Girişkenliği
	p r	p r	p r	p r	p r	p r	p r	p r
Tutkulu Aşk	0 ,129**	0 ,445**	0 -,163**	0,005 -,080**	0 ,360**	0,217 -,035 0	,232**	0 ,156**
Oyun Gibi Aşk	0,002 ,090**	0,018 -,068*	0 ,191**	0 ,176**	0,337 0,027	0,003 ,086**	0,564 -,016	0,146 0,042
Arkadaşça Aşk	0 ,127**	0 ,272**	0,758 0,009	0,328 -,028 0	0 ,254**	0,641 0,013 0	,117**	0 ,168**
Mantıklı Aşk	0 ,198**	0 ,104**	0,001 ,098**	0 ,188**	0 ,104**	0,173 0,039	0,142 0,042	0,006 ,078**
Sahiplenici Aşk	0 ,301**	0,39 -,025 0	0 ,269**	0 ,269**	0,004 ,083**	0 ,269**	0,103 -,047	0,209 0,036
Özgeci Aşk	0 ,256**	0 ,150**	0,006 ,078**	0,077 0,05 0	0 ,143**	0,839 -,006	0,73 -,01	0,286 0,03

Tablo 3.22. Tercih Edilen Aşk Biçimi İle İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

3.5.7. Tercih Edilen Aşk Biçimi ile Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 3.23’de yetişkin bağlanma stilleri ile tercih edilen aşk biçimi arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **tutkulu aşk biçiminin** güvenli bağlanma ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

Oyun gibi aşk biçiminin tüm bağlanma stilleri ile ilişkisinin pozitif yönde olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Arkadaşça aşk biçiminin sadece kayıtsız bağlanma stili ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Mantıklı aşk biçiminin, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Sahiplenici aşk biçiminin, güvenli bağlanma haricindeki tüm stiller ile pozitif yönlü anlamlı ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

Özgeci aşk biçiminin sadece saplantılı bağlanma stili ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

	güvenli bağlanma p r	korkulu bağlanma p r	saplantılı bağlanma p r	kayıtsız bağlanma p r
Tutkulu Aşk	0,006 ,078**	0,057 -0,054	0,727 0,01	0,643 -0,013
Oyun Gibi Aşk	0,001 ,170**	0,001 ,106**	0,001 ,153**	0,001 ,127**
Arkadaşça Aşk	0,69 -0,011	0,722 0,01	0,853 -0,005	0,001 ,108**
Mantıklı Aşk	0,848 0,005	0,002 ,088**	0,781 -0,008	0,004 ,082**
Sahiplenici Aşk	0,493 0,02	0,001 ,190**	0,001 ,171**	0,001 ,091**
Özgeci Aşk	0,306 0,029	0,154 0,041	0,006 ,078**	0,456 0,021

Tablo 3.23 Tercih Edilen Aşk Biçimi ile Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları

3.5.8. Aşk Biçimlerinin Birbirleri İle İlişkisine Ait Bulgular

Tablo 3.24’de aşk biçimleri arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **tutkulu aşk** biçiminin sadece oyun gibi aşk biçimi ile negatif bir ilişkisinin olduğu; diğer tüm aşk biçimleri ile pozitif yönlü ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Oyun gibi aşk biçiminin mantıklı, sahiplenici ve özgeci aşk biçimleri ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu, tutkulu aşk biçimi ile ilişkisinin negatif yönlü olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Arkadaşça aşk biçiminin, oyun gibi aşk hariç diğer tüm aşk biçimleri ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönlü olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

Mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk biçimlerinin tüm aşk biçimleri ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

	Tutkulu Aşk p r	Oyun Gibi Aşk p r	Arkadaşça Aşk p r	Mantıklı Aşk p r	Sahiplenici Aşk p r	Özgeci Aşk p r
Tutkulu Aşk	1	0,003 -,085**	0,001 ,443**	0,001 ,332**	0,001 ,211**	0,001 ,398**
Oyun Gibi Aşk	0,003 -,085**	1	0,343 0,027	0,001 ,091**	0,001 ,233**	0,031 ,061*
Arkadaşça Aşk	0,001 ,443**	0,343 0,027	1	0,001 ,256**	0,001 ,165**	0,001 ,287**
Mantıklı Aşk	0,001 ,332**	0,001 ,091**	0,001 ,256**	1	0,001 ,303**	0,001 ,236**
Sahiplenici Aşk	0,001 ,211**	0,001 ,233**	0,001 ,165**	0,001 ,303**	1	0,001 ,420**
Özgeci Aşk	0,001 ,398**	0,031 ,061*	0,001 ,287**	0,001 ,236**	0,001 ,420**	1

Tablo 3.24 Aşk Biçimleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları

3.6. İlişki Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

3.6.1. Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Tablo 3.25’de Çok Boyutlu İlişki Ölçeği’nden elde edilen verilerin t testi sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu /kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama ve dışsal ilişki kontrolü açısından iki grup arasında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) görülmektedir. Bununla birlikte, ilişki doyumu, ilişkide kendine güven, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü açısından iki grup arasında fark olmadığı ($p>0.05$) saptanmıştır.

İlişki Yeterlilikleri	Grup	X	S	t	p
İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma	İst.bildiren	36.27	11.07	3.53	0.001
	İst.bildirmeyen	33.35	9.98		
İlişki Doyumu	İst.bildiren	28.15	6.82	-0.63	0.523
	İst.bildirmeyen	28.48	6.15		
İlişki Korkusu / Kaygısı	İst.bildiren	23.03	7.28	2.27	0.023
	İst.bildirmeyen	21.78	6.63		
İlişki İzlenimi Ayarlama	İst.bildiren	13.13	5.27	2.51	0.012
	İst.bildirmeyen	12.16	4.67		
İlişkide Kendine Güven	İst.bildiren	17.67	4.82	1.63	0.103
	İst.bildirmeyen	17.00	5.04		
Dışsal İlişki Kontrolü	İst.bildiren	12.22	3.98	2.25	0.025
	İst.bildirmeyen	11.49	3.95		
İlişki Girişkenliği	İst.bildiren	13.81	4.21	0.72	0.470
	İst.bildirmeyen	13.58	3.81		
İçsel İlişki Kontrolü	İst.bildiren	13.15	3.12	0.99	0.319
	İst.bildirmeyen	12.79	4.52		

Tablo 3.25 ÇBIÖ Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması

3.6.2. İlişki Yeterlilikleri ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.26’da istismar türleri ile ilişki yeterlilikleri arasındaki ilişkiye ilişkin korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma ile istismarın türü arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ($p>0.05$) saptanmıştır.

İlişki doyumu ile duygusal ve fiziksel istismar arasında anlamlı ($p<0.05$) ve negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

İlişki korkusu/kaygısına ilişkin veriler incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu görülmektedir.

İlişki izlenimi ayarlama ile fiziksel istismar arasında anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

İlişkide kendine güvenin her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve negatif yönde bir ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Dışsal ilişki kontrolü ile fiziksel istismar arasında anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

İlişki girişkenliği ile her üç istismar türü arasında anlamlı ($p<0.05$) ve negatif yönde bir ilişkisinin olduğu belirlenmiştir.

İçsel ilişki kontrolü ile duygusal istismar arasında anlamlı ($p<0.05$) ve negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

	İlişkiye Yüksek Düzye Odaklanma p r	İlişki Doyumu p r	İlişki Korkusu / Kaygısı p r	İlişki İzlenimi Ayarlama p r	İlişkide Kendine Güven p r	Dışsal İlişki Kontrolü p r	İlişki Girişkenliği p r	İçsel İlişki Kontrolü p r
Duygusal İstismar	0,063 -0,053	0,001 -,251**	0,001 ,156**	0,131 0,043	0,001 -,265**	0,542 -0,017	0,001 -,233**	0,001 -,192**
Fiziksel İstismar	0,674 0,012	0,001 -,190**	0,001 ,170**	0,001 ,125**	0,001 -,155**	0,007 ,077**	0,001 -163**	0,157 -0,04
Cinsel İstismar	0,38 0,025	0,139 -0,042	0,043 ,058*	0,416 0,023	0,001 -,104**	0,494 -0,02	0,001 -,099**	0,172 -0,039

Tablo 3.26 ÇBiÖ Alt Ölçekleri ile İstismar Türleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

İstismar süresi ile ilişki yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan korelasyon analizi sonucunda, istismar süresi ile ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ($r = -.666^*$, $p < 0.05$) ve ilişkide kendine güven ($r = -.703^*$, $p < 0.05$) arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

3.6.3. İlişki Yeterlilikleri ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

İlişki yeterliliklerinin **cinsiyete** göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan t testi sonucunda, ilişkide kendine güven ($t = -2.689$) ve içsel ilişki girişkenliği ($t = -2.231$) açısından cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunduğu saptanmıştır. Gerek **ilişkide kendine güven** ($X = 17.63$) gerekse **içsel ilişki kontrolü** ($X = 13.25$) açısından **erkek** katılımcıların ortalamaları kadınlardan ($X = 16.82$, $X = 12.64$) yüksek bulunmuştur.

İlişkisel değişkenler ve yaş arasındaki ilişkiyi saptamak amacı ile korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ($r = .067$), ilişki doyumu ($r = .174$), ilişkide kendine güven ($r = .155$) ve ilişki girişkenliği ($r = .114$) ile yaş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu; bununla birlikte ilişki korkusu/kaygısı ($r = -.096$) ile yaş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

Medeni durum ile ilişki yeterlilikleri arasındaki ilişkilere bakıldığında, ANOVA sonuçları ilişki doyumu ($F = 19.01$), ilişki korkusu/kaygısı ($F = 5.271$) ve ilişkide kendine güven ($F = 3.703$) ile medeni durum arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır. **Evli** katılımcıların **ilişki doyumlarının** ($X = 32.09$) ve ilişkide kendine güvenlerinin ($X = 18.39$), **boşanmış** katılımcıların **ilişki korkularının** ($X = 23.00$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İlişkisel değişkenler ve gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan ANOVA sonucunda, ilişki yeterlilikleri ve gelir düzeyi arasında anlamlı ilişkiler ($p < 0.05$) bulunduğu saptanmıştır. Veriler incelendiğinde, aylık gelir düzeyi **4000 YTL ve üzeri** olan katılımcıların **ilişki doyumlarının** ($X = 29.81$), **ilişkide kendine güvenlerinin** ($X = 17.52$) ve **ilişki girişkenliklerinin** ($X = 14.16$), aylık gelir düzeyi **1000 YTL ve altında** olan katılımcıların **ilişki kaygılarının** ($X = 24.03$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3.6.4. İlişki Yeterlilikleri ile Ebeveyn Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Ebeveynlerin evli olma durumları ile ilişki yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacı ile yapılan t testi sonucunda, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ($t = -2.903$), dışsal ilişki kontrolü ($t = -2.109$), ilişki girişkenliği ($t = -2.230$) ve içsel ilişki kontrolünün ($t = -2.099$) ebeveynlerin evli olma durumuna göre farklılık gösterdiği ($p < 0.05$) saptanmıştır. Veriler incelendiğinde, **boşanmış** aile çocuklarının ilişkiye yüksek düzeyde odaklandığı ($X = 37.39$), dışsal ilişki kontrolünün daha

yüksek olduğu ($X=12.62$), ilişki girişkenliği ($X=14.68$) ve içsel ilişki kontrolünün ($X=14.00$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

3.6.5. İlişki Yeterlilikleri ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Tablo 3.27’de ilişki durumu ve ilişki türü ile ÇBİÖ alt ölçeklerine ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişkide kendine güven, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolünün ilişki durumuna göre farklılık gösterdiği ($p<0.05$) ve **devam eden bir ilişkisi olan** katılımcıların ilişkiye daha yüksek düzeyde odaklandığı, ilişki doyumunun daha fazla olduğu, ilişkide kendilerine güvenlerinin daha yüksek olduğu, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolünün daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İlişki durumunun **ilişki korkusu/kaygısı**nda anlamlı fark yarattığı ($p<0.05$) ve şu anda bir **ilişkisi olmayan** katılımcıların daha fazla ilişki kaygısı yaşadığı görülmektedir.

İlişki türü ile ilişki değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde, **ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolünün** ilişki türüne göre farklılık gösterdiği ($p<0.05$) ve **sözlü / nişanlı** katılımcıların ilişkiye daha yüksek düzeyde odaklandığı, ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu, ilişki girişkenlikleri ile içsel ilişki kontrolünün daha yüksek olduğu görülmektedir.

	İlişki Durumu	X	t	p	İlişki Türü	X	t	p
İlişkiye yüksek düzeyde odaklanma	Var	34.51	2.258	0.024	Flört	33.98	-2.653	0.008
	Yok	33.18			Söz / Nişan	36.74		
İlişki doyumu	Var	30.96	14.458	0.001	Flört	30.48	-2.384	0.018
	Yok	26.17			Söz / Nişan	31.95		
İlişki korkusu / kaygısı	Var	20.91	-5.221	0.001	Flört	21.08	-.170	0.865
	Yok	22.92			Söz / Nişan	21.19		
İlişki izlenimi ayarlama	Var	12.38	.683	0.495	Flört	12.59	.703	0.482
	Yok	12.20			Söz / Nişan	12.24		
İlişkide kendine güven	Var	18.39	8.688	0.001	Flört	18.25	-1.111	0.267
	Yok	15.96			Söz / Nişan	18.80		
Dışsal ilişki kontrolü	Var	11.64	.345	0.730	Flört	11.60	-1.296	0.196
	Yok	11.56			Söz / Nişan	12.10		
İlişki girişkenliği	Var	14.45	7.185	0.001	Flört	14.30	-2.011	0.045
	Yok	12.89			Söz / Nişan	15.06		
İçsel ilişki kontrolü	Var	13.48	4.783	0.001	Flört	13.20	-2.479	0.013
	Yok	12.30			Söz / Nişan	14.50		

Tablo 3.27 ÇBİÖ Alt Ölçekleri ile İlişki Durumu ve İlişki Türü Arasındaki İlişkiye Ait Betimsel İstatistikler ile t Testi Sonuçları

Tablo 3.28’de ilişkiyel değişkenler ile ilişki süresi ve sayısı arasındaki ilişkiye ilişkin korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **ilişki doyumu** ve **ilişkide kendine güven** ile **ilişki süresi** arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunduğu görölmektedir.

Bununla birlikte, ilişki süresi ile **ilişki korkusu / kaygısı**, **ilişki izlenimi ayarlama** ve **dışsal ilişki kontrolü** arasında anlamlı fakat negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

İlişki sayısı ile ilişkiyel değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığında, **ilişki doyumu**, **ilişkide kendine güven**, **dışsal ilişki kontrolü**, **ilişki girişkenliği** ve **içsel ilişki kontrolü** ile ilişki sayısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu görölmektedir. Bununla birlikte, **ilişki korkusu / kaygısının** ilişki sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğu saptanmıştır.

	İlişki Süresi		İlişki Sayısı	
	r	p	r	p
ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma	-,041	0,322	0,037	0,196
ilişki doyumu	,167**	0,001	,173**	0,001
ilişki korkusu / kaygısı	-,103*	0,012	-,074**	0,009
ilişki izlenimi ayarlama	-,093*	0,025	-,014	0,616
ilişkide kendine güven	,146**	0,001	,219**	0,001
dışsal ilişki kontrolü	-,152**	0,001	,062*	0,031
ilişki girişkenliği	0,08	0,053	,222**	0,001
içsel ilişki kontrolü	0,049	0,234	,092**	0,001

Tablo 3.28 ÇBİÖ Alt Ölçekleri ile İlişki Süresi ve İlişki Sayısı Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

3.6.6. İlişkisel Değişkenlerin Birbirleri İle İlişkisine Ait Bulgular

Tablo 3.29'da İlişkisel değişkenlerin birbirleri ile ilişkisine ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **ilişkiye yüksek düzeyde odaklanmanın** diğer tüm ilişkisel değişkenler ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İlişki doyumunun diğer değişkenler ile ilişkileri incelendiğinde, ilişki korkusu/kaygısı ve ilişki izlenimi ayarlama ile negatif yönlü bir ilişkisinin; ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişkide kendine güven, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü ile pozitif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

İlişki korkusu/kaygısının, ilişki doyumunu ve ilişki girişkenliği ile negatif yönlü bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

İlişki izlenimi ayarlamanın, dışsal ilişki kontrolü ve içsel ilişki kontrolü ile pozitif yönlü; ilişki girişkenliği ile negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İlişkide kendine güvenin ilişki izlenimi ayarlama hariç tüm değişkenler ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Dışsal ilişki kontrolünün de, ilişki doyumunu haricindeki tüm ilişkisel değişkenler ile ilişkisinin pozitif yönde olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

İlişki girişkenliğinin ilişki korkusu/kaygısı ve ilişki izlenimi ayarlama ile negatif yönlü; diğer tüm değişkenler ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

İçsel ilişki kontrolünün ilişki korkusu hariç tüm değişkenler ile pozitif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

	İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma p r	İlişki Doyumu p r	İlişki Korkusu / Kaygısı p r	İlişki İzlenimi Ayarlama p r	İlişkide Kendine Güven p r	Dışsal İlişki Kontrolü p r	İlişki Girişkenliği p r	İçsel İlişki Kontrolü p r
ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma	1	0.001 ,248**	0.001 ,225**	0.001 ,306**	0.001 ,421**	0.001 ,238**	0.001 ,222**	0.001 ,315**
ilişki doyumu	0.001 ,248**	1	0.001 -,330**	0.001 -,156**	0.001 ,612**	0,513 -,019	0.001 ,422**	0.001 ,320**
ilişki korkusu / kaygısı	0.001 ,225**	0.001 -,330**	1	0.001 ,488**	0.001 ,612**	0.001 ,291**	0.001 -,212**	0,798 ,011
ilişki izlenimi ayarlama	0.001 ,306**	0.001 -,156**	0.001 ,488**	1	0,081 -,050	0.001 ,334**	0,002 -,090**	0.001 ,127**
ilişkide kendine güven	0.001 ,421**	0.001 ,612**	0.001 ,612**	0,081 -,050	1	0.001 ,172**	0.001 ,625**	0.001 ,468**
dışsal ilişki kontrolü	0.001 ,238**	0,513 -,019	0.001 ,291**	0.001 ,334**	0.001 ,172**	1	0.001 ,146**	0.001 ,247**
ilişki girişkenliği	0.001 ,222**	0.001 ,422**	0.001 -,212**	0,002 -,090**	0.001 ,625**	0.001 ,146**	1	0.001 ,378**
içsel ilişki kontrolü	0.001 ,315**	0.001 ,320**	0,798 ,011	0.001 ,127**	0.001 ,468**	0.001 ,247**	0.001 ,378**	1

Tablo 3.29 İlişkisel Değişkenlerin Birbirleri İle İlişisine Ait Korelasyon Sonuçları

3.7. Yetişkinlik Dönemi Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular

3.7.1. Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Tablo 3.30'da gruplara ilişkin İÖA'den elde edilen verilerin t testi sonuçları yer almaktadır.

Bulgular incelendiğinde, sadece **saplantılı** bağlanma stili açısından iki grup arasında anlamlı bir farkın bulunduğu ($p < 0.05$) ve deney grubunda yer alan ve çocukluk çağında istismar yaşantısı bildiren katılımcıların alt ölçek puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bağlanma Stili	Grup	X	S	t	p
Güvenli	İst.bildiren	4.03	0.99	0.29	0.765
	İst.bildirmeyen	4.01	0.88		
Korkulu	İst.bildiren	3.97	1.29	0.56	0.571
	İst.bildirmeyen	3.92	1.21		
Saplantılı	İst.bildiren	4.34	0.97	3.43	0.001
	İst.bildirmeyen	4.05	0.95		
Kayıtsız	İst.bildiren	4.11	1.00	-0.53	0.594
	İst.bildirmeyen	4.15	1.10		

Tablo 3.30 İÖA Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması

3.7.2. Yetişkinlik Dönemindeki Bağlanma Stilleri ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular

İstismar sıklığı ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile korelasyon analizi yapılmış ve analiz sonucunda **fiziksel istismar** ile **saplantılı bağlanma** stili arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu ($r = .071^*$, $p < 0.05$) belirlenmiştir.

İstismar türleri ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi saptamada ANOVA'dan yararlanılmış ve analiz sonucunda **korkulu bağlanma stili ile cinsel istismar** arasında, **saplantılı bağlanma stili ile fiziksel ve cinsel istismar** arasında, **kayıtsız bağlanma stili ile duygusal istismar** arasında ($p < 0.05$) anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

İstismarın başlangıç yaşı ile yetişkin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p > 0.05$) belirlenmiştir.

İstismar süresi ile güvenli ($r = -.634^*$) ve kayıtsız ($r = -.974^*$) bağlanma stilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

3.7.3. Yetişkinlik Dönemindeki Bağlanma Stilleri ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Yetişkin bağlanma stilleri ile **yaş** arasındaki ilişkiyi saptamak amacı ile yapılan korelasyon analizi sonucunda, **saplantılı bağlanma** stili ile yaş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .076$, $p < 0.05$), **korkulu bağlanma** stili ile ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu ($r = -.121$, $p < 0.05$) saptanmıştır.

Cinsiyetin yetişkin bağlanma stillerinde fark yaratıp yaratmadığının saptanması için yapılan t testi sonucunda, bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği ($p > 0.05$) belirlenmiştir.

3.7.4. Yetişkinlik Dönemindeki Bağlanma Stilleri ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Yetişkin bağlanma stilleri ile **ilişki durumu** arasındaki ilişkiyi saptamak amacı ile yapılan t testi sonucunda, **güvenli bağlanma** stili ile ($t=2.75$, $p<0.05$) anlamlı bir ilişki bulunduğu ve devam etmekte olan **bir ilişkisi olan** katılımcıların güvenli bağlanma puanlarının ($X=4.08$) ilişkisi olmayan katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte **korkulu bağlanma** stilinin de ilişki durumu ile ilişkili olduğu ($t=-3.03$, $p<0.05$) ve **ilişkisi olmayan** katılımcıların korkulu bağlanma puanlarının ($X=4.03$) ilişkisi olan katılımcılardan yüksek olduğu saptanmıştır.

Yetişkin bağlanma stilleri ile **ilişki türü** arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan t testi sonucunda, **korkulu bağlanma** stili ile ilişki türü arasında bir ilişki olduğu ($t=2.68$, $p<0.05$) ve **flört ilişkisi** yaşayan katılımcıların korkulu bağlanma puanlarının ($X=3.92$) sözlü / nişanlı katılımcılardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Devam eden **ilişkinin süresi** ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda, **korkulu bağlanma** ($r=-.180$) ve **kayıtsız bağlanma** ($r=-.167$) stillerinin ilişki süresi ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Yetişkin bağlanma stilleri ile **katılımcı için önemli olan duygusal ilişki sayısı** arasındaki ilişkiyi saptamak için yapılan korelasyon analizi sonucunda, **güvenli bağlanma stili** ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ($r=.107$, $p<0.05$) belirlenmiştir.

3.7.5. Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 3.31’de yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **güvenli bağlanma** ile korkulu bağlanma arasında negatif yönde; saplantılı bağlanma ile pozitif yönde bir ilişki olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Korkulu bağlanmanın ayrıca, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Saplantılı bağlanma stiline, kayıtsız bağlanma ile negatif yönde bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

	güvenli bağlanma p r	korkulu bağlanma p r	saplantılı bağlanma p r	kayıtsız bağlanma p r
güvenli bağlanma	1	0,001 -,094**	0,041 ,058*	0,264 ,032
korkulu bağlanma	0,001 -,094**	1	0,001 ,120**	0,001 ,428**
saplantılı bağlanma	0,041 ,058*	0,001 ,120**	1	0,002 -,087**
kayıtsız bağlanma	0,264 ,032	0,001 ,428**	0,002 -,087**	1

Tablo 3.31 Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları

3.7.6. Yetişkin Bağlanma Stilleri İle İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 3.32’de Yetişkin bağlanma stilleri ile ilişki yeterlilikleri arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **güvenli bağlanmanın**, ilişki doyumu, ilişkide kendine güven, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu; ancak **ilişki korkusu/kaygısı** ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisinin ($p<0.05$) bulunduğu saptanmıştır.

Korkulu bağlanma stilinin ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, dışsal ilişki kontrolü ve içsel ilişki kontrolü ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin olduğu; ancak **ilişki doyumu** ile negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Saplantılı bağlanma stilinin ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü ve içsel ilişki kontrolü ile pozitif yönde anlamlı ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Kayıtsız bağlanma stilinin, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki kontrolü, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki kontrolü ile pozitif yönlü anlamlı ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

	İlişkiye Yüksek Düzeyde Odaklanma p r	İlişki Doyumu p r	İlişki Korkusu / Kaygısı p r	İlişki İzlenimi Ayarlama p r	İlişkide Kendine Güven p r	Dışsal İlişki Kontrolü p r	İlişki Girişkenliği p r	İçsel İlişki Girişkenliği p r
güvenli bağlanma	0,102 ,047	0 ,173**	0 -,147**	0,390 -,025	0 ,201**	0,092 ,048	0 ,135**	0 ,102**
korkulu bağlanma	0 ,132**	0 -,165**	0 ,279**	0 ,260**	0,749 -,009	0 ,197**	0,090 -,048	0,008 ,076**
saplantılı bağlanma	0 ,298**	0,134 ,043	0 ,152**	0 ,244**	0,041 ,058*	0 ,156**	0,473 ,021	0,003 ,085**
kayıtsız bağlanma	0,549 ,017	0,605 -,015	0 ,163**	0 ,146**	0 ,113**	0 ,155**	0,001 ,093**	0 ,101**

Tablo 3.32 Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

3.8. Psikopatolojik Semptomlara İlişkin Bulgular

3.8.1. Gruplar Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Tablo 3.33’de gruplara ilişkin KSE’den elde edilen verilerin t testi sonuçları yer almaktadır.

Somatizasyon (S) alt ölçeği verileri incelendiğinde, iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun S puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu görülmektedir.

Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) alt ölçeği bulguları incelendiğinde, iki grup arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun OKB puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Kişilerarası Duyarlılık (KD) alt ölçeği verileri incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun KD puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu görülmektedir.

Depresyon (D) alt ölçeği verileri incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun D puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Anksiyete Bozuklukları (AB) alt ölçeği verileri incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun AB puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Hostilite (H) alt ölçeği verileri incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun H puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu görülmektedir.

Fobik Anksiyete (FA) alt ölçeği bulgularına bakıldığında, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun FA puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Paranoid Düşünceler (PD) alt ölçeği verileri incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun PD puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu görülmektedir.

Psikotizm (P) alt ölçeği bulgularına bakıldığında, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun P puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Stres düzeyini ifade eden Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi (RCI) verileri incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun RCI puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu görülmektedir.

Belirti Toplamı İndeksi (BTI) bulgularına bakıldığında, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun BTI puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Semptom Rahatsızlık İndeksi (SRI) verileri incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ($p<0.05$) ve istismar bildiren grubun SRI puanlarının istismar bildirmeyen gruptan yüksek olduğu görülmektedir.

KSE Alt Ölçekler	Grup	X	S	t	p
Somatizasyon	İst.bildiren	7.70	6.73	3.85	0.001
	İst.bildirmeyen	5.94	5.39		
Obsesif Kompulsif Bozukluk	İst.bildiren	10.32	6.07	5.61	0.001
	İst.bildirmeyen	7.76	5.50		
Kişilerarası Duyarlılık	İst.bildiren	6.02	4.02	5.76	0.001
	İst.bildirmeyen	4.28	3.65		
Depresyon	İst.bildiren	9.65	6.50	7.03	0.001
	İst.bildirmeyen	6.47	5.38		
Anksiyete Bozuklukları	İst.bildiren	8.28	5.85	5.53	0.001
	İst.bildirmeyen	6.01	4.91		
Hostilite	İst.bildiren	7.53	5.03	4.71	0.001
	İst.bildirmeyen	5.83	4.33		
Fobik Anksiyete	İst.bildiren	5.46	4.32	5.36	0.001
	İst.bildirmeyen	3.85	3.55		
Paranoid Düşünceler	İst.bildiren	8.22	4.71	7.12	0.001
	İst.bildirmeyen	5.71	4.26		
Psikotizm	İst.bildiren	5.98	4.09	6.93	0.001
	İst.bildirmeyen	4.02	3.35		
RCI	İst.bildiren	1.30	0.75	6.83	0.001
	İst.bildirmeyen	0.94	0.63		
BTI	İst.bildiren	34.02	11.72	3.21	0.001
	İst.bildirmeyen	27.46	11.76		
SRI	İst.bildiren	1.99	0.64	3.56	0.001
	İst.bildirmeyen	1.63	0.58		

Tablo 3.33 KSE Alt Ölçeklerinin Gruplara Göre Karşılaştırması

3.8.2. Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile İstismar Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.34'de istismar türleri ile KSE alt ölçekleri arasındaki ilişkiye ilişkin korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Somatizasyon alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Obsesif- kompulsif bozukluk alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Kişilerarası duyarlılık alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Depresyon alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Anksiyete bozukluğu alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Hostilite alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Fobik anksiyete alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Paranoid düşünce alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Psikotizm alt ölçeğine ilişkin bulgular incelendiğinde, her üç istismar türü ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

İndeks puanlarına bakıldığında, üç indeks puanının da (RCI, BTI, SRI) tüm istismar türleri ile anlamlı ($p<0.05$) ve pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

	somatizasyon p r	okb p r	kişilerarası duyarlılık p r	depresyon p r	anksiyete bozukluğu p r	hostilite p r	fobik anksiyete p r	paranoid düşünce p r	psikotizm p r	RCI p r	BII p r	SRI p r
Duyusal İstismar	0 ,196**	0 ,145**	0 ,145**	0 ,270**	0 ,208**	0 ,161**	0 ,265**	0 ,171**	0 ,224**	0 ,235**	0 ,274**	0 ,032 ,113*
Fiziksel İstismar	0 ,199**	0 ,198**	0 ,193**	0 ,260**	0 ,209**	0 ,154**	0 ,226**	0 ,233**	0 ,228**	0 ,251**	0 ,243**	0 ,001 ,182**
Cinsel İstismar	0 ,121**	0 ,108**	0 ,077**	0 ,158**	0 ,158**	0 ,001 ,094**	0 ,236**	0 ,004 ,082**	0 ,159**	0 ,156**	0 ,004 ,153**	0 ,001 ,175**

Tablo 3.34 KSE Alt Ölçekleri ile İstismar Türleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

Yetişkinlik dönemindeki psikopatolojik semptomların istismarcı ile ilişkisini incelemek amacıyla ANOVA yapılmış ve analiz sonucunda sadece **somatizasyon** ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu ($F=2.23$, $p<0.05$) ve en fazla çocukluk çağında **babasının istismarına** ($X=8.85$) maruz kalan bireylerde görüldüğü saptanmıştır.

Yetişkinlik dönemindeki psikopatolojik semptomların **istismarın başlangıç yaşı ve istismarın sonlanma yaşı** ile ilişkilerinin belirlenmesi amacı ile yapılan analiz sonucunda hiçbir alt ölçek ile anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı ($p>0.05$) belirlenmiştir.

Tablo 3.35’de **istismar süresi** ile KSE alt ölçeklerinin korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. Bulgular incelendiğinde, OKB, KD ve SRI puanları ile istismar süresi arasında anlamlı ilişkiler bulunmadığı ($p>0.05$); diğer tüm alt ölçekler ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

	İstismarın Süresi	
	r	p
somatizasyon	,706*	0,01
okb	0,497	0,1
kişilerarası duyarlılık	0,516	0,086
depresyon	,864**	0.001
anksiyete bozukluğu	,981**	0.001
hostilite	,925**	0.001
fobik anksiyete	,987**	0.001
paranoid düşünce	,603*	0,038
psikotizm	,761**	0,004
RCI	,942**	0.001
BTI	,990*	0,01
SRI	0,795	0,205

Tablo 3.35 KSE Alt Ölçekleri ile İstismar Süresi Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

3.8.3. Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Tablo 3.36’de KSE alt ölçekleri ve İndeks puanlarının cinsiyetle ilişkisine ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır.

Bulgular incelendiğinde sadece **hostilite** ve **paranoid düşünce** alt ölçeklerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmektedir.

Diğer tüm alt ölçekler ve indeks puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) ve tüm alt ölçek / indeks puan ortalamalarının **kadınlarda** daha yüksek olduğu saptanmıştır.

	Cinsiyet	X	t	p
somatizasyon	Kadın	6.50	2.69	0.007
	Erkek	5.59		
okb	Kadın	8.44	2.27	0.007
	Erkek	7.52		
kişilerarası duyarlılık	Kadın	4.72	2.54	0.011
	Erkek	4.15		
depresyon	Kadın	7.23	2.57	0.010
	Erkek	6.35		
anksiyete bozukluğu	Kadın	6.81	4.61	0.001
	Erkek	5.41		
hostilite	Kadın	6.12	.52	0.600
	Erkek	5.98		
fobik anksiyete	Kadın	4.26	2.43	0.015
	Erkek	3.72		
paranoid düşünce	Kadın	6.20	1.45	0.146
	Erkek	5.81		
psikotizm	Kadın	4.47	2.43	0.015
	Erkek	3.96		
RCI	Kadın	1.03	2.96	0.003
	Erkek	.91		
BTI	Kadın	29.00	2.07	0.039
	Erkek	26.15		
SRI	Kadın	1.70	1.95	0.050
	Erkek	1.57		

Tablo 3.36 KSE Alt Ölçeklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması ve Betimsel İstatistik Bulguları

Psikopatolojik semptomlar ile yaş arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile yapılan korelasyon analizi sonucunda, sadece somatizasyon ($r = -.065$) ve fobik anksiyete ($r = -.084$) semptomları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p < 0.05$) fakat bu ilişkinin negatif yönlü olduğu saptanmıştır.

KSE alt ölçekleri ile **medeni durum** arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile ANOVA uygulanmış ve analiz sonucunda sadece **fobik anksiyete** alt ölçeği ($F = 3.52$, $p < 0.05$)

ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu, FA bulgularının **bekar** olan katılımcılarda ($X=4.17$) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

3.8.4. Psikopatolojik Semptomlar ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Tablo 3.37’de KSE alt ölçekleri ve indeksleri ile ilişki durumları arasındaki ilişkiye ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır.

Bulgular incelendiğinde, ilişki durumu ile S, OKB, AB, H alt ölçekleri ve BTI,SRI indeksleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

KD alt ölçeği ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) ve şu anda devam etmekte olan **bir ilişkisi olmayan** katılımcıların KD puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

D alt ölçeği ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) ve şu anda devam etmekte olan **bir ilişkisi olmayan** katılımcıların D puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

FA alt ölçeği ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) ve şu anda devam etmekte olan **bir ilişkisi olmayan** katılımcıların FA puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PD alt ölçeği ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) ve şu anda devam etmekte olan **bir ilişkisi olmayan** katılımcıların PD puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

P alt ölçeği ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) ve şu anda devam etmekte olan **bir ilişkisi olmayan** katılımcıların P puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

RCI indeksi ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) ve şu anda devam etmekte olan **bir ilişkisi olmayan** katılımcıların PD puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

	İlişki Durumu	X	t	p
somatizasyon	Var	5.92	-1.57	0.115
	Yok	6.43		
okb	Var	7.82	-1.82	0.068
	Yok	8.41		
kişilerarası duyarlılık	Var	4.09	-3.87	0.001
	Yok	4.92		
depresyon	Var	5.96	-5.77	0.001
	Yok	7.81		
anksiyete bozukluğu	Var	6.04	-1.86	0.062
	Yok	6.59		
hostilite	Var	6.01	-.53	0.590
	Yok	6.14		
fobik anksiyete	Var	3.52	-5.02	0.001
	Yok	4.58		
paranoid düşünce	Var	5.75	-2.35	0.019
	Yok	6.35		
psikotizm	Var	3.73	-5.39	0.001
	Yok	4.81		
RCI	Var	.92	-3.57	0.001
	Yok	1.06		
BTI	Var	27.21	-1.24	0.215
	Yok	28.80		
SRI	Var	1.63	-.86	0.388
	Yok	1.69		

Tablo 3.37 KSE Alt Ölçeklerinin İlişki Durumuna Göre Karşılaştırması ve Betimsel İstatistik Bulguları

İlişki türü (flört / söz nişan) ile KSE alt ölçekleri ve indeksleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan t testi sonucunda, hiçbir alt ölçek / indeks ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

İlişki süresi ile KSE alt ölçekleri ve indeksleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, **KD** ($r = -.086$), **AB** ($r = -1.17$), **FA** ($r = -.10$) ve **PD** ($r = -.08$) alt ölçekleri ile **BTI** indeksi ($r = -.17$) ile istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü ilişkisinin olduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

İlişki sayısı ve KSE alt ölçekleri ve indeksleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda, **FA** ($r = -.05$) ve **P** ($r = -.06$) alt ölçekleri ile istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunduğu ($p < 0.05$) belirlenmiştir.

3.8.5. Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile Yetişkin Bağlanma Stilleri İlişkisine Ait Bulgular

Tablo 3.38’de yetişkin bağlanma stilleri ile KSE alt ölçekleri arasındaki ilişkilere ait korelasyon bulguları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **S ve AB**’nin güvenli bağlanma haricindeki tüm bağlanma stilleri ile pozitif yönlü ilişkisinin bulunduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

OKB, D, KD, FA, PD ve P’nin güvenli bağlanma ile negatif yönlü, diğer bağlanma stilleri ile pozitif yönlü ilişkisinin bulunduğu ($p < 0.05$) görülmektedir.

H’nin güvenli bağlanma ile bir ilişkisinin bulunmadığı ($p > 0.05$), diğer tüm stiller ile pozitif yönlü ilişkisinin bulunduğu ($p < 0.05$) belirlenmiştir.

İndeks puanlarına bakıldığında, **RCI**’nin güvenli bağlanma ile negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p < 0.05$), diğer stiller ile pozitif yönlü anlamlı ilişkisinin bulunduğu ($p < 0.05$) görülmektedir.

BTI’nin, güvenli bağlanma ile bir ilişkisinin bulunmadığı ($p > 0.05$), diğer tüm stiller ile pozitif yönlü ilişkisinin bulunduğu ($p < 0.05$) belirlenmiştir.

SRI’nin sadece korkulu ve kayıtsız bağlanma ile pozitif yönlü ilişkisinin bulunduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

	güvenli bağlanma p r	korkulu bağlanma p r	saplantılı bağlanma p r	kayıtsız bağlanma p r
somatizasyon	0,072 -,051	0.001 ,271**	0.001 ,099**	0.001 ,209**
okb	0,001 -,094**	0.001 ,278**	0.001 ,159**	0.001 ,180**
kişilerarası duyarlılık	0,001 -,097**	0.001 ,255**	0.001 ,220**	0.001 ,199**
depresyon	0.001 -,117**	0.001 ,324**	0.001 ,173**	0.001 ,182**
anksiyete bozukluğu	0,114 -,045	0.001 ,289**	0.001 ,128**	0.001 ,164**
hostilite	0,996 ,000	0.001 ,320**	0.001 ,199**	0.001 ,214**
fobik anksiyete	0.001 -,101**	0.001 ,250**	0.001 ,100**	0.001 ,150**
paranoid düşünce	0,001 -,098**	0.001 ,363**	0.001 ,212**	0.001 ,188**
psikotizm	0,002 -,090**	0.001 ,272**	0.001 ,141**	0.001 ,161**
RCI	0,001 -,091**	0.001 ,348**	0.001 ,177**	0.001 ,210**
BTI	0,129 -,081	0.001 ,346**	0.001 ,155**	0.001 ,224**
SRI	0,474 -,038	0.001 ,344**	0,073 ,095	0.001 ,216**

Tablo 3.38 Yetişkin Bağlanma Stilleri İle Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Sonuçları

3.8.6. Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile İlişki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkilere Ait Sonuçlar

Tablo 3.39’da KSE alt ölçekleri ile ilişkisel değişkenler arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **ilişki doyumu**nun tüm alt ölçekler ve indeks puanları ile negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Bununla birlikte tüm semptomlar ve indeks puanları ile **ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, dışsal ilişki kontrolü** arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Hostilite alt ölçeği ve SRI haricindeki tüm semptomların **ilişkide kendine güven ve ilişki girişkenliği** ile negatif yönlü ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir.

	ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma	ilişki doyumu	ilişki korkusu / kaygısı	ilişki izlenimi	ilişkide kendine güven	dışsal ilişki kontrolü	ilişki girişkenliği	içsel ilişki girişkenliği
	p r	p r	p r	p r	p r	p r	p r	p r
somatizasyon	0,014 ,070*	0 -,171**	0 ,329**	0 ,275**	0 -,112**	0 ,203**	0,002 -,087**	0,389 -,025
okb	0 ,173**	0 -,226**	0 ,354**	0 ,344**	0 -,128**	0 ,254**	0,001 -,098**	0,465 -,021
kişilerarası duyarlılık	0 ,146**	0 -,266**	0 ,394**	0 ,406**	0 -,206**	0 ,255**	0 -,216**	0,027 -,063*
depresyon	0 ,143**	0 -,332**	0 ,362**	0 ,308**	0 -,234**	0 ,232**	0 -,206**	0,055 -,055
anksiyete bozukluğu	0 ,124**	0 -,206**	0 ,331**	0 ,269**	0 -,179**	0 ,201**	0 -,125**	0,060 -,054
hostilite	0 ,177**	0 -,141**	0 ,246**	0 ,255**	0,138 -,042	0 ,220**	0,614 -,014	0,177 ,038
fobik anksiyete	0,002 ,087**	0 -,222**	0 ,330**	0 ,291**	0 -,203**	0 ,194**	0 -,168**	0,305 -,029
paranoid düşünce	0 ,166**	0 -,191**	0 ,318**	0 ,344**	0,004 -,083**	0 ,247**	0,001 -,091**	0,616 ,014
psikotizm	0 ,118**	0 -,240**	0 ,329**	0 ,214**	0 -,159**	0 ,175**	0 -,137**	0,444 -,022
RCI	0 ,159**	0 -,264**	0 ,396**	0 ,358**	0 -,177**	0 ,263**	0 -,148**	0,308 -,029
BTI	0,001 ,181**	0 -,218**	0 ,394**	0 ,372**	0,003 -,157**	0 ,250**	0,002 -,166**	0,545 -,032
SRI	0 ,183**	0,019 -,124*	0 ,236**	0 ,238**	0,648 -,024	0 ,250**	0,704 -,020	0,182 ,071

Tablo 3.39 KSE Alt Ölçekleri ile İlişkisel Değişkenler Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

3.8.7. Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar ile Tercih Edilen Aşk Biçimleri İlişkisine Ait Bulgular

Tablo 3.40’da tercih edilen aşk biçimleri ile psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, **tutkulu aşk** biçiminin tüm alt ölçekler ve indeksler ile negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Oyun gibi aşk biçiminin ise BTI ve SRI puanları hariç tüm alt ölçekler ve RCI ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Arkadaşça aşk biçiminin, OKB, KD, D, H, P alt ölçekleri ve RCI ile negatif yönlü bir ilişkisinin olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Mantıklı aşk biçiminin, S, KD, AB, H, PD alt ölçekleri ve RCI ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

Sahiplenici aşk biçiminin, alt ölçekler ve indeksler ile pozitif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Özgeci aşk biçiminin SRI puanı hariç, tüm alt ölçekler ve indeks puanları ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu ($p<0.05$) saptanmıştır.

	tutkulu aşk p r	oyun gibi aşk r p	arkadaşça aşk p r	mantıklı aşk p r	sahiplenici aşk p r	özgeci aşk p r
somatizasyon	0 ,116**	0 ,119**	0,066 -,053	0,001 ,095**	0 ,193**	0 ,100**
okb	0 -,182**	0 ,126**	0,040 -,059*	0,106 ,046	0 ,234**	0 ,114**
kişilerarası duyarlılık	0 -,191**	0 ,142**	0,040 -,058*	0,015 ,069*	0 ,312**	0 ,133**
depresyon	0 -,288**	0 ,135**	0 -,108**	0,863 ,005	0 ,249**	0,038 ,059*
anksiyete bozukluğu	0 -,118**	0 ,113**	0,106 -,046	0 ,103**	0 ,229**	0 ,126**
hostilite	0,001 -,092**	0 ,129**	0,009 -,074**	0,027 ,063*	0 ,208**	0 ,110**
fobik anksiyete	0 -,151**	0,011 ,072*	0,210 -,036	0,328 ,028	0 ,162**	0,001 ,093**
paranoid düşünce	0 -,173**	0 ,171**	0,103 -,047	0,012 ,071*	0 ,232**	0 ,101**
psikotizm	0 -,190**	0,001 ,094**	0,003 -,084**	0,287 ,030	0 ,169**	0,035 ,060*
RCI	0 -,199**	0 ,147**	0 -,075**	0,016 ,069*	0 ,264**	0 ,118**
BII	0 -,196**	0,236 ,063	0,036 -,112*	0,513 ,035	0 ,243**	0 ,144**
SRI	0,042 -,107*	0,101 ,087	0,436 -,041	0,011 ,135*	0 ,226**	0,055 ,101

Tablo 3.40 KSE Alt Ölçekleri ile Aşk Biçimleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

3.8.8. Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatolojik Semptomlar Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Tablo 3.41'de psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkilere ait korelasyon sonuçları yer almaktadır.

Veriler incelendiğinde, tüm alt ölçekler ile indeks puanlarının birbirleri ile pozitif yönlü anlamlı ilişkilerinin bulunduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

	S	OKB	KD	D	AB	H	FA	PD	P	RCI	BII	SRI
	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p
	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r
S	1 0	,691**	0 ,605**	0 ,640**	0 ,759**	0 ,607**	0 ,621**	0 ,587**	0 ,688**	0 ,832**	0 ,713**	0 ,685**
OKB	0 ,691**	1 0	,677**	0 ,722**	0 ,713**	0 ,629**	0 ,587**	0 ,669**	0 ,708**	0 ,838**	0 ,742**	0 ,718**
KD	0 ,605**	0 ,677**	1 0	,748**	0 ,709**	0 ,600**	0 ,614**	0 ,726**	0 ,672**	0 ,833**	0 ,692**	0 ,697**
D	0 ,640**	0 ,722**	0 ,748**	1 0	,778**	0 ,653**	0 ,656**	0 ,686**	0 ,735**	0 ,880**	0 ,755**	0 ,713**
AB	0 ,759**	0 ,713**	0 ,709**	0 ,778**	1 0	,754**	0 ,684**	0 ,662**	0 ,742**	0 ,905**	0 ,774**	0 ,754**
H	0 ,607**	0 ,629**	0 ,600**	0 ,653**	0 ,754**	1 0	,544**	0 ,596**	0 ,625**	0 ,797**	0 ,646**	0 ,732**
FA	0 ,621**	0 ,587**	0 ,614**	0 ,636**	0 ,684**	0 ,544**	1 0	,603**	0 ,630**	0 ,772**	0 ,703**	0 ,562**
PD	0 ,587**	0 ,669**	0 ,726**	0 ,686**	0 ,662**	0 ,596**	0 ,603**	1 0	,665**	0 ,815**	0 ,733**	0 ,669**
PD	0 ,688**	0 ,708**	0 ,672**	0 ,735**	0 ,742**	0 ,625**	0 ,630**	0 ,665**	1 0	,849**	0 ,745**	0 ,695**
RCI	0 ,832**	0 ,858**	0 ,833**	0 ,880**	0 ,905**	0 ,797**	0 ,772**	0 ,815**	0 ,849**	1 0	,874**	0 ,835**
BII	0 ,713**	0 ,742**	0 ,692**	0 ,755**	0 ,774**	0 ,646**	0 ,703**	0 ,733**	0 ,745**	0 ,874**	1 0	,533**
SRI	0 ,685**	0 ,718**	0 ,697**	0 ,713**	0 ,754**	0 ,732**	0 ,562**	0 ,669**	0 ,695**	0 ,835**	0 ,533**	1

Tablo 3.41 KSE Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

BÖLÜM IV

4. TARTIŞMA

Bu bölümde, çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, aşk tutumları ve ilişki yeterlilikleri ile ilişkilerinin incelenmesi ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacı ile yürütülen araştırmanın bulguları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

4.1. İstismar Bildirimi Bulgularının Değerlendirilmesi

Yürütülmüş olan araştırmada üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismar yaşantılarının belirlenmesi amacı ile demografik bilgi formunda yer alan sorular ve sıklığın belirlenmesi amacı ile ÇOYÖ kullanılmıştır. Bu bölümde, demografik bilgi formunda çocukluk çağında istismara uğradığını bildiren katılımcılardan elde edilen bilgiler yer alacak, ÇOYÖ'dan elde edilen veriler ilgili bölümde değerlendirilecektir.

Çocuk istismarı, yinelenebilirliği, çocuğa genellikle en yakınındaki kişiler tarafından uygulanıyor olması ve çocuk üzerinde yaşamının ilerleyen yıllarını dahi etkileyecek uzun süreli etkilerinin olması, tanımlanması ve tedavisi en güç travma türlerinden biridir (Yılmaz ve ark., 2003).

Bahar ve ark. (2009,) Türkiye'de çocuk istismarı konusunda yapılan araştırmalarda, %78 gibi yüksek bir oran ile duygusal istismarın ilk sırada olduğunu, fiziksel istismarın %24, cinsel istismarın ise yüzde %9 oranında olduğunu aktarmıştır. Unicef'in 2010 tarihli Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet raporunda ise, Türkiye'de yaşayan 7-18 yaşlar arasındaki çocukların %56'sının fiziksel istismara, %49'unun duygusal istismara ve %10'unun cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir.

Sofuoğlu ve ark. (2014) Türkiye'nin üç ilinde 7540 çocukta olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin sıklığını araştırdıkları çalışmalarında, 11,13 ve 16 yaş grubunda tüm yaşam boyu yaşanan olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin %70.5 oranında psikolojik, %58.3 oranında fiziksel ve %42.6 oranında ihmal olduğunu saptamıştır.

Birçok araştırma Türkiye'deki çocukların %13.9-87'sinin fiziksel istismara uğradığını ortaya koymuştur (Yalçınkaya, 2011). Ancak istismar ve ihmal kavramlarının sosyokültürel sınırlar içerisinde tanımlanması ve boyutlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye bu açıdan değerlendirildiğinde, çocuğa uygulanan disiplin yöntemleri ve çocuk istismarı konusunda yapılmış olan çalışmalar çok yetersiz olmakla birlikte, kullanılan disiplin yöntemleri arasında özellikle duygusal ve fiziksel şiddet içeren davranışların yaygın olduğu bilinmektedir.

Yalçınkaya (2011) 2005-2010 yılları arasında Kartal Adli Tıp Şube Müdürlüğüne muayeneye gönderilen mağdurlar ile yürüttüğü araştırmasında 5 yılda 479 cinsel istismar mağdurunun Şube'ye başvurduğunu ve muayeneye gönderilen olguların %82.3'ünün kız, %17.7'sinin erkek olduğunu ortaya koymuştur.

Özellikle çocukluk çağındaki cinsel istismar için gerçek epidemiyolojik verilere ulaşmak oldukça güçtür. Bilginer ve ark. (2013), mağdurların yalnızca %15'inin bildirimde bulunduğunu aktarmıştır.

Araştırmaya katılmış olan 1234 katılımcıdan 176'sı (%14.3) demografik bilgi formunda çocukluk çağında istismara uğradığını bildirmiştir. Bunlardan %37.6'sı fiziksel, %20.1'i duygusal,%38.8'i cinsel istismar ve %3.4'ü çoklu istismar bildiriminde bulunmuştur. Bununla birlikte istismar yüzdeleri tüm örneklem içinde değerlendirildiğinde, fiziksel istismar oranı %5.4, duygusal istismar %2.8 ve cinsel istismar %5.6 oranında yer almaktadır. Bildirilmiş olan istismar yüzdelerinde bakıldığında, beklenenin altında olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak, katılımcıların ÇOYÖ'ndeki ilgili istismar maddelerine verdikleri cevaplar gözden geçirildiğinde, demografik bilgi formunda istismara uğramadığını ifade etmiş olan katılımcıların, istismar yaşantıları ile ilgili soruları belli derecelerde cevaplandırdıkları görülmüştür. Bu sonuç göstermektedir ki, istismar ile ilgili sorular doğrudan sorulduğunda ve dolaylı yoldan bilgi toplandığında farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların istismarı algılayış biçimleri de farklılık gösterebilmektedir. “Çocukken istismara uğradın mı / uğradığınızı düşünüyor musunuz?” sorusunu hayır şeklinde cevaplamış olan bir katılımcı, ölçek içindeki “ben çocukken sopa vb cisimlerle dövülerek cezalandırılırdım” veya “birisi

bana cinsel amaçla dokunmayı /dokundurtmayı denedi” ifadelerini “nadiren/bazen” şeklinde yanıtlayabilmektedir. İstismar yaşantılarının bildirim/değerlendirilmesine ilişkin önemli bir kısıtlılık, kişinin kendi geri bildiriminin nesnelliğinin düşük oluşudur.

Araştırmada veri toplama süreci basılı formlar üzerinden ve web üzerinden olmak üzere iki farklı biçimde yürütülmüştür. Veri toplama biçiminin istismar bildirimini etkilediği hipotezinden yola çıkarak yapılan analiz sonucunda, web üzerinden ölçekleri doldurarak araştırmaya katılmış olan katılımcıların daha fazla istismar bildiriminde bulunduğu da ortaya konmuştur.

Çalışmamızda öz bildirim dayalı bir anket kullanılmış olmasının istismar ile ilgili sonuçları etkileyebileceği düşünülmektedir. İstismarın uygun şekilde sorulması önemlidir. ÇOYO gibi öz bildirim dayalı ölçeklerin bu konuyu açıkça konuşmakta zorlanan kişilerde daha uygun olabileceği düşünülebilir. Yargıç ve ark. (2012) da görüşme şeklinin (yüz yüze veya posta yolu ile) çocuklukta cinsel taciz ile ilgili yanıtları etkilediğini ifade etmiştir.

Araştırmamızda çocukluk çağı istismar yaşantıları geriye dönük olarak ve katılımcıların öz bildirimine dayanılarak saptanmıştır. Dolayısıyla elde edilen bulguların bu popülasyondaki gerçek istismar yaşantı sıklığını tam olarak bildirdiği savunulamaz.

İstismara uğrayan çok az kişinin bildirimde bulunması, istismarın yaygınlığı konusunda gerçek istatistiksel verilere ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Olayın belirlenmesinin ve ifade edilmesinin zorluğu bu sonuçların, yapılmış olan diğer araştırmalardaki gibi, gerçeğin altında olduğunu düşündürmektedir. Ülkemizde kesinleşen ve resmiyet kazanan istismar olgularının sıklığı ve dağılımı ile ilgili net veriler bulunmaması nedeni ile sistemli bir karşılaştırma olanağı bulunmamaktadır.

4.2 Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

4.2.1 Çocukluk Çağı İstismar Yaşantıları ile İlgili Bulguların Değerlendirilmesi

Bu araştırma, çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkisinin incelenmesi ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacı ile yürütülmüştür.

İstismar sadece olayın yaşandığı zaman diliminde değil, bireyin hayatı üzerinde etkisini sürdüren bir konudur. Yaşça olgunlaşma, kazanılan bilgi ve deneyimler istismar yaşantılarının izlerini kısmen azaltmış olsa da, bu izlerin tamamen silinmesinin mümkün olmadığı bildirilmektedir.

ÇOYÖ'nin duygusal, fiziksel ve cinsel istismar olmak üzere 3 alt ölçeği mevcuttur. Bununla birlikte, ÇOYÖ tanısal bir amaç gütmeksizin, sadece, istismar yaşantılarını derecelendirmektedir. Araştırma sonucunda, duygusal istismar ile fiziksel ve cinsel istismar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Her ne kadar duygusal istismar ayrı bir istismar türü olarak ele alınsa da, fiziksel ve cinsel istismarın da duygusal istismar içerdiği bu bulgu ile tekrar ortaya konmuştur. Bununla birlikte, fiziksel ve cinsel istismar arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buradan hareketle, cinsel istismarın sıklığı arttıkça çocuğun fiziksel yönden istismarının da arttığı söylenebilir.

Zeren ve ark.(2012)'nin üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismar yaşantılarının sıklığını araştırdıkları çalışmada, ÇOYO duygusal istismar alt ölçeği ortalamasını 35, fiziksel istismar ortalamasını 21.76 ve cinsel istismar ortalamasını 62.44 olarak saptamıştır. Yürütülmüş olan bu çalışmada ise istismara uğradığını bildirmiş olan grupta duygusal istismar ortalaması 52.1, fiziksel istismar ortalaması 25.5 ve cinsel istismar ortalaması 9.5 olarak saptanmıştır.

Cinsiyetin üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı istismar yaşantılarının türü ve sıklığında anlamlı bir fark yaratmadığı araştırma bulgularından biridir. Ancak Zeren ve ark. (2012), yürüttükleri çalışmada erkek öğrencilerde her üç istismar türünün de belirgin düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır. Özen ve arkadaşlarının yürüttüğü

çalışmada ise fiziksel istismar her iki cinsiyette aynı düzeyde iken, cinsel ve duygusal istismar erkek çocuklarında daha yüksek olarak bulunmuştur. Taner ve Gökler (2004) ergenlik çağında, kızların daha çok fiziksel istismara uğradığını bildirmiştir.

Kara ve ark. (2004) cinsel istismarın cinsiyetler arasında farklılıklar gösterdiğini ve kızlarda üç kat fazla görüldüğünü ifade etmiştir. Finkelhor (1994), pek çok cinsel istismar mağdurunun kız olduğunu, bununla birlikte erkek çocukların istismarının açığa vurulmasının kızlara oranla daha az olduğunu belirtmiştir. Biçer ve ark. (2004) ise yirmi ülkeden yayınlanmış toplam 24 çalışmayı içeren bir derlemede cinsel istismar oranlarının kadınlar için %7-36, erkekler için %8-29 arasında değiştiğini bildirmiştir.

Bostancı ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında ise, araştırmamızda olduğu gibi istismar yaşantıları açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Veriler arasındaki bu farklılığın, öğrencilerin istismar ile ilgili sorularda kendilerini yeterince ifade etmemelerinden kaynaklanabildiği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, yaş ile fiziksel ve cinsel istismarın sıklığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yaş ilerledikçe, fiziksel ve cinsel istismarın sıklığı artmaktadır. Bunun aksine, Pelendecioğlu'nun (2009) aktardığına göre, Kaplan ve ark. (1999) da fiziksel istismarın en sık 4-8 yaşlar arasında görüldüğünü ve yaş ilerledikçe fiziksel istismara uğrama sıklığının azaldığını bildirmiştir. Polat (2001) ise, her iki ebeveynin kendi cinsiyetindeki çocuğa karşı , babaların daha çok büyük yaştaki çocuklara, annelerin ise daha çok küçük yaştaki çocuklara fiziksel istismarda bulduklarını belirtmiştir.

Sofuoğlu ve ark. (2014) çalışmasında da olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin sıklığının, deneyim türü fark etmeksizin, yaşa bağlı olarak doğru orantılı olduğu saptanmıştır. Bu veri de araştırmamızda elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

Aylık gelir düzeyi ile istismar yaşantıları arasındaki ilişkilere bakıldığında, cinsel istismar ile aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı, buna karşın duygusal ve fiziksel istismarın düşük ekonomik koşullara sahip ailelerde daha sık yaşandığı

saptanmıştır. Zeren ve ark. (2012)'nin çalışmasında da düşük (aylık 1000 TL ve altı) gelir düzeyine sahip öğrencilerin duygusal istismar sıklıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Dönmez ve ark. (2014) 2008-2013 yılları arasında bir polikliniğe adli rapor düzenlenmesi amacı ile gönderilen cinsel istismara uğramış 0-18 yaşları arasındaki 215 olgu ile yürüttükleri çalışmada, olguların %73'ünün ailesinin sosyoekonomik düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır.

Ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile istismar yaşantıları arasındaki ilişkiye bakıldığında, annenin eğitim düzeyi ile cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır. Buna karşılık duygusal ve fiziksel istismara uğrama sıklığının annenin eğitim düzeyi ile yakından ilişkili olduğu belirlenmiştir. Araştırmamızda eğitim düzeyi düşük annelerin çocuklarını daha sık duygusal istismara maruz bıraktığı ve yine annenin eğitim düzeyi düştükçe çocuğun cinsel istismara daha sık uğradığı belirlenmiştir.

Babanın eğitim düzeyi ile duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, buna karşılık, fiziksel ve cinsel istismara uğrama sıklığı ile babanın eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Fiziksel istismar ele alındığında, babanın eğitim düzeyi açısından en düşük ve en yüksek eğitim düzeyindeki babaların puanlarının birbirine oldukça yakın olduğu saptanmıştır. Cinsel istismar sıklığı açısından değerlendirildiğinde ise, babanın eğitim düzeyi düştükçe çocuğun cinsel istismara uğrama sıklığı artmaktadır.

Bostancı ve ark. (2006) da üniversite öğrencileri ile yürüttükleri araştırma sonucunda, babasının eğitim düzeyi ilkököl ve altında olan bireylerin daha sık duygusal ve cinsel istismara maruz kaldığını ortaya koymuştur.

Sofuoğlu ve ark. (2014) olumsuz çocukluk çağı deneyimi olan 7540 çocukla yürüttükleri araştırmalarında, annelerin %52.8'inin eğitim düzeyinin ilkököl ve altı olduğu, babaların ise %35.3'ünün ilkököl ve altı, %55.3'ünün ise ortaokul ve üzeri olduğu bildirilmiştir.

Ferguson ve ark. (1997)'nin yürüttükleri araştırmada da gelir düzeyi ve eğitim durumu düşük ailelerde çocukluk dönemi istismar yaşantılarının daha sık olduğu saptanmıştır. Turhan ve ark. (2006) yürüttükleri araştırmada eğitim düzeyi düşük ailelerin %40'ının çocuklarını istismar ettiğini, eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde ise bu oranın %17 olduğunu bildirmişlerdir.

Ebeveynlerin yaşam durumları ile istismar sıklığı arasındaki ilişki incelendiğinde, annenin yaşam durumu ile fiziksel ve cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, buna karşılık annesi hayatta olan katılımcıların duygusal istismara daha sık uğradıklarını bildirdikleri saptanmıştır.

Ebeveynlerin evlilik durumları ile istismar sıklığı arasındaki ilişki incelendiğinde, cinsel istismar ile ebeveynlerin evlilik durumları arasında bir ilişki olmadığı; ancak bunun duygusal ve fiziksel istismara uğrama sıklığını etkilediği saptanmıştır. Araştırmamızda, boşanmış ebeveynlerin çocuklarının duygusal ve fiziksel istismara daha sık maruz kaldıklarını bildirdikleri saptanmıştır.

Bostancı ve ark. (2006) da aile tipi geniş ve parçalanmış olan üniversite öğrencilerinde, fiziksel ve duygusal istismarın daha sık görüldüğünü saptamıştır.

Çocuğun istismar edilmesinde ebeveynlerin kişilik özellikleri, yoksunluğu ve medeni durumları önemli bir risk grubu oluşturmaktadır. Bölünmüş aile yapılarında meydana gelen ilişki kopukluğu nedeni ile duygusal ve fiziksel istismar daha yüksek oranda görülebilmektedir. Ferguson ve arkadaşları (1997) yaptıkları araştırmada, kalabalık veya parçalanmış ailelerde çocuk veya ergen istismarının daha sık olduğunu belirtmiştir. Zeren ve ark. (2012)'nin yaptıkları çalışmada da annesi boşanmış olan öğrencilerin duygusal istismar puanları belirgin düzeyde yüksek bulunmuştur.

Ebeveynler boşandıktan sonra birlikte yaşanan ebeveyn ve babanın yeniden evlenme durumu ile istismar türleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamış ancak, annenin yeniden evlenme durumu ile fiziksel istismar arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Annesi yeniden evlenen katılımcıların, fiziksel istismara daha sık uğradıklarını bildirdikleri ortaya konmuştur.

Çocukluk çağında istismar yaşantısı bildiren katılımcıların ilişki özelliklerine bakıldığında, duygusal açıdan önemli olarak ifade edilen ilişki sayısı ile fiziksel istismar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Buradan hareketle fiziksel istismarın sıklığı arttıkça, katılımcıların daha fazla sayıda ilişki yaşadıkları ve bu ilişkilerin her birini önemli duygusal ilişkiler olarak nitelendirdikleri söylenebilir.

Çocukluk dönemindeki istismar yaşantıları ile ebeveynlere bağlanma stilleri arasındaki ilişki ele alındığında, tüm istismar türleri ile anne ve babanın ilgi boyutları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu ebeveynlerin ilgi boyutundaki azalmanın, istismar sıklığını artırdığını göstermektedir. Bununla birlikte tüm istismar türleri ile annenin kontrol boyutu arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Annenin kontrol ve koruma boyutundaki azalma, istismar sıklığını artırmaktadır. Babanın kontrol boyutu ile duygusal ve cinsel istismar arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Anneye benzer şekilde, babanın koruyucu tutumundaki azalma, duygusal ve cinsel istismarın sıklığını artırmaktadır.

Çocukluk dönemindeki istismar yaşantılarının sıklığı ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişki ele alındığında, fiziksel istismar ile saplantılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu; bununla birlikte istismar türlerinden cinsel istismar ile korkulu bağlanma, fiziksel ve cinsel istismar ile saplantılı bağlanma ve duygusal istismar ile kayıtsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

Çocukluk dönemindeki istismar yaşantıları ile yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, her üç istismar türünün de oyun gibi aşk biçimi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin bulunduğu saptanmıştır. Çocukluk çağında istismar yaşantılarının sıklığı arttıkça, yetişkinlik döneminde oyun gibi aşk biçimi daha fazla tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra, fiziksel ve cinsel istismar ile sahiplenici aşk biçimi arasındaki ilişki de pozitif yöndedir. Çocukluk çağında fiziksel ve cinsel istismara uğramış olan bireylerin yetişkinlik döneminde sahiplenici aşk biçimine yöneldikleri araştırmamızda ortaya konmuştur. Diğer aşk biçimleri ile istismar yaşantıları arasındaki ilişkiler negatif yönlüdür. Başka bir deyişle, istismara

uğrama sıklığı arttıkça, tutkulu, arkadaşça, mantıklı ve özgeci aşk biçimleri daha az tercih edilmektedir.

Çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki ilişkisel yeterlilikler ile ilişkilerine bakıldığında, tüm istismar türlerinin ilişki doyumu, ilişki girişkenliği ve ilişkide kendine güven ile negatif yönde, ilişki korkusu ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Çocukluk çağında istismar yaşantılarının türü fark etmeksizin sıklığı arttıkça, bireylerin yetişkinlik döneminde ilişkilerinden sağladıkları doyumun ve ilişkide kendilerine güvenlerinin azaldığı, ilişki girişkenlik düzeylerinin azaldığı; ancak ilişki kaygılarının arttığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte, fiziksel istismar sıklığı arttıkça, ilişki izlenimi ayarlama ve dışsal ilişki kontrolünün arttığı da saptanmıştır.

Çocukluk çağı istismar yaşantılarının tür ve sıklığının tüm psikopatolojik semptomlar ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının türü fark etmeksizin, yetişkinlik dönemindeki psikopatolojik semptomların varlığı ve psikopatolojik eğilimi etkilediği ortaya konmuştur.

4.2.2 Çocukluk Dönemi Bağlanma Stillere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Ebeveyne bağlanma stili değişkeni ele alındığında, araştırma sonucunda çocukluk çağında istismar yaşantısı bildiren ve bildirmeyen grup arasında, hem anneye hem de babaya bağlanma açısından anlamlı bir fark olduğu ortaya konmuştur. Çocukluk çağında istismar bildiriminde bulunmuş olan grubun her iki ebeveyne bağlanımı, EBOA açısından “zayıf bağlanma” olarak değerlendirilmektedir. İlk 16 yaşta ebeveynlere bağlanmanın ilgi ve kontrol/ aşırı koruma olmak üzere iki boyutu mevcuttur. İlgi boyutundaki artış sıcak, anlayışlı, kabul edici; azalma ise soğuk ve reddedici olarak algılanan ebeveynliği yansıtmaktadır. Çocukluk çağında istismar bildiriminde bulunmuş olan grupta, her iki ebeveyn de “yetersiz ilgi” sınıfında yer almaktadır. Bununla birlikte, kontrol/aşırı koruma boyutundaki artış ise, aşırı

kontrolcü ve özerkliğe izin vermeyen ebeveyn algısını ifade etmektedir. İstismar bildiriminde bulunmuş olan grupta yer alan katılımcılar ebeveynlerini ölçek açısından “aşırı korumama” grubunda değerlendirmiştir. Her iki boyut bir arada değerlendirildiğinde, çocukluk çağında istismar yaşantısı bildiriminde bulunmuş olan grupta yer alan katılımcıların ebeveynleri “yetersiz ilgi- aşırı korumama” sınıfında yer almaktadır. Buradan hareketle, çocukluk çağındaki istismar yaşantısının ebeveynlere bağlanmayı etkilediği ortaya konmuştur. Ebeveyn tutumları açısından değerlendirildiğinde, ebeveynlerin çocuklarına karşı yetersiz ilgi göstermelerinin çocukları istismara daha açık hale getirdiği; bununla birlikte yetersiz ilgi boyutunda soğuk ve reddedici ebeveyn tutumları da çocuğun duygusal istismarına sebep olabilecek davranış ve yaklaşımları kapsamaktadır.

Ebeveynlere Bağlanma Ölçeği (EBÖ) Anne ve Baba formlarından elde edilen veriler çeşitli değişkenler doğrultusunda incelenmiş ve ilk 16 yaşta anneye ve babaya bağlanmayı etkileyen faktörler belirlenmiştir.

Çocuğun yaşı ve ebeveynlerin ilgi ve kontrol/aşırı koruma boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin ilgi boyutu ile negatif, kontrol/aşırı koruma boyutları ile pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuç, çocuğun yaşı büyüdükçe ebeveynlerin bakım verme davranışlarında azalma, buna karşın aşırı kontrol edici ve özerkliğe izin vermeyen davranışlar sergileyici tutumlarındaki artışı ifade etmektedir. Bowlby, yetersiz ebeveynliği ilgi ve kontrol boyutları ile ilişkilendirmiş ve ilgi terimini yetersiz bakım verme, kontrol terimini ise aşırı koruma ya da kontrol etme olarak tanımlamıştır.

Erözkan (2011) bireylerin bağlanma stillerinin oluşmasında ebeveynlerin anahtar rolü oynadığını ve bağlanma stillerindeki bireysel farklılıkların, çocuğun bakım veren kişiye yönelik ihtiyaç duyduğunda ulaşılabilir olup olmadığı ya da karşılık verici olup olmadığına ilişkin algılarından kaynaklandığını ifade etmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı ve tutarlı şekilde davranan ebeveynlerin çocukları güvenli bağlanma geliştirirken, duygusal ve fiziksel yönden çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan ebeveynlerin çocukları ise güvensiz bağlanma geliştirmektedir.

Ailenin aylık gelirinin de ebeveynlere bağlanma sürecinde etkili olan faktörlerden biri olduğu saptanmıştır. Anneye bağlanmada sadece ilgi boyutunda fark yaratırken, babaya bağlanmanın her iki boyutunda da anlamlı fark yarattığı belirlenmiştir. Düşük ekonomik koşullara sahip (1000 YTL ve altı) ailelerde, annenin ilgi boyutunda puan artışı söz konusudur.

Ebeveynlerin evli olma durumlarının sadece babaya bağlanma sürecinde fark yarattığı ve ebeveyni evli olan katılımcıların babanın ilgi boyutunda, ebeveyni boşanmış olan katılımcıların ise babanın aşırı koruma boyutunda daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır.

Ebeveynlere bağlanma sürecinin, ilerideki ilişki sayısını etkilediği de araştırma sonucunda ortaya konan bulgulardandır. Anne ve babanın aşırı koruma boyutu ile pozitif yönde, babanın ilgi boyutu ile negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukluk çağında aşırı koruyucu tutumla yetiştirilen; bununla birlikte babasından yeterli ilgi görmeyen bireylerin, ileriki yıllarda daha fazla sayıda duygusal ilişki yaşadığı saptanmıştır.

Sümer ve Güngör (1999) ebeveynlerin otoriter stillerinin, genç ile ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini ve güvenli bağlanma puanlarını azalttığını; buna karşın korkulu ve saplantılı bağlanma puanlarını artırdığını ortaya koymuştur.

Bowlby (1973)'ye göre, erken yaşlarda ebeveynleri ile arasındaki etkileşim sonucu çocuk, insanlara güvenip güvenemeyeceği ile ilgili içsel çalışan modeller geliştirmektedir. Bu içsel çalışan modeller de bireyin yaşam boyu ilişkilerini belirleyici rol oynamaktadır. Şüphesiz, anne ve babasına güvenli bağlanan bireyler diğerleri ile olumlu bir etkileşim kurarlarken, güvensiz bağlanan bireyler diğerleri ile daha olumsuz bir etkileşim içinde olarak kişilerarası ilişkilerde olumsuz deneyimlere sahip olurlar.

Çocukluk dönemi bağlanma stilleri ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, güvenli bağlanma stili ile annenin aşırı koruma, babanın ilgi boyutları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Annesinden daha fazla ilgi gören, bununla birlikte babasının koruyucu tutumu ile büyüyen bireylerin

yetişkinlik yıllarında güvenli bağlandıkları ortaya konmuştur. Buna karşılık, anne ve babadan yeterli ilgi görmeden aşırı koruyucu tutumla yetiştirilen bireylerin, yetişkinlik yıllarında korkulu bağlandıkları saptanmıştır. Ayrıca, anne ve babanın kontrol boyutundaki azalmanın, yetişkinlik dönemindeki kayıtsız bağlanma stili ile ilişkisinin olduğu da araştırma bulgularındandır.

Bağlanma sadece çocukluk ile sınırlı olmayıp yaşam boyu sürer. İlk temel ilişki olan anne-çocuk ilişkisi, sonraki yaşam dönemlerinde bağlanmalar için örnek olur. Bebeklik döneminde ebeveynler ile kurulan ilişki, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilere çeşitli açılardan benzerlik göstermektedir. Bir çocuğun bağlanma figürü yanında olduğunda ve gereksinimlerine duyarlılık gösterildiğinde kendisini güvende hissetmesi gibi, yetişkinler de eşleri ile birlikte olduklarında ve gereksinimlerine doyum bulduklarında kendilerini güvende ve rahat hissederler. Bartholomew (1991), böylesi bir durumda eşin, birey için güvenli bir temel olduğunu ifade etmektedir.

4.2.3 Aşk Tutumlarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Aşk tutumları değişkeni ele alındığında, AİTÖ'nden elde edilen veriler sonucunda, çocukluk çağında istismar bildiriminde bulunmuş olan katılımcıların daha çok oyun gibi aşk türünü tercih ettikleri ortaya konmuştur. Bununla birlikte, araştırmanın diğer bir amacı ise aşk tutumlarını etkileyen faktörlerin saptanmasıdır.

Veriler incelendiğinde, cinsiyetin tutkulu, arkadaşça ve sahiplenici aşk tutumunu tercih etmede anlamlı bir fark yaratmadığı ancak, oyun gibi, mantıklı ve özgeci aşk biçimlerini tercih etmede cinsiyetin önemli bir etken olduğu belirlenmiştir. Oyun gibi ve özgeci aşk biçimlerini daha çok erkek, mantıklı aşk biçimini ise daha çok kadınlar tercih etmektedir.

Literatür incelendiğinde Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği kullanılarak çok sayıda araştırma yapıldığı ve bu çalışmaların büyük çoğunluğunun aşk biçimleri ve cinsiyet arasındaki ilişkiye odaklandığı görülmektedir. Büyükşahin'in (2007) pek çok

çalışmada da (Hendrick ve Hendrick, 1986, 1987, 1998) erkeklerin kadınlara oranla aşkı daha çok oyun olarak, kadınların ise erkeklere oranla aşkı daha çok mantıklı ve sahiplenici olarak gördüklerini ifade etmektedir. Hendrick ve Hendrick (2002) cinsel tutumlar ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında, erkeklerin daha özgeci, kadınların daha mantıklı olduklarını ortaya koymuştur.

Büyükşahin'in (2006) yapmış olduğu araştırmada da kadınların tutkulu aşk puanlarının, erkeklerin özgeci aşk puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ercan (2008) 590 yetişkin ile yürüttüğü araştırmasında, aşk biçimlerinin cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ve erkeklerin oyun gibi ve özgeci aşk puanlarının kadınlardan yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Bununla birlikte, insanların aşk biçimleri üzerinde kültürel değerler ve kültürel öğelerin de etkili olduğu söylenebilir. Kadın ve erkeğe uygun görülen aşk biçimleri kültürden kültüre farklılaşabilmektedir. Davies (2001) İngiltere'de üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında, İngiltere'de erkeklerin aşkı oyun gibi görmelerinin ve ilişkilerine tutkuyla bağlı olmalarının toplum tarafından onaylandığını, öte yandan kadınlar için bu aşk biçiminin uygun görülmediğini; kadınların ilişkilerinde verici olmaları yani özgeci biçimle bağlanmalarının toplum tarafından desteklendiğini, erkekler içinse bu aşk biçiminin uygun görülmediğini ortaya koymuştur.

Bununla birlikte, yaş ve aşk tutumları arasındaki ilişkinin de anlamlı olduğu saptanmıştır. Yaş ilerledikçe oyun gibi aşk biçimi daha çok tercih edilirken; mantıklı ve sahiplenici aşk biçimleri daha genç yaşlarda tercih edilmektedir. İlgili literatür tarandığında, bu değişken ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgunun elde edilmesinde, aşkın tüm bireylerde her yaşta aynı duygu durumunu yaşatmasının ve bu duygu yoğunluğunun, aşk yaşantılarının yaşa değil, bireyin yüklediği anlama göre değişmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Medeni durum da tercih edilen aşk biçimini etkileyen faktörlerden biridir. Arkadaşça aşk biçimini daha çok evli katılımcıların, mantıklı aşk biçimini ise bekar katılımcıların tercih ettiği saptanmıştır.

Aylık gelir düzeyi de tercih edilen aşk biçimini etkileyen etmenlerden biridir. Araştırma sonucunda, tutkulu ve oyun gibi aşk biçimlerini üst ekonomik koşullara sahip katılımcıların, özgeci aşk biçimini ise alt ekonomik koşullara sahip katılımcıların tercih ettiği saptanmıştır.

Dashdamirov (2013) 400 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmasında oyun gibi aşk biçimini tercih etmenin gelir düzeyi ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu ve bu aşk biçimini ailesinin gelir düzeyi 3000 TL ve üzeri olan öğrencilerin daha çok tercih ettiğini saptamıştır.

Yine Ercan'ın (2008) çalışmasında gelir düzeyinin arkadaşça, mantıklı ve özgeci aşk biçimlerini tercih etmeyi etkilediği ve alt sosyoekonomik koşullara sahip katılımcıların arkadaşça ve mantıklı aşk puanlarının, üst sosyoekonomik koşullardaki katılımcıların ise özgeci aşk puanlarının daha yüksek olduğunu belirlenmiştir.

Oyun gibi aşkı açıklayan literatür, bu aşk tutumunun bağlılığın zayıf olduğu ve çok farklı aşk deneyimlerinin yaşandığı bir tutum olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, oyun gibi aşk biçimini benimseyebilmek için, bireyin belli bir maddi düzeye sahip olması yani bu süreçteki maddi yükümlülükleri yerine getirmesi gerekmektedir. Bu çerçevede ele alındığında da ulaşılan bulgunun beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, araştırmaya dahil olan bireylerinin tamamının üniversite öğrencisi olması ve bu bağlamda maddi durumlarının genellikle birbirine yakın olup, maddi koşullardan çok daha farklı değişkenlerin gündemlerinde olmasının da aşk tutumları üzerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Yetişkinlik döneminde tercih edilen aşk biçimi ile ebeveynlerin evlilik durumları arasındaki ilişkinin de anlamlı olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin evlilik durumu ile sadece mantıklı aşk biçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve bu aşk biçimini en çok ebeveynleri evli olan katılımcılar tercih etmektedir.

İlişki özellikleri ile tercih edilen aşk biçimleri arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Tutkulu, arkadaşça ve özgeci aşk biçiminin, ilişkisi olan katılımcılar tarafından daha fazla tercih edildiği ortaya konmuştur. İlişki türü ile olan ilişkisine bakıldığında,

sözlü/nişanlı olan katılımcıların daha çok tutkulu, arkadaşça, özgeci ve mantıklı aşk biçimlerini tercih ettiği, flört edenlerin ise oyun gibi aşk biçimini daha fazla tercih ettiği saptanmıştır.

Duygusal ilişkinin, evlilik, söz/nişan gibi kalıcı ve resmi bir ilişkiye dönüşümü ile sadece flört bağlamında yürütülmesi de aşk biçimlerindeki tercihleri etkilemektedir. İlişkinin geleceğine yönelik beklentiler, aşk biçimleri üzerinde etkilidir. Araştırma bulgumuzun aksine, Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) 867 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada flört ilişkisi olan çiftlerin, evli ya da sözlü/nişanlı olan çiftelere göre ilişkilerine daha fazla sahiplenici biçimde bağlandıklarını bulmuştur. Söz/nişan ya da evlilik ile ilişkinin resmileşmesi ile, ilişki doğasının değişebileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgumuz ve Büyükşahin ve Hovardaoğlu'nun bulguları bir arada değerlendirildiğinde, Lee'nin (1988) belirttiği gibi, aşk biçimleri zamanla değişebilmektedir. Lee, insanların gençken aşkı daha çok oyun gibi gördüklerini, daha çok tutkuyla ve daha çok sahiplenici biçimde ilişkilerine bağlandıklarını ifade etmiştir.

İlişkisel değişkenler ile aşk tutumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, ilişki doyumu azaldıkça, ilişki korkusu arttıkça, ilişki izlenimi ayarlama arttığında ve dışsal ilişki kontrolü arttıkça oyun gibi aşk biçiminin daha fazla tercih edildiği saptanmıştır.

Tutkulu aşk biçiminin, ilişki doyumu arttıkça, ilişki kaygısı azaldıkça, ilişkide kendine güven arttıkça, ilişki girişkenliği ve içsel ilişki girişkenliği yükseldikçe daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir.

Arkadaşça aşk biçiminin, ilişki doyumu ve ilişkide kendine güven arttıkça, dışsal ilişki kontrolü yükseldikçe ve ilişki girişkenliği ile içsel ilişki girişkenliği arttıkça tercih edildiği saptanmıştır.

Mantıklı aşk biçiminin, ilişki doyumu arttıkça, ilişki izlenimi ayarlama yükseldikçe, ilişkide kendine güven arttığında, içsel ilişki girişkenliği arttıkça tercih edildiği ortaya konmuştur.

Özgeci aşk biçiminin, ilişki doyumu arttıkça ve ilişkide kendine güven yükseldikçe tercih edildiği saptanmıştır.

Sahiplenici aşk biçiminin, ilişki korkusu arttıkça, ilişki izlenimi ayarlama düzeyi yükseldiğinde ve dışsal ilişki kontrolü arttıkça daha fazla tercih edildiği ortaya konmuştur.

Büyüksahin (2007) de yürütülmüş olan birçok çalışmada ilişki doyumunun tutkulu ve özgeci aşk biçimleri ile olumlu, oyun gibi ve sahiplenici aşk biçimleri ile olumsuz yönde ilişkisi olduğunu aktarmıştır.

Özer ve Tezer (2008) 133 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri araştırmalarında, aşka ilişkin tutumların olumlu ve olumsuz duyguları yordayıcılığını incelemiş ve araştırma sonucunda tutkulu aşk biçiminin hem olumlu hem olumsuz duyguyu yordadığını; sahiplenici aşk ve özgeci aşk biçimlerinin ise olumsuz duygunun anlamlı düzeyde yordayıcıları olduğunu ortaya koymuştur.

Yetişkin bağlanma stilleri ile aşk biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, tutkulu aşk biçiminin güvenli bağlanma ile pozitif bir ilişkisinin olduğu belirlenmiştir. Güvenli bağlanma stili olumlu benlik ve olumlu başkaları modellerinin birleşimini içermektedir. Kişi kendi gözünde değerli olma ve diğer insanların kabullenici tepkide buldukları duygusuyla hareket etmektedir. Tutkulu aşk biçiminin ilişkide güvende olma, ilişkiye güvenle bağlanma ile karakterize bir aşk biçimi olduğu düşünüldüğünde, bu sonuç literatürdeki diğer araştırmaları destekleyici niteliktedir.

Keskin ve Çam (2009) romantik aşkta, bağlanma türlerinin kişilerin aşık oldukları kişiler ile ilişkilerini belirlediğini ifade etmiş ve güvenli aşıkların başkalarına yaklaşımdan ve başkalarının kendilerine yaklaşmasına izin vermekten rahatsız olmadıklarını, terk edilme korkusu yaşamadıklarını; kaçingın aşıkların başkalarına fazla yakın olmaktan rahatsız olduklarını, başkalarına bağlanma ve güvenmenin onlar için güç olduğunu; kaygılı aşıkların ise eşlerinin kendilerini yeterince sevmediğini düşündüklerini ifade etmiştir.

Oyun gibi aşk biçiminin, 4 yetişkin bağlanma stili ile de pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Yetişkin bağlanma stillerinin kendilik ve diğerleri

algısı ile ilişkili olduğu düşünülduğünde, oyun gibi aşk biçimini tercih etmede diğer değişkenlerin daha etkili olduğu açıktır.

Arkadaşça aşk biçiminin sadece kayıtsız bağlanma stili ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Kayıtsız bağlanma, olumlu benlik ve olumsuz başkaları modellerinin birleşimidir. Kendilerini değerli ve sevilebilir olarak değerlendirirken, başkaları ile fazla yakınlık kurmayarak kendilerini hayal kırıklıklarına karşı korumakta ve daha bağımsız olup daha az incinmektedir. Arkadaşça aşk biçimi, ihtirasa değil ilgi paylaşımına dayanan dostça beraberliği işaret etmektedir. Sevgilinin yokluğunda, takıntı ya da kaygı söz konusu değildir. Bu bilgilerin ışığında, kayıtsız bağlanan kişilerin daha çok arkadaşça aşk biçimini tercih ederek kendilerini hayal kırıklıkları ve olumsuzluklara karşı koruduklarını söylemek mümkündür.

Mantıklı aşk biçiminin korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Özgeci aşk biçiminin sadece saplantılı bağlanma stili ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu ortaya konmuştur.

Birçok insan için, ideal yaşam evlilik, aşk, flört etme gibi diğer insanlar ile yakın ilişkiler kurmayı içermektedir. Ancak ülkemizde bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde aşkı doğrudan ele alan çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir.

4.2.4 İlişki Yeterliliklerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

İlişki yeterlilikleri değişkeni ele alındığında, ÇBİÖ'nden elde edilen veriler sonucunda, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu, ilişki izlenimi ayarlama ve dışsal ilişki kontrolü açısından çocukluk çağında istismar bildiriminde bulunan grubun anlamlı farka sahip olduğu belirlenmiştir.

Durmuşoğlu ve Doğru (2006) 579 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri araştırmada ilişki benlik saygısı ile çocukluk çağındaki fiziksel ve duygusal istismar yaşantıları arasında ters yönlü bir ilişki bulunduğunu saptamış ve her üç istismar türünün de ilişki depresyon düzeyi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğunu ortaya koymuştur.

Tencer (2002) da yürütmüş olduğu çalışmada duygusal istismara uğramış olanların uğramayanlara oranla, daha az yakın ilişkiye girebildiklerini ve kişilerarası ilişkilerde daha yetersiz olduklarını ifade etmiştir.

İstismar yaşantısı olan bireylerde kendini değersiz görme ve kendini suçlama davranışları, beraberinde depresyonu getirmekte ve bu kişiler karşı cinsle olan ilişkilerinde de kendine güvensiz ve mutsuz olmaktadır. Araştırmamızın sonucu da çocukluk çağında istismar yaşantısı olan bireylerin ikili ilişkilerine bakış açılarının da istismardan etkilendiği yönündedir.

Araştırma sonucunda, çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik döneminde tercih edilen ilişki yeterliliklerini etkilediği saptanmıştır. Bununla birlikte, araştırmanın diğer amaçları ise ilişki yeterliliklerini etkileyen faktörlerin saptanmasıdır.

Veriler incelendiğinde, cinsiyetin bazı ilişki değişkenlerinde anlamlı fark yarattığı belirlenmiş ve erkeklerin ilişkide kendine güvenlerinin ve içsel ilişki girişkenliklerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Büyüksahin (2005) de yürüttüğü çalışmada, dışsal ilişki kontrolü açısından cinsiyetin anlamlı fark yarattığını ve kadınların erkeklere göre ilişkilerinin daha çok şansa bağlı ya da kader kısmet işi olduğuna inandıklarını ortaya koymuştur.

Yaş da ilişkisel yeterlilikleri etkileyen diğer bir faktördür. Araştırma sonucunda, yaş ilerledikçe, ilişkiye daha yüksek düzeyde odaklanıldığı, ilişki doyumunun arttığı, ilişkide kendine güvenin ve ilişki girişkenliğinin arttığı saptanmıştır. Bununla birlikte, daha genç yaşlarda ilişki korkusunun daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Araştırma sonucunda, evli katılımcıların ilişki doyumlarının ve ilişkide kendine güvenlerinin; boşanmış katılımcıların ise ilişki korkularının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Gelir düzeyinin de ilişkisel yeterlilikler üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Üst ekonomik koşullara sahip katılımcıların ilişki doyumlarının, ilişkide kendine güvenlerinin ve ilişki girişkenliklerinin daha yüksek olduğu ancak düşük ekonomik koşullara sahip katılımcıların ilişki kaygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ebeveynlerin evlilik durumlarının bazı ilişkisel değişkenleri etkilediği saptanmıştır. Veriler incelendiğinde, boşanmış aile çocuklarının ilişkiye daha yüksek düzeyde odaklandığı, dışsal ilişki kontrolünün daha yüksek olduğu, ilişki ve içsel ilişki girişkenliklerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

İlişki özelliklerinin ilişkisel yeterlilikler üzerindeki etkisine bakıldığında, ilişkisi olmayan katılımcıların daha fazla ilişki kaygısı yaşadıkları saptanmıştır.

Bununla birlikte ilişki süresi uzadıkça, ilişkide kendine güven ve ilişki doyumunun arttığı; ilişki süresi kısaldıkça ilişki korkusunun arttığı belirlenmiştir.

Ülkemizde daha önce yapılan bazı çalışmalarda (Büyükşahin , 2001; Sümer ve Güngör, 1999) ilişkide kendine güven ile ilişki doyumu arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Bununla birlikte, Büyükşahin (2005) ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamış ve bu durumun özellikle Türk kültüründeki kıskançlık, ilişki bağımlılığı, ilişkiyi aşırı düşünme gibi ilişkisel değişkenlerle açıklanabileceğini ifade etmiştir.

4.2.5 Yetişkin Bağlanma Stillerine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Yetişkin bağlanma stilleri değişkeni ele alındığında, İÖA'nden elde edilen veriler sonucunda, sadece saplantılı bağlanma stilinde iki grup arasında fark olduğu ve istismar bildiriminde bulunmuş olan grubun saplantılı bağlanma puanlarının diğer gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocuklara yönelik istismarı inceleyen araştırmalar, istismarın çoğunlukla aile içinden bir birey tarafından uygulandığını göstermektedir. İstismarın yaşandığı ailelerde aile-çocuk ilişkisi zarar görmekte ve çocuğun ailesi ile kendisine duyduğu güven zedelenmektedir. Bu güvensizlik de çocuğun bağlanma davranışını etkilemektedir.

Deniz (2006) de, 566 üniversite öğrencisinde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, korkulu, kayıtsız ve güvenli bağlanma stilleri ile çocukluk çağı istismarları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını, ancak saplantılı bağlanma stilinin her üç istismar türü ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisinin olduğunu ortaya koymuştur.

Balcı da (2011) madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisini araştırdığı çalışmasında, çocukluk çağı travmalarının sadece saplantılı bağlanma stili ile anlamlı bir ilişkisinin olduğunu ve travma yaşantısı olan grubun saplantılı bağlanma puanlarının travma yaşantısı olmayan gruptan yüksek olduğunu saptamıştır.

Akdağ (2011) 100 ergen ile yürüttüğü araştırmasında, çocukluk çağında cinsel istismar öyküsü olan ergenlerin %75'inde ve kendine zarar verme öyküsü olan ergenlerin %52'sinde korkulu bağlanma stilinin görüldüğünü saptamıştır.

Çocukluk çağında özellikle cinsel istismar öyküsü olan bireylerde, değersiz kendilik ve çaresizlik duygularının olumsuz benlik modeli geliştirmesi, istismar nedeni ile başkalarının güvenilmez olarak algılanmasının, olumsuz başkaları modeline temel oluşturması, bireylerin korkulu bağlanma stili geliştirme eğilimlerine neden olabilir. Çünkü bağlanma süreci, kurulan sosyal ilişkilerin niteliğine göre değerlendirilen içsel çalışma modelleri üzerine kurulmuştur.

Çocuğa istismarı uygulayanın genellikle en yakınındaki kişilerden biri olması ve bağlanma davranışının özellikle kişi üzerinde stres yaratan durumlarda artması, istismarın birey üzerinde saplantılı bağlanma yaratmasında etkili olabilir. Çünkü güvenli bir bağlılığın temeli, aynı zamanda uygun zamanda kopma davranışının gelişimini içermektedir. Oysa travmatik bir ortamda istismara uğrayarak büyüyen bir çocuğun bu sağlıklı kopma davranışını geliştirememesi araştırmamızda bulguların işaret ettiği saplantılı bağlanmanın nedeni olabilir.

Araştırma sonucunda, çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik bağlanma stillerini etkilediği saptanmıştır. Bununla birlikte, araştırmanın diğer amaçları ise yetişkin bağlanma stillerini etkileyen faktörlerin saptanmasıdır.

Yaşın yetişkin bağlanma stillerini etkilediği belirlenmiştir. Yaş ilerledikçe, saplantılı bağlanmanın; genç yaşlarda ise korkulu bağlanma stiline görüldüğü saptanmıştır. Erdoğan (2010) da üniversite örneğinde yürüttüğü araştırmasında, 3 ve 4.sınıf öğrencilerinde çoğunlukla saplantılı; 1 ve 2. sınıf öğrencilerinde de korkulu bağlanma biçiminin daha yaygın olarak saptandığını belirtmektedir.

Yaşın üniversite örneğinde bağlanma biçimi üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, bireylerin yeni girdikleri ortamlara uyum sağlayıncaya kadar yakın ilişkilerden ve kendilerini açmaktan kaçınması bir sebep olarak düşünülebilmektedir.

Ebeveynlerin yaşam durumları ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, babası hayatta olan katılımcıların korkulu ve kayıtsız bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin evlilik durumları ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, ebeveynleri evli olan katılımcıların korkulu ve kayıtsız bağlanma puanlarının daha yüksek saptanmıştır.

Kayıtsız bağlanma stili, olumlu benlik olumsuz başkaları modelidir. Başkalarına karşı reddedici bir tutum vardır. Bağlanma figürünün elde edilemez ve sorumsuz olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Mikulincer (1991), bu stilde bağlanan bireylerin başkalarına karşı güvensiz olduklarını, başkalarını destekleyici olarak

algılamadıklarını ve kendilerini başkalarına açma ve yakınlık kurmada isteksiz olduklarını ifade etmektedir.

Korkulu ve kayıtsız bağlanma biçimine sahip bireyler, özellikle terk edilme korkusu yaşar ve kendilik saygılarında değişkenlik olan bu bireyler genellikle ebeveynlerini kendilerine haksızlık eden kimseler olarak tanımlarlar. Geçmişte ebeveynlerine karşı duydukları bu öfkeyi bütün kişilerarası ilişkilerinde öfke duyarak ifade ederler (Erdoğan, 2010).

İlişkisel özellikler ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, ilişki süresi kısalıkça, korkulu ve kayıtsız bağlanma puanlarında artış olduğu ortaya konmuştur.

Kayıtsız bağlanan yetişkinler, bağlanma konusunda düşük düzeyde kaygı yaşamakla birlikte yüksek düzeyde de kaçınma davranışı sergilerler; yakın ilişkileri önemsiz olarak değerlendirirler. Korkulu bağlanan bireyler ise, bağlanma konusunda hem yüksek düzeyde kaygı hem de kaçınma davranışları sergilerler, her ne kadar yakın ilişkiler kurma ve diğer insanlar tarafından onaylanma gereksinimi duysalar da reddedilme korkuları nedeni ile yakınlık kurmaktan kaçınırlar (Shaver, 1997).

Masterson (2008) kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinin her an bitebileceği ve terk edilebilecekleri endişesini yoğun yaşadıklarını ve uzun süreli ilişkiler kurmakta zorlandıkları için daha sık ancak daha kısa süreli ilişkiler kurduğunu ortaya koymuştur.

Ayrıca, araştırmamızda elde edilen istismar ve saplantılı bağlanma arasındaki anlamlı ilişki, Bartholomew ve Horowitz (1991)'in ortaya koyduğu, saplantılı bağlanan bireylerin, ilişkilere takıntılı olması ve sürekli ilişkilerini düşünme eğiliminde oldukları bilgisi ile açıklanabilir.

Saplantılı bağlanma, olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli ile ilgilidir (Sümer ve Güngör, 1999). Saplantılı bağlanan bireyler, kendilerini değersiz hissetme ve sevmeye değer görmeme eğilimindedir. Diğerlerine yakın olmayı isterler ancak ihtiyaç duyduklarında diğerlerinin hazır bulunması veya elde edilebilirliği konusunda güvenleri eksiktir.

Yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma arasında negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Güvenli bağlanma, olumlu kendilik ve başkaları modelinin, korkulu bağlanma ise olumsuz benlik ve başkaları modellerinin birleşimidir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, bağlanma sürecine ilişkin hem kaygı düzeyleri düşüktür hem de daha az oranda kaçınma davranışı sergilerler. Araştırma sonucunda ortaya konmuş olan bu bulgu da hem İÖA'nin iç tutarlılığını hem de Shaver'ın (1998) dört kategori modelini destekler niteliktedir.

Saplantılı bağlanma ile kayıtsız bağlanma arasında negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanma olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelinin, kayıtsız bağlanma ise tam aksine olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelinin bir birleşimidir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgu da, dört kategori modelini destekler niteliktedir.

Yetişkin bağlanma stilleri ile ilişki özellikleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, güvenli bağlanmanın ilişki doyumu, ilişkide kendine güven, ilişki ve içsel ilişki girişkenliği ile pozitif, ilişki korkusu ile negatif yönlü bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Korkulu bağlanma stiline, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu, ilişki izlenimi ayarlama, dışsal ilişki kontrolü ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Kişilerarası ilişkilerde kaçınma ve kaygı boyutlarının etkililiğine ilişkin çalışmalar incelendiğinde, bağlanma kaygısı yüksek olan kişilerin başkalarından geribildirimlere duyarlı oldukları ve sürekli olarak diğerleri tarafından onay ve takdir beledikleri bilinmektedir. Buna göre, başkalarından onay bekleme ve kendini güvende hissetme bu bağlanma biçiminin temel unsurudur.

Saplantılı bağlanma stiline, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki korkusu, ilişkide kendine güven ve dışsal ilişki kontrolü ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Kayıtsız bağlanma stiline, ilişki korkusu, ilişki izlenimi ayarlama, ilişkide kendine güven, içsel ilişki girişkenliği ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Erdoğan (2010) kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin genel özelliklerine bakıldığında, reddedilme korkuları ya da sosyal ilişkilerinin olmaması gerektiğine ilişkin inançları nedeni ile yoğun duygusal ilişkilerden kaçındıkları, dolayısıyla diğerlerine kendilerini açmadıkları ve diğerlerinin de kendilerini onlara açmaktan rahatsızlık duyduklarını ifade etmektedir. Bu anlamda ilişkilerine yatırımlarının sınırlı olabileceği düşünülen bu bireylerin diğer bir özelliği de stres altındayken kendilerini yalnız kalmaya ve diğerleri stres altındayken onlardan uzaklaşmaya gereksinim duymalarıdır.

4.2.6 Psikopatolojik Semptomlara İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Psikopatolojik semptomlar değişkeni ele alındığında, KSE'nden elde edilen veriler doğrultusunda tüm semptomlar ve indekslerde iki grup arasında anlamlı bir fark olduğu, tüm semptomların istismar bildiriminde bulunmuş olan grupta daha sık görüldüğü ve RCI'nden elde edilen veriler doğrultusunda, istismar bildiriminde bulunmuş olan grupta psikopatolojik eğilimin varlığı ortaya konmuştur.

Türkoğlu ve ark. (2000) psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda çocukluk çağı istismarlarını araştırdıkları çalışmalarında, 62 hastanın %27.4'ünde fiziksel, %17.7'sinde duygusal, %46.8'inde ihmal, %3.2'sinde ensest ve %6.4'ünde cinsel istismar saptamış ve deneklerin %15.7'sinde birden çok alanda çocukluk çağı istismarı saptadıklarını bildirmiştir.

Zoroğlu ve ark. (2001) çocuklukta meydana gelen istismar ve ihmal yaşantıları ile ergenlikteki kendine fiziksel zarar verme, özkıyım girişimi ve dissosiyatif belirtiler gösteren deneklerin %16.5'inin ihmal, %15.8'inin duygusal istismar, %13.5'inin fiziksel istismar ve %10.7'sinin geçmiş yaşantılarında cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir. Taner ve Gökler (2004) de özellikle kaygı bozukluklarının cinsel istismara uğramış olan bireylerde daha sık ortaya çıktığını ifade ederken, erişkin yaşta başlayan majör depresyonun, çocukluk çağı cinsel istismarı ile ilişkili

olabileceğini ifade etmişlerdir. Kurtay (2004) yürütmüş olduğu araştırma sonucunda, kadınlarda uyuşturucu bağımlılığının daha yüksek oranda çocukluk çağı cinsel istismar öyküsü olan bireylerde ortaya çıktığını, bunun yanı sıra daha sıklıkla frigide, çok eşlilik ve depresyon görüldüğünü ortaya koymuştur. Ovayolu ve ark. (2007), borderline kişilik bozukluğu saptanan kişilerin %70-80'inde, çoğul kişilik bozukluğu saptananların %85-90'ında çocukluk çağı cinsel istismar öyküsünün bulunduğunu ifade etmektedir.

Dönmez ve ark. (2014) 0-18 yaşlar arasındaki 215 cinsel istismar olgusu ile yürüttükleri çalışmada, istismar sonrasında mağdurların %81.9'unda en az bir ruhsal bozukluk gelişmiş olduğunu; %25.6'sında Akut Stres Bozukluğu, %33'ünde TSSB, %25.2'inde majör depresif bozukluk, %2.8'inde davranış bozuklukları geliştiğini saptamıştır.

Bilginer ve ark. (2013) istismar mağdurlarının %20-50'sinde psikiyatrik belirti olmayabileceği gibi, anksiyete, depresyon, madde bağımlılığı, intihar davranışı, sınırda kişilik bozukluğu ve TSSB gibi psikiyatrik bozuklukların sonraki dönemlerde gelişebileceğini bildirmiştir.

Erol ve ark. (2012)'nin aktardığına göre, çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki kişilik bozuklukları (Haller ve Miles, 2004), somatizasyon bozukluğu (Spitzer ve ark., 2008), anksiyete ve depresyon (Örsel ve ark., 2011) ile ilişkisi özellikle vurgulanmaktadır.

Yargıç ve ark. (2012), 91 yetişkin hasta ile yürüttükleri araştırmalarında, fiziksel ve duygusal istismarın hem intihar girişimi hem de kendine zarar verme davranışı ile ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Bostancı ve ark. (2006) 378 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri araştırma sonucunda çocuklukta istismar yaşantıları olan bireylerin depresif belirti düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Kara ve ark. (2004) çocukluk çağında istismar öyküsü olan yetişkinlerde anksiyete prevalansının yüksek olduğunu ifade etmektedir. Anksiyete belirtileri, anormal bir şekilde agresif olma, korku reaksiyonu, kızgınlık, düşmanlık ve kabuslar görme

şeklinde kendini gösterebilmektedir. Bu belirtiler de daha çok PTSD ile uyumlu bir klinik tablodur.

Çocukluk çağındaki olumsuz yaşantılara ait ruhsal etkiler uzun süre devam etmekte ve istismar yaşantılarının sıklığı ile şiddeti, psikopatolojilerin çeşitliliğini ve sıklığını artırmaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar da çocukluk çağı istismar yaşantıları olan bireylerde psikopatolojik semptomların erişkinlik yıllarında daha yüksek oranda olduğunu bildiren diğer çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çocukluk çağı istismar yaşantılarının uzun dönemli olumsuz sonuçları birçok araştırma sonucunda da ortaya konmuştur.

Bununla birlikte, araştırmanın diğer bir amacı ise yetişkinlik döneminde görülen psikopatolojik semptomları etkileyen faktörlerin saptanmasıdır.

Bulgular incelendiğinde, hostilite ve paranoid düşünce semptomları hariç tüm diğer semptomların cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği ve tüm semptomların kadınlarda daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, RCI puanları incelendiğinde, kadınlarda psikopatolojik eğilimin olduğu da ortaya konmuştur.

Yanık ve Özmen (2002), Psikiyatri Polikliniğine ilk kez başvuran 150 yetişkin kadın hasta ile yürüttükleri araştırmalarında, çocukluk çağı istismar yaşantıları ile intihar girişimi, kendine fiziksel zarar verme davranışı ve dissosiyatif yaşantılar arasında tanıdan bağımsız olarak ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur.

Erol ve ark. (2012) da majör depresyonda özkıyım girişimi ile çocukluk çağı istismarları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, özkıyım girişiminde bulunmuş olan hastaların %60'ının kadın olduğunu ve bu hastaların ÇOYO'nun alt ölçeklerinin her üçünden de anlamlı düzeyde yüksek puan aldıklarını saptamıştır.

Yaş ve semptomlar arasındaki ilişki incelendiğinde, sadece somatizasyon ve fobik anksiyete semptomlarının yaşa göre farklılık gösterdiği ve yaş ilerledikçe bu semptomlarda azalma olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, Stein (1999) çocuklukta istismar yaşantısı olan depresyon hastalarında hastalık başlangıç yaşının daha erken

olduğunu bildirmiştir. Dashdamirov (2013) da üniversite öğrencilerinin aşk tutumları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, depresyon düzeyinin yaşa göre farklılık göstermediğini saptamıştır.

Aylık gelir düzeyinin psikopatolojik semptomları etkileyen faktörlerden biri olduğu araştırma sonucunda ortaya konmuştur. Orta düzeyde ekonomik gelire sahip kişilerde kişilerarası duyarlılık semptomlarının ve depresyon semptomlarının; düşük ekonomik koşullara sahip kişilerde ise paranoid düşünce ve psikotizm semptomlarının daha fazla görüldüğü saptanmıştır.

Ebeveyn özellikleri de yetişkinlik döneminde görülen bazı psikopatolojik semptomları etkileyen faktörlerdendir. Araştırma sonucunda, babanın eğitim düzeyi düştükçe psikotizm semptomlarının; buna karşın annenin eğitim düzeyi yükseldikçe obsesif kompulsif bozukluk, kişilerarası duyarlılık, depresyon ve anksiyete bozukluğu semptomlarının daha fazla görüldüğü saptanmıştır.

Bununla birlikte, Dashdamirov (2013) 400 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü araştırmasında ailenin çocuk yetiştirme tutumlarının, öğrencilerin depresyon düzeyleri üzerinde etkili olduğunu saptamış ve ilgisiz / kayıtsız ailelerde yetişmiş olan öğrencilerin depresyon düzeylerinin, ailesi demokratik tutuma sahip olan öğrencilerden yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

İlişki özellikleri ile psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkilere bakıldığında, ilişkisi olmayan katılımcılarda kişilerarası duyarlılık, depresyon, fobik anksiyete, paranoid düşünce ve psikotizm semptomlarının daha yüksek olduğu; ayrıca ölçek sonucuna göre psikopatolojik eğilimin daha fazla olduğu saptanmıştır.

İlişki süresinin bazı psikopatolojik semptomlar üzerinde etkili olduğu ve ilişki süresi kısaldıkça kişilerarası duyarlılık, anksiyete bozukluğu, fobik anksiyete ve paranoid düşünce semptomlarının arttığı saptanmıştır.

Yetişkin bağlanma stilleri ile psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkiye bakıldığında, somatizasyon ve anksiyete bozukluğu semptomlarının güvenli bağlanma haricindeki 3 bağlanma stili ile pozitif yönde anlamlı ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Shaver (1992) 242 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü bir çalışmada, bağlanma biçiminin bireyin kişiliği üzerindeki etkilerine yönelik önemli sonuçlar elde etmiş ve güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin güvensiz bağlanana oranla daha az nörotik, daha dışa dönük, daha az kaygılı ve daha sıcak olduklarını; kaçınan bağlanma geliştirmiş olanların daha depresif, daha uyumsuz olduklarını, ilişkilerinde daha doyumsuz olduklarını ve ilişkilerinin daha kısa sürdüğünü,; korkulu bağlanana ise sosyal ilişkilerden kaçınan, duygusal ilişki kuramayan yetişkinler olduğunu saptamıştır.

Obsesif kompulsif bozukluk, depresyon, kişilerarası duyarlılık, fobik anksiyete, paranoid düşünce ve psikotizm semptomlarının güvenli bağlanma ile negatif yönlü, diğer bağlanma stilleri ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Erdoğan (2010) 773 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmasında, güvensiz bağlanma ile kişilik bozuklukları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu; korkulu ve saplantılı bağlanana bireylerde kişilik bozukluklarının daha sık görüldüğünü saptamıştır.

İndeks puanlarına bakıldığında, RCI'nin güvenli bağlanma ile negatif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, güvenli bağlanma stiline sahip kişilerde psikopatolojik eğilimin daha düşük olduğunu göstermektedir.

İlişkisel değişkenler ile ilişkilere bakıldığında, ilişki doyumunun tüm semptomlar ile negatif bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Bu göstermektedir ki, bireylerin ilişkilerindeki doyumu arttıkça görülen psikopatolojik semptomlar hafiflemektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılabilecek genel sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir. Çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının bağlanma süreçleri, yetişkinlik dönemindeki psikopatolojik semptomlar, tercih edilen aşk biçimleri ve ilişki yeterlilikleri ile ilişkilerinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve öneriler aşağıda yer almaktadır.

1. Araştırmaya katılmış olan 1234 üniversite öğrencisinden 176'sı demografik bilgi formunda çocukluk çağında istismara uğradığını bildirmiştir. Bununla birlikte veri toplama süreci iki farklı biçimde yürütülmüş ve yapılan analiz sonucunda veri toplama türünün istismar bildirimini etkilediği ve web üzerinden doldurulan formlarda daha fazla istismar bildirimini bulunduğu saptanmıştır. Çalışmanın retrospektif olması, istismar yaşantılarının öz bildirimine dayalı olarak ölçülmesi, kullanılan ölçeğin istismarı tanılama değil, sıklığını belirleme amacına yönelik olması bu çalışmanın sınırlılıklarındandır. Bununla birlikte, çocukluk çağı istismar yaşantılarına ilişkin ÇOYO'dan elde edilen veriler değerlendirildiğinde, tüm istismar türleri açısından, istismar bildiriminde bulunmuş olan grup ve bildirimde bulunmayan grup arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.
2. İstismara ilişkin özellikler ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde, yaş, gelir düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, ebeveynlerin yaşam ve evlilik durumları ile anlamlı ilişkiler bulunmuştur.
3. Çocukluk çağındaki istismar yaşantılarının, ebeveynlere bağlanma biçimini etkilediği ve istismar bildiriminde bulunmuş olan grupta yer alan bireylerin yaşamın ilk 16 yılındaki bağlanmalarının "bağlanamama /zayıf bağlanma" olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte ebeveynlerin ilgi ve koruma boyutları ile istismar türleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve bu boyutlarda azalma olduğunda türü fark etmeksizin istismarın sıklığının arttığı saptanmıştır.

4. Sosyodemografik değişkenlerin de çocukluktaki bağlanmayı etkilediği ve çocukların yaşı ilerledikçe ebeveynlerin ilgi ve kontrol boyutlarında azalma olduğu; bununla birlikte aylık gelir düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve evlilik durumlarının ebeveyn tutumlarını etkilediği saptanmıştır.
5. Çocukluktaki bağlanma özellikleri ile yetişkin bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yetişkinlikteki korkulu bağlanmanın, ebeveynlerin ilgi ve koruma boyutları ile; kayıtsız bağlanmanın ise koruma boyutu ile negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu saptanmıştır. Benzer şekilde çocukluktaki bağlanmanın yetişkinlik döneminde görülen tüm psikopatolojik semptomlar ile ilişki olduğu ve ebeveyn tutumlarındaki negatif değişimin bu semptomların sıklığını artırdığı bulunmuştur.
6. Çocukluktaki istismar yaşantılarının tercih edilen aşk biçimini etkilediği ve istismar bildiriminde bulunmuş olan katılımcıların daha çok oyun gibi aşk biçimini tercih ettikleri, bu aşk biçiminin tüm istismar türleri ile pozitif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu belirlenmiştir.
7. Cinsiyetin tercih edilen aşk biçiminde etkili olduğu; özgeci ve oyun gibi aşk biçimlerini daha çok erkeklerin, mantıklı aşk biçimini ise kadınların tercih ettiği görülmüştür. Bununla birlikte, aylık gelir düzeyinin de aşk biçimini etkileyen bir faktör olduğu ve oyun gibi ve tutkulu aşk biçimlerini daha çok üst ekonomik koşullara, özgeci aşk biçimini ise düşük ekonomik koşullara sahip katılımcıların tercih ettiği bulunmuştur.
8. İlişki yeterliliklerine bakıldığında, istismar bildiriminde bulunmuş olan katılımcıların ilişkiye yüksek düzeyde odaklandığı, ilişki korkusu yaşadığı, dışsal ilişki kontrollerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, istismar sıklığının ilişki doyumunu azalttığı, ilişki korkusunu arttırdığı, ilişkide kendine güveni ve ilişki girişkenliğini azalttığı bulunmuştur.
9. Çocukluktaki istismar yaşantılarının ve istismar sıklığının yetişkinlikteki saplantılı bağlanma ile ilişkili olduğu görülmüştür.

10. Saplantılı bağlanmanın yaş ile pozitif yönlü bir ilişkisinin, korkulu bağlanmanın ise negatif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu; cinsiyetin yetişkin bağlanma stillerinde fark yaratmadığı belirlenmiştir.
11. İlişki özelliklerinin yetişkin bağlanma stilini etkilediği ve özellikle ilişki süresi kısaltıkça korkulu ve kayıtsız bağlanma puanlarında artış olduğu görülmüştür.
12. Çocukluk çağındaki istismar yaşantısının yetişkinlik dönemindeki psikopatolojik semptomlar ile ilişkisinin olduğu; ayrıca istismar öyküsünün ve süresinin psikopatolojik eğilimi arttırdığı saptanmıştır.
13. Psikopatolojik semptomların cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği ve tüm semptomlar ile psikopatolojik eğilimin kadınlarda daha yaygın olduğu görülmüştür.
14. İlişki durumunun tüm semptomları etkilediği ve ilişkisi olmayan katılımcılarda semptomların daha yaygın olduğu belirlenmiştir.
15. Tüm psikopatolojik semptomların ve eğilimin yetişkinlikteki güvenli bağlanma ile negatif yönlü; korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri ile pozitif yönlü bir ilişkisinin bulunduğu saptanmıştır.
16. Psikopatolojik semptomların tercih edilen aşk biçimini etkilediği belirlenmiştir. Semptomların tutkulu ve arkadaşça aşk biçimleri ile negatif; diğer aşk biçimleri ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Bireylerin aşka ilişkin tutumları, onların öznel yaşantılarında olup biten bir olgudur ve her ne kadar tanımlanmaya çalışılsa da yine de kişiye özgü olduğu bilinmektedir. Bu nedenle aşka ilişkin tutumlar ile ilgili derinlemesine bilgilere ulaşabilmek için nicel araştırmaların nitel çalışmalar ile desteklenmesinin önemli olduğu öne sürülebilir. Bununla birlikte olumsuz çocukluk çağı travmaları ile biçimlenen bazı

aşk biçimleri, yaşanma şekli ve bireyin buna yüklediği anlam, bazı psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu süreçlerde yaşanan olumsuzluklarda birey sorunları aşmak için benzer bir yola başvurarak yeni ilişkilerinde de benzeri sorunlar ile karşılaşmaktadır. Ancak bireyler buna benzer problemlerinde çoğunlukla destek almaktan kaçınmakta ya da bunun yararlarının farkında değildir. Bu konu ile ilgili olarak üniversite öğrencilerini bilgilendirici çalışmalara eğitim süreci içerisinde yer verilmesi önemli olacaktır.

Üniversite süreci, genç yetişkinlerin hem yeni dahil oldukları ortama alışma, kariyerlerini geliştirme, hem de dönemin gereği olarak duygusal konular ile ilgilenme gibi oldukça zorlayıcı gelişim görevlerini içermektedir. Bu bağlamda, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik birimlerindeki danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, sağlıklı sonuçlar elde edilmesi bakımından önemlidir.

Bununla birlikte yakın ilişkilerinde sorun yaşayan bireylere yönelik danışmanlık hizmetlerinde özellikle bireylerin ilişkisel benlik saygısı, ilişkisel saplantı, depresyon ve ilişki doyumu düzeylerinin belirlenmesi danışmanlık ve tedavi hizmetlerinin etkinliğini arttıracaktır.

Gelecekte yürütülecek olan çalışmalarda, özellikle istismara bağlı olarak ortaya çıkacak psikopatolojiler ve bunlarla bağlantılı olarak yakın ilişkilerde ortaya çıkacak sorunların önlenmesinde, çeşitli programların geliştirilmesi yararlı olacaktır. Bu önleyici müdahale programları, hiçbir risk faktörü taşımayan ancak ileride meydana gelebileceği gerekçesi ile herkesi kapsayan *evrensel müdahale programları*, risk altındaki bireylere yönelik olarak oluşabilecek sağlık sorunlarının yaygınlığını azaltmayı hedefleyen *seçici müdahale programları* ve belirtileri ortaya çıkmış kişileri hedefleyen ve semptomların ilerlemesini azaltmaya yönelik oluşturulan *belirlenmiş müdahale programları* olmak üzere farklı biçimlerde oluşturulabilir.

Ayrıca, geçmiş yaşantılara ilişkin yapılan değerlendirmelerde dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de uzun zaman önce olmuş ve unutulması için yoğun çaba harcanmış istismar yaşantılarına ait anıların bozulmuş/çarpıtılmış olma ihtimalidir. İstismarın uzun süreli etkilerini incelemek için daha fazla ileriye dönük çalışma yürütülmesi gerekmektedir. Neden-sonuç ilişkilerine dair sağlıklı veriler elde

edilebilmesi için boylamsal çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte istismar olgusunun daha sağlıklı ve objektif ölçülmesi için yeni ölçüm araçlarının geliştirilmesi konusunda da çalışılmalıdır.

Bu çalışmaya katılan katılımcıların tek bir üniversitenin öğrencilerini kapsıyor olması çalışmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Bu nedenle bu çalışmadan elde edilen bulguların daha geniş bir örnekleme çalışılmasında yarar vardır. Bununla birlikte elde edilen bulguların istismar yaşantılarının uzun dönemli etkilerine dair literatüre katkı sağlayacağı ileri sürülebilir. Alanyazında bu konu ile ilgili sınırlı çalışma yer almakla birlikte, çalışmalar genellikle tek bir boyutta yürütülmüştür. Yürütülmüş olan bu araştırmanın çok boyutlu olması ve bulgularımızın yetişkinlik dönemindeki farklı süreç/olgulara dair bilgi sağlamış olması nedeni ile alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Afifi, T., Boman, J., Fleisher, W., Sareen, J. (2009) The Relationship Between Child Abuse, Parental Divorce and Lifetime Mental Disorders and Suicidality in a Nationally Representative Adult Sample, *Child Abuse and Neglect*, 33: 139-147
- Alexander, P. et al. (1998) Adult Attachment and Longterm Effects In Survivors of Incest, *Child Abuse and Neglect*, 22 (1) :45-61
- Akdağ, ST. (2011) Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Antalya
- Aktepe, E. (2009) Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1:95-119
- Aslan, S., Alparlan, N. (1999) Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeğinin Bir Üniversite Öğrencisi Örnekleminde Geçerlik, Güvenirlik Ve Faktör Yapısı, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10 (4) : 275-285
- Aslan, S., Güven, M. (2010) Bağlanma ve Kişisel Uyum Arasındaki İlişkide Ayrışma Bireyleşmenin Aracılığı, *Eğitim ve Bilim*, 35: 181-191
- Atak, H., Taştan, N. (2012) Romantik İlişkiler ve Aşk, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4 (4): 520-546
- Arı, R. (2007) Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerinin Bazı Değişkenler ve Baskın Ben (TA) Durumları Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Ayaz, A., Ayaz, M., Fiş, N., Güler, A. (2012) Gençlerdeki Somatoform Bozukluklarda Kaygı Düzeyi, Annenin Bağlanma Biçimi ve Aile İşlevselliği, *Klinik Psikiyatri*, 15:121-128
- Aydoğdu, İ. (2010) Romantik İlişkilerin Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Bacon, H., Richardson, S. (2001) Attachment Theory and Child Abuse: An Overview Of The Literature For Practitioners, *Child Abuse Review*, 10: 377-397

- Balcı, GC. (2011) Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Çocukluk Çağı Travmalarının Bağlanma İle İlişkisi, Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul
- Baltacı,H., İşleyen, F., Özdemir, S. (2012) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Romantik İlişki Durumları ve Sosyal Ağ kullanımlarına Göre Etkileşim Kaygısı ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2): 25-36
- Bartholomew, K.; Horowitz, L. (1991) Attachment Styles Among Young Adults: A Test of Four-Category Model, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2): 226-244
- Batıgün, A., Büyüksahin, A. (2008) Aleksitimi: Psikolojik Belirtiler ve Bağlanma Stilleri, *Klinik Psikiyatri*, 11: 105-114
- Berman, A., Schwartz,S., Kurtines, W., Berman, S. (2001) The Process of Exploration in Identity Formation: The Role of Style and Competence, *Journal of Adolescence*, 24: 513-528
- Beştav,G. (2007) Romantik İlişki Doyumu ile Cinsiyet, Bağlanma Stilleri, Rasyonel Olmayan İnançlar ve Aşka İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Bilginer, Ç., Hesapçıoğlu,S., Kandil, S. (2013) Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı: Mağdur ve Sanık Açısından Çok Yönlü Bakış, *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26: 55-64
- Bogaerts, S., Vanheule, S., Declercq, F. (2005) Recalled Parental Bonding, Adult Attachment Style and Personality Disorders in Child Molesters: A Comparative Study, *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 16 (3): 445-458
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., Çoban, Ş. (2006) Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi, *New Symposium Journal*, 44 (4): 189-194
- Bowlby, J. (2012) Bağlanma ve Kaybetme, Pinhan Yayıncılık, İstanbul

- Briere, J. Elliott, D. (2003) Prevalence and Psychological Sequelae of Self-Reported Childhood Physical and Sexual Abuse in a General Population Sample of Men and Women, *Child Abuse and Neglect*, 27: 1205-1222
- Buga, D. (2009) Yakın İlişkilerde İstikrar: Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Bugay, A., Tezer, E. (2008) Attachment styles and loving attitudes among Turkish university students, Paper presented at 2nd Global Conference: Persons, Intimacy and Love, Salzburg, Australia, 10-13 March
- Bugay, A., Tezer, E. (2008) Üniversite Öğrencilerinin Evlenecekleri Eşlerde Aradıkları Özellikler, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23: 36-40
- Büyükşahin, A. (2005) Çok Boyutlu İlişki Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, *Türk Psikiyatri Derneği*, 16 (2): 97-105
- Büyükşahin, A. (2006) Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Büyükşahin, A. (2007) Yakın İlişkilere Bağlanım: Bilişsel ve Davranışsal Olarak İlişkiyi Sürdürme Mekanizmaları, *Türk Psikoloji Yazıları*, 10 (19): 55-75
- Büyükşahin, A., Hovardaoğlu, S. (2004) Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54) : 59-72
- Cassidy, J. (2000) Adult Romantic Attachments: A Developmental Perspective on Individual Differences, *Review of General Psychology*, 4 (2): 111-131
- Choi, A. W. (2012) The Relationship Between Family Cohesion and Intimacy in Dating Relationship: A Study Based on Attachment and Exchange Theories, *Discovery – SS Student E-Journal*, 1: 91-109

- Collins, N., Ford, M., Guichard, A., Allard, L. (2006) Working Models of Attachment and Attribution Processes in Intimate Relationships, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32: 201-219
- Collins, N., Read, S. (1990) Adult Attachment, Working Models and Relationship Quality in Dating Couples, *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4): 644-663
- Cowan, C., Cowan, P: (2005) Two Central Roles for Couple Relationships: Breaking Negative Intergenerational Patterns and Enhancing Children's Adaptation, *Sexual and Relationship Therapy*, 20 (3): 275-288
- Crittenden, P. (2008) Raising Parents: Attachment, Parenting and Child Safety, Willan Publishing
- Crittenden, P., Landini, A. (2011) Assessing Adult Attachment: A Dynamic-Maturational Approach to Discourse Analysis, W.W. Norton & Company
- Crowell, J., Pan, H., Waters, E. (2002) Assessing Secure Base Behavior in Adulthood: Development of a Measure, Links to Adult Attachment Representations and Relations to Couples' Communication and Reports of Relationships, *Developmental Psychology*, 38 (5): 679-693
- Crowell, J., Treboux, D., Waters, E. (2002) Stability of Attachment Representations: The Transition to Marriage, *Developmental Psychology*, 38: 467-479
- Çalışır, M. (2009) Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi, *Current Approaches in Psychiatry*, 1: 240-255
- Çiftçi, D. (2010) Kişinin Ebeveyn İlişki Algısı ile Yetişkinlik Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul
- Dağ, İ., Gülüm, V. (2013) Yetişkin Bağlanma Örüntüleri ile Psikopatoloji Belirtileri Arasındaki İlişkide Bilişsel Özelliklerin Aracı Rolü: Bilişsel Esneklik, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24: 1-8

- Dashdamirov, E. (2013) Üniversite Öğrencilerinin Aşka İlişkin Tutum Biçimleri İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Davies, M.F. (2001) Socially Desirable Responding and Impression Management in the Endorsement of love Styles, *The Journal of Psychology*, 135 (5): 562-570
- Deniz, E. (2006) Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki, *Eurasian Journal of Educational Research*, 22: 89-99
- Dimitrova, N. Et al. (2010) Closeness in Relationships as a Mediator Between Sexual Abuse in Childhood or Adolescence and Psychopathological Outcome in Adulthood, *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 17: 183-195
- Dönmez, A. (1994) Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin bir Çerçeve, *Psychological Inquiry*, 5 (1) 1- 49
- Dönmez, YE. Ve ark. (2014) Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergen Olgularımızın Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri, *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 21 (1): 44-48
- Durmuşoğlu, N., Doğru, S. (2006) Çocukluk Örseleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15: 237-246
- Dutton, D., Painter, S. (1993) Emotional Attachments in Abusive Relationships: A Test of Traumatic Bonding Theory, *Violence and Victims*, 8 (2) : 105- 120
- Edelstein, R. et al. (2004) Adult Attachment Style and Parental Responsiveness During a Stressful Event, *Attachment and Human Development*, 6 (1): 31-52
- Edwards, V. et al. (2003) Relationship Between Multiple Forms of Childhood Maltreatment and Adult Mental Health in Community Respondents: Results From the Adverse Childhood Experiences Study, *American Journal of Psychiatry*, 160: 1453-1460

- Eisikovits, O., Dutra, L., Westen, D. (2002) Relationship Between Attachment Patterns and Personality Pathology in Adolescents, *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 41 (9): 1111-1123
- Ercan, H. (2008) Genç Yetişkinlerin Aşk Biçemleri ve Benlik Tipleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Erdoğan, FE. (2010) Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Biçemleri ve Kişilik Bozuklukları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın
- Erol, A., Ersoy, B., Mete, L. (2013) Majör Depresyonda Özkıyım Girişimi ile Çocukluk Çağı Örselenmeleri Arasındaki İlişki, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24 (1) : 1-6
- Erözkan, A. (2005) Üniversitesi Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Muğla Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 14: 129-155
- Erözkan, A. (2011) Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3): 60-74
- Eryılmaz, A., Ercan, L. (2010) Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık mı?, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (34): 119-125
- Eryılmaz, A., Ercan, L. (2011) Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma ve Algılanan Kontrol, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (2): 359-380
- Eryılmaz, A., Atak, H. (2011) Beliren Yetişkinlik Döneminde Özsaygı, Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Romantik Yakınlığı Başlatmanın İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (2) :587-600
- Feiring, C., Simon, V., Cleland, C. (2009) Childhood Sexual Abuse, Stigmatization, Internalizing Symptoms and The Development of Sexual Difficulties and Dating Aggression, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77 (1): 127- 137

- Ferguson, D., Lynskey, M. (1997) Physical Punishment/Maltreatment During Childhood and Adjustment in Young Adulthood, *Child Abuse and Neglect*, 21 (5): 617-630
- Fraley, C., Shaver, P. (2000) Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies and Unanswered Questions, *Review of General Psychology*, 4 (2): 132-154
- Gilbert, P., McEwan, K., Hay, J., Cheung, M. (2007) Social Rank and Attachment in People With a Bipolar Disorder, *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14: 48-53
- Göçener, D. (2010) Üniversite Öğrencilerinin Güvenli Bağlanma Düzeyleri ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Hazan, C., Shaver, P. (1987) Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3): 511-524
- Hazan, C., Shaver, P. (2000) Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve (Çev: A. Dönmez), *Türk Psikoloji Bülteni*, 16: 29-50
- Henderson, A., Bartholomew, K., Trinke, S., Kwong, M. (2005) When Loving Means Hurting: An Exploration of Attachment and Intimate Abuse in a Community Sample, *Journal of Family Violence*, 20:4, 219 -230
- Hesse, E., Main, M. (2000) Disorganized Infant, Child and Adult Attachment: Collapse in Behavioral and Attentional Strategies, *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48:1097-1127
- Holmes, B., Johnson, K. (2009) Adult Attachment and Romantic Partner Preference: A Review, *Journal of Social and Personal Relationships*, 26 (6-7): 833-852
- Horowitz, L., Rosenberg, S., Bartholomew, K. (1993) Interpersonal Problems, Attachment Styles and Outcome in Brief Dynamic Psychotherapy, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61 (4): 549-560

- İlhan, T., Özdemir, Y. (2012) Beliren Yetişkinlerde Yaş, Cinsiyet ve Bağlanma Stillerinin Kimlik Statüleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19: 227-241
- Julich,S. (2005) Stockholm Syndrome and Child Sexual Abuse, *Journal of Child Sexual Abuse*, 14 (3) : 107- 129
- Kalkan, M. (2010) Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye Adlerian bir bakış : Sosyal ilgi, *Anatolian Journal of Psychiatry*, 11: 242-247
- Kalkan, M., Koç, H. (2010) Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimine Ebeveynlik Stillerinin Etkisi: Geçici İlişkilere Karşılık Uzun Dönemli Bağlanım, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (2): 946-959
- Kalkan, M., Özbek, S. (2011) Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ergenlerdeki flört kaygısını yordar mı? , *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18 (1)35-44
- Kamenov, Z., Jelic, M. (2005) Stability of Attachment Styles Across Students' Romantic Relationships, Friendships and Family Relations, *Review of Psychology*, 12 (2): 115-123
- Kapçı, E., Küçüker, S. (2006) Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerin Değerlendirilmesi, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (4) : 286-295
- Kapçı, E., Küçüker, S. (2006) The Parental Bonding Instrument : Evaluation of its Psychometric Properties with Turkish University Students, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (4) : 1-10
- Kara, B., Biçer, Ü., Gökalp, A. (2004) Çocuk İstismarı, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47 (2): 140-151
- Karabekiroğlu, K., Arman, A. (2011) Parental Attachment Style and Severity of Emotional / Behavioral Problems in Toddlerhood, *Archives of Neuropsychiatry*, 48: 147-154
- Karakuş, Ö. (2012) Childhood Abuse and Attachment Styles of Adolescents, *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 10 (2): 645-658

- Kaya, F. (2010) Çocukluk Döneminde Yaşanan İstismarın Kişilerarası İlişki Tarzları Üzerindeki Etkisi: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Kaya,İ., Eroğul, A. (2013) Ergenlerde Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantılarının Yordayıcısı Olarak Aile İşlevlerinin Rolü, *Eğitim ve Bilim*, 168 (38) : 386-397
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S., Üstündağ, M. (2011) Bağlanma ve Psikopatoloji, *Current Approaches in Psychiatry*, 3 (2) : 321-342
- Kesebir, S., Kökçü, F., Dereboy, F. (2012) Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması, *New Symposium Journal*, 50 (2) : 99 – 104
- Keskin, G., Çam, O. (2009) Ergenlik ve Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi, *New Symposium Journal*, 47 (2): 52-59
- Kışlak, ST., Çavuşoğlu, Ş. (2006) Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler, *Aile ve Toplum*, 61-68
- Lewin, L., Bergin, C. (2001) Attachment Behaviors, Depression and Anxiety in Nonoffending Mothers of Child Sexual Abuse Victims, *Child Maltreatment*, 6 (4): 365- 375
- Lewis, M., Feiring, C., Rosenthal, S. (2000) Attachment Over Time, *Child Development*, 71 (3): 707-720
- Liotti, G. (2004) Trauma, Dissociation and Disorganized Attachment: Three Strands of a Single Braid, *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 41: 472 – 486
- MacMillan, H. et al. (2001) Childhood Abuse and Lifetime Psychopathology in a Community Sample, *American Journal of Psychiatry*, 158: 1878-1883
- Malekpour, M. (2007) Effects of Attachment on Early and Later Development
The British Journal of Developmental Disabilities, 53(2): 81-95
- Masterson, J. (2008) Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları, Litera Yayıncılık, İstanbul

- Mayselless, O., Scharf, M. (2007) Adolescents' Attachment Representations and Their Capacity for Intimacy in Close Relationships, *Journal of Research on Adolescence*, 17(1) : 23-50
- Mc Carthy, G., Taylor, A. (1999) Avoidant / Ambivalent Attachment Style as a Mediator Between Abusive Childhood Experiences and Adult Relationship Difficulties, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40 (3) : 465- 477
- Mırsal, H. ve ark. (2004) İntihar Girişiminde Bulunan Alkol Bağımlılarında Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları, 40.Ulusal Psikiyatri Kongresi, Kongre Bildirileri Kitabı, İzmir
- Mikulincer, M., Shaver, P. (2012) An Attachment Perspective on Psychopathology, *World Psychiatry*, 11 (1): 11-15
- Morsünbül, Ü., Tümen, B. (2008) Ergenlik Döneminde Kimlik ve Bağlanma İlişkileri: Kimlik Statüleri ve Bağlanma Stilleri Üzerinden Bir İnceleme, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15 (1) : 25- 31
- Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011) Bağlanma ve İlişkili Değişkenler, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3 (3): 553-570
- Myhr, G., Sookman, D., Pinard, G. (2004) Attachment Security and Parental Bonding in Adults With Obsessive-Compulsive Disorder: A Comparison With Depressed Out-Patients and Healthy Controls, *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109: 447-456
- Oral, R. et al. (2001) Child Abuse in Turkey: An Experience in Overcoming Denial and a Description of 50 Cases, *Child Abuse and Neglect*, 25: 279-290
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., Serindağ, S. (2007) Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2 (4) : 13-22
- Özen, D., Aktan, T. (2010) Bağlanma ve Zorbalık Sisteminde Yer Alma: Başa Çıkma Stratejilerinin Aracı Rolü, *Türk Psikoloji Dergisi*, 25 (65): 101-113
- Özen. Ş., Antar, S., Özkan, M. (2004) Çocukluk Çağı Travmalarının umutsuzluk ve Depresif Duygudurum Üzerine Etkisinin Son Sınıf Üniversite Öğrencilerinde İncelenmesi, 40. Ulusal Psikiyatri kongresi, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları, 316-9

- Özer, A., Güngör, H. (2012) Yükleme Tarzları, Bağlanma Stilleri ve Kişilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumu, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2): 11-24
- Özer, B., Tezer, E. (2008) Aşka İlişkin Tutum Biçimlerinin Olumlu ve Olumsuz Duyguları Yordayıcılığı, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, III : 30, 19- 29
- Pelendecioğlu, B., Bulut, S. (2009) Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9 (1) : 49-62
- Ruppert, F. (2011) Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları, Kaknüs Yayınevi
- Sabuncuoğlu, O., Berkem, M. (2006) Bağlanma Biçemi ve Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki: Türkiye'den Bulgular, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (4): 252-258
- Saraçlı, Ö., Atasoy, N., Karahmet, E. (2012) Yakın İlişkilerin Nörobiyolojisi, 4 (4) : 414-427
- Shaker, A., Homeyli, N. (2011) Comparing Parental Bonding and Attachment Styles in Patients With Obsessive Compulsive Disorder, Generalized Anxiety and Depression, *Journal of Jahrm University of Medical Sciences*, 9 (3): 19-25
- Sofuoğlu ve ark. (2014) Türkiye'nin Üç ilinde Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimleri Epidemiyolojik Çalışması, *Türk Pediatri Arşivi*, 49:47-56
- Sosyal, Ş., Öktem, F., Ergenekon, E., Erdoğan, E. (2000) Doğum Türü Değişkeninin Bağlanma Örüntüsü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, *Klinik Psikiyatri*, 3: 75-85
- Soylu, N., Pılan, B., Ayaz, M., Sönmez, S. (2012) Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergenlerde Ruh Sağlığını Etkileyen Etkenlerin Araştırılması, *Anatolian Journal of Psychiatry*, 13: 292-298
- Soysal, Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005) Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış, *Klinik Psikiyatri*, 8: 88-99
- Stanojevic, T. S. (2004) Adult Attachment and Prediction of Close Relationships, *Philosophy, Sociology and Psychology*, 3 (1): 67-81

- Sümer, N. (2006) Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57) : 1-22
- Sümer, N., Şendağ, M. (2009) Attachment to Parents During Middle Childhood, Self-Perceptions and Anxiety, *Turkish Journal of Psychology*, 24 (63): 102-103
- Sümer, N., Şendağ, M. (2009) Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63): 86-101
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R., Çekem, B. (2009) Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63) : 38-45
- Şahin, N., Batıgün, A., Uğurtaş, S. (2002) Kısa semptom envanteri (KSE): Ergenler için kullanımının geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (2):125-135
- Şimşek, S., Önder, F. (2011) Ergenlerde Davranış Problemlerinin, Anne Babadan ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi, *Elementary Education Online*, 10 (3), 1124-1137
- Taner, Y., Gökler, B. (2004) Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35:82-86
- Terzi, Ş., Çankaya, Z. (2009) Bağlanma Stilllerinin Öznel İyi Olmayı ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama Gücü, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31): 1-11
- Tremblay, I., Sulliva, M. (2010) Attachment and Pain Outcomes in Adolescents: The Mediating Role of Pain Catastrophizing and Anxiety, *The Journal of Pain*, 11 (2): 160-171
- Tufan, A., Yaluğ, İ. (2010) “Aşk” Fenomeni ve Sevgi İlişkilerinin Nörobiyolojisi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2 (4): 443-456
- Türkoğlu, E., Kuğu, N., Akyüz, G., Doğan, O. (2000) Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Hastalarda Çocukluk Çağı Kötüye Kullanımının Araştırılması, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 22 (3): 144-149

- Tüzün, O., Sayar, K. (2006) Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji, *Düşünen Adam*, 19 (1): 24-39
- Twaite, J., Srednicki, O. (2004) Childhood Sexual and Physical Abuse and Adult Vulnerability to PTSD: The Mediating Effects of Attachment and Dissociation, *Journal of Child Sexual Abuse*, 13 (1): 17-38
- Unicef – Türkiye, TC Başbakanlık Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (2010) Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması
- Waldinger, R., Schulz, M., Barsky, A., Ahern, D. (2006) Mapping The Road From Childhood Trauma to Adult Somatization : The Role of Attachment, *Psychosomatic Medicine*, 68: 129 – 135
- Walker, EC., Holman, T., Busby, D. (2009) Childhood Sexual Abuse, Other Childhood Factors and Pathways to Survivors’ Adult Relationship Quality, *Journal of Family Violence*, 24: 397-406
- Whang, Y. Allen, J., Sahoury, N., Zhang, H. (2004) Falling in Love With a Product: The Structure of a Romantic Consumer-Product Relationship, *Advances in Consumer Research*, 31: 320-327
- Yalçınkaya, A. (2011) Kartal İlçesinde Çocukta Cinsel İstismar Olgularının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Yanık, M., Özmen, M. (2002) Psikiyatri Polikliniği Başvuran Hastalarda Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım / İhmal Yaşantıları ile İntihar, Kendine Fiziksel Zarar Verme ve Dissosiyatif Belirtiler Arasındaki İlişki, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3: 140-146
- Yargıç, İ., Ersoy,E., Oflaz,S. (2012) Çocukluk Çağı Travmalarının İntihar Girişimi ve Kendine Zarar Verme Davranışı ile İlişkisi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13: 277-284
- Yılmaz , G., İşiten, N., Ertan, Ü., Öner, A. (2003) “Bir Çocuk İstismarı Vakası”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46: 295-298
- Yörükan, T. (2011) Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri, Türkiye İş Bankası Yayınları

- Yücalan, ÖB. (2007) Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerinin Bazı Değişkenler ve Baskın Ben Durumları (TA) Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Zeren, C., Çelikel, A., Arık, A., Arslan, M. (2012) Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı, *Dicle Tıp Dergisi*, 39 (4): 536-541
- Zerenoglu, L. (2011) Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleriyle Çocuklukta Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Zuravin, S., Fontanella, C. (1999) The Relationship Between Child Sexual Abuse and Major Depression Among Low-Income Women: A Function of Growing Up Experiences, *Child Maltreatment*, 4 (1): 3-12

ÖZGEÇMİŞ

Adı- Soyadı : Didem Yücel

Doğum yeri : Ankara

Doğum Tarihi : 10.04.1985

Unvan: Uzm.ÇGE.

Eğitim

Doktora: 2010-2014 İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler ABD

Yüksek Lisans: 2006-2009 Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ABD

Lisans: 2002-2006 Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü

Ted Ankara Koleji (1991-2002)

Yabancı Dil

İngilizce (Advanced)

Fransızca (A2)

İş Deneyimi

2013-2014 İstanbul Aydın Üniv. Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü
Bölüm Başkan Yrd.

2010-2013 İstanbul Aydın Üniv. ABMYO Çocuk Gelişimi Programı Öğretim
Görevlisi

2009-2010 Saygı Çankaya Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Eğitim
Koordinatörü ve Aile Danışmanı

2007-2008 Bilge Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Uzmanı

2006-2007 Güven Yuva – Kurum Müdürü

Ek 1: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği

Aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyup, ifadeye belirtilen davranışı çocukluğunuzda gerçekten yaşayıp yaşamadığınızı belirtin. Cevapları içtenlikle vermeniz, araştırmanın güvenilirliği bakımından önemlidir.

		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
2	Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendimin daha iyi yaptığımı hissederdim.					
4	Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve koruyan birinin olduğunu bilirdim.					
6	Ben çocukken, annemi ya da kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.					
8	Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.					
9	Ben çocukken, ailemde kendimi, dövüşerek, ona vurarak ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.					
10	Ben çocukken, ailemde başarılı biri olmamı isteyen bir kişinin varlığını hissederdim.					
12	Ben çocukken, sevdiğimi hissederdim.					
13	Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.					
16	Ben çocukken, ailemdelikiler, beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.					
17	Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.					
18	Ben çocukken, kemer, sopa, oklava ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırılırdım					
21	Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum					
23	Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.					
24	Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yerdim.					
25	Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranıştan olan kişiler vardı.					
29	Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.					
30	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip kaktı.					
31	Ben çocukken, birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmazsa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.					
32	Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.					
36	Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.					
38	Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim					
39	Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.					

Ek 2: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form

Aşağıda yer alan ifadeleri dikkatle okuyun. Her bir ifadeyi,

-**şu an birlikte olduğunuz kişiyi,**

-*şu an birlikte olduğunuz biri yoksa en son birlikte olduğunuz kişiyi,*

-bugüne kadar romantik ilişki yaşantınız olmadı ise idealinizdeki kişiyi düşünerek cevaplayın.

		Kesinlikle yanlış	Yanlış	Kararsızım	Doğru	Kesinlikle doğru
1	Birlikte olduğum kişi bana ilgi göstermediğinde, kendimi baştan aşağıya hasta hissederim.					
4	Birlikte olduğum kişi için herşeye katlanırım.					
5	Birlikte olduğum kişiyi seçerken göz önünde bulundurduğum temel şey, ailem üzerinde nasıl bir etki bırakacağıdır.					
6	Birlikte olduğum kişinin başka biriyle de birlikte olduğundan kuşkulanırsam, rahat edemem.					
9	Birlikte olduğum kişinin mutluluğunu kendi mutluluğumun önüne koymadıkça mutlu olamam.					
10	Ona aşık olduğumdan beri başka herhangi bir şey üzerinde yoğunlaşmakta güçlük çekiyorum.					
11	Birlikte olduğum kişiyi seçerken dikkate aldığım faktörlerden biri, mesleki yaşantım üzerinde nasıl bir etkisi olacağı idi.					
13	Birlikte olduğum kişinin isteklerini yerine getirebilmesi için genellikle kendi isteklerimden özveride bulunmaya hazırım.					
15	Birlikte olduğum kişi bir süre bana ilgi göstermezse bazen ilgisini tekrar çekmek için aptalca şeyler yaparım.					
17	Birlikte olduğum kişi ve çok sayıda başkalarıyla "aşk oyunu" oynamaktan hoşlanırım.					
19	Bazen onun öteki sevgililerim hakkında bilgi edinmesini engellemek zorunda kalırım.					
22	Uzun süreli bir arkadaşlıktan doğduğu için aşkımız aşkların en iyisidir.					
24	Aşkımız gizemli, mistik bir duygu değil, gerçek bir arkadaşlıktır.					

Ek 3: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği

Aşağıda yakın (romantik) ilişkilerle ilgili çeşitli ifadeler bulunmaktadır. Sizden genel olarak, yakın ilişkilerinizde yaşadıklarınızı dikkate alarak aşağıdaki ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir.

		Benim için hiç uygun değil	Benim için çok az uygun	Benim için biraz uygun	Benim için oldukça uygun	Benim için çok uygun
1	Yakın ilişkilerde bir partner olarak kendime güvenirim.					
2	Sürekli yakın ilişkiler üzerine düşünürüm.					
5	Yakın ilişkiler kendimi sinirli ve kaygılı hissetmeme neden olur.					
6	Yakın ilişkilerimle ilgili kendimi depresif / çökkün hissedirim.					
8	Başkalarının yakın ilişkilerim konusunda ne düşündüğüne aşırı önem veririm.					
9	Birisiyle yakın ilişkiye girmek beni biraz ürkütür.					
12	Yakın ilişkileri, başka her şeyden daha çok düşünürüm.					
13	Yakın ilişkilerimde kendi davranışlarım çoğunlukla belirleyici bir rol oynar.					
14	Yakın ilişkilerim konusunda düşünmeye genellikle zaman ayırırım.					
16	Yakın ilişkilerde biraz acemi ve gerginimdir.					
18	Yakın ilişkilerim konusunda kendimi mutsuz hissediyorum.					
20	Bazen yakın ilişkilerden korkarım.					
22	Yakın ilişkilerde pek çok insana göre daha iyiyimdir.					
23	Yakın ilişkilerim zihnimi meşgul eder.					
27	Yakın ilişkilerde isteklerimi dile getirmede biraz pasifimdir.					
28	Yakın ilişkilerim konusunda cesaretimin kırıldığını hissediyorum.					
32	Yakın ilişkilerim temel beklentilerimi karşılıyor.					
33	Kendimi yakın bir ilişki için oldukça tercih edilen bir partner olarak değerlendiririm.					
34	Sürekli olarak yakın bir ilişki içinde olmayı düşünürüm.					
36	Yakın bir ilişki içinde olmak benim için çok önemlidir.					
38	Yakın bir ilişkide isteklerimi dile getirmekten çekinmem.					
39	Yakın ilişkilerim konusunda kendimi hayal kırıklığına uğramış hissediyorum.					
42	Yakın bir ilişki içinde olmak beni fazla korkutmaz.					
43	Yakın ilişkilerim, diğer pek çok ilişki ile karşılaştırıldığında, çok daha iyidir.					
46	Yakın ilişkilerim benim sorumluluğum ve kontrolüm altındadır.					
47	Yakın bir ilişki içinde olup bunu sürdürmeyi çok isterim.					
50	Yakın ilişkilerimi düşündüğümde üzülüyorum.					
53	Yaşamımın yakın ilişkiler yönü, benim için çok doyurucudur.					

Ek 4: İlişki Ölçekleri Anketi

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen **arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleri**dir. Her bir ifadeyi bu tür ilişkileri düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi **ne ölçüde tanımladığını** aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendirip, size en uygun sayıyı işaretleyin.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7
 Beni **hiç** tanımlamıyor Beni **kısmen** tanımlıyor Beni **tamamen** tanımlıyor

		1	2	3	4	5	6	7
1	Başkalarına kolaylıkla güvenmem.							
4	Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak isterim.							
5	Yalnız kalmaktan korkarım.							
6	Başkalarına tamamiyle güvenmekte zorlanırım.							
8	Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğinden kaygılanırım.							
9	İhtiyacımız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.							
10	Birisi bana çok yaklaştığında rahatsızlık duyarım.							
11	Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.							
12	Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.							
13	Terk edilmekten korkarım.							
14	Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
16	Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							

Ek 6: Kısa Semptom Envanteri

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her bir maddeyi dikkatle okuyunuz. Daha sonra o belirtilerin **SİZDE BUGÜN DAHİL**, ***SON BİR HAFTADIR NE KADAR VAR OLDUĞUNU*** uygun yere işaretleyiniz. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi boş bırakmamaya özen gösteriniz.

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?		Hiç yok	Biraz	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
1	içinizdeki sinirlilik ve titreme hali					
3	bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri					
4	başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu korkusu					
6	çok kolayca kızıp öfkelenme					
7	göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar					
9	yaşamınıza son verme düşünceleri					
12	hiçbir nedeni olmayan ani korkular					
13	kontrol edemediğiniz duygu patlamaları					
14	başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek					
16	yalnızlık hissetmek					
17	hüzünlü kederli hissetmek					
18	hiçbir şeye ilgi duymamak					
20	kolayca incinebilme, kırılmak					
21	insanların sizi sevmediğine, kötü davrandığına inanmak					
22	kendini diğerlerinden daha aşağı görmek					
24	diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu					
26	yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek					
29	nefes darlığı, nefessiz kalmak					
33	bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar					
34	günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği hissi					
35	gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları					
36	konsantrasyonda güçlük / zorlanmak					
37	bedenin bazı bölgelerinde zayıflık / güçsüzlük hisse					
40	birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği					
41	bir şeyleri kırma dökme isteği					
45	dehşet ve panik nöbetleri					
47	yalnız bırakıldığında / kalındığında yalnızlık hissetmek					
50	kendini değersiz görmek / değersizlik duyguları					
51	eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu					
53	aklınızda bir bozukluk olduğu fikri					

Ek 7: Demografik Bilgi Formu

Rumuz:																
Yaş: () Cinsiyet: K () E () Okuduğunuz Bölüm: _____																
Medeni Durum: Evli () Bekar () Boşandım ()																
İlişki durumu: Şu anda devam etmekte olan bir ilişkim var () Şu anda bir ilişkim yok ()																
Evli değilseniz, şu anda yaşadığınız ilişki için hangisi uygun ? Flört () Söz/ Nişan ()																
Bu ilişkiniz ne kadar süredir devam ediyor? _____ ay ya da _____ yıl																
Bugüne kadar sizin için "önemli" olan kaç duygusal ilişki yaşadınız? _____																
Eğitim Durumu																
<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">Anne</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Baba</td> </tr> <tr> <td>okuryazar değil ()</td> <td>okuryazar değil ()</td> </tr> <tr> <td>ilkokul mezunu ()</td> <td>ilkokul mezunu ()</td> </tr> <tr> <td>ortaokul mezunu ()</td> <td>ortaokul mezunu ()</td> </tr> <tr> <td>lise mezunu ()</td> <td>lise mezunu ()</td> </tr> <tr> <td>yüksekokul mezunu ()</td> <td>yüksekokul mezunu ()</td> </tr> <tr> <td>lisans mezunu ()</td> <td>lisans mezunu ()</td> </tr> <tr> <td>lisansüstü ()</td> <td>lisansüstü ()</td> </tr> </table>	Anne	Baba	okuryazar değil ()	okuryazar değil ()	ilkokul mezunu ()	ilkokul mezunu ()	ortaokul mezunu ()	ortaokul mezunu ()	lise mezunu ()	lise mezunu ()	yüksekokul mezunu ()	yüksekokul mezunu ()	lisans mezunu ()	lisans mezunu ()	lisansüstü ()	lisansüstü ()
Anne	Baba															
okuryazar değil ()	okuryazar değil ()															
ilkokul mezunu ()	ilkokul mezunu ()															
ortaokul mezunu ()	ortaokul mezunu ()															
lise mezunu ()	lise mezunu ()															
yüksekokul mezunu ()	yüksekokul mezunu ()															
lisans mezunu ()	lisans mezunu ()															
lisansüstü ()	lisansüstü ()															
Anne: sağ () hayatta değil ()																
Baba: sağ () hayatta değil ()																
Anne-Baba: evli () boşanmış ()																
Gelir Durumu (evinize bir ayda giren toplam miktar)																
0 - 1000 TL () 1001-2000 TL () 2001-4000 TL () 4000 TL ve üstü ()																
Bebeklik/çocukluk döneminde bakımınızı kim gerçekleştiriyordu?																
Anne () Baba () Bakıcı () Kardeş () Anneanne/Babaanne () Diğer ()																
Çocukken istismara uğradınız mı/ uğradığınızı düşünüyor musunuz? Evet () Hayır ()																
İstismar yaşantınız var ise; (birden çok seçenek işaretlenebilir) Çocukken, ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi () Çocukken, kemer, sopa, oklava vb sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım () Çocukken hiç kimse benimle ilgilenmediği için kendi bakımımı kendim daha iyi yapardım () Çocukken ailemdeki kişiler ne yaptığım ile ilgilenir gibi gözükmemezler/ ne yaptığımı bilmezlerdi () Çocukken birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi () Çocukken birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izlettirmeyi denedi ()																
istismar / ihmal ne zaman başladı? _____ yaşında																
istismar / ihmal ne kadar sürdü? _____ ay ya da _____ yıl																
istismar/ihmal ne zaman sonlandı? _____ yaşında																